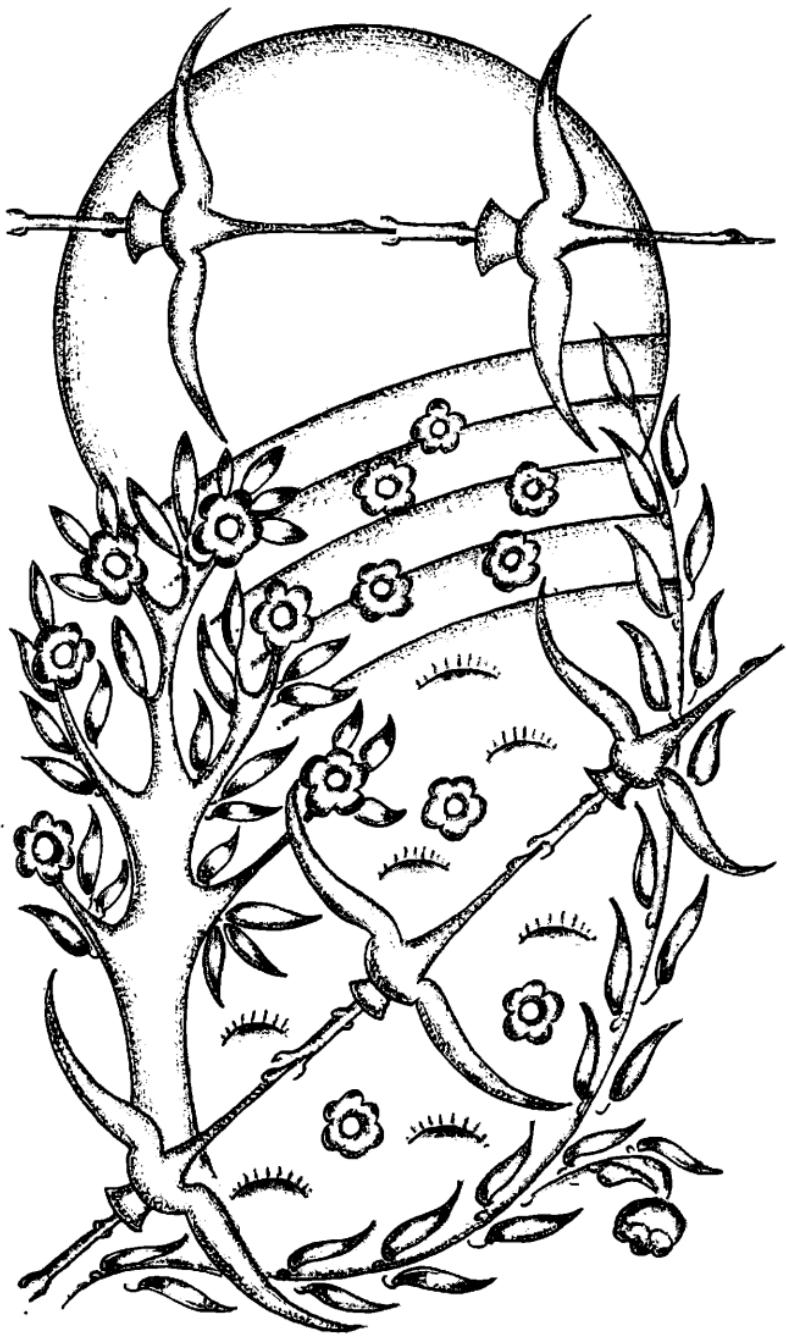

809 зб
СЛОВ'ЯНСЬКЕ НЕБО

СЛОВ'ЯНСЬКЕ НЕБО

СЛОВ'ЯНСЬКЕ НЕБО

В і р ш і

РОСІЙСЬКИХ,
БІЛОРУСЬКИХ,
ПОЛЬСЬКИХ,
ЧЕСЬКИХ,
СЛОВАЦЬКИХ,
СЕРБО-ЛУЖИЦЬКИХ,
ЮГОСЛАВСЬКИХ,
БОЛГАРСЬКИХ

п о е т і в

у перекладі

РОМАНА ЛУБКІВСЬКОГО

До книжки перекладів Романа Лубківського «Слов'янське небо» ввійшли твори більше ста поетів слов'янського світу. Тут, зокрема, постаються поезії тих авторів, чиє життя і творчість звязані з Україною — російського поета Кіндрата Рильєва, білоруської поетеси-революціонерки Алоїзи Цьотки, польських поетів Юліуша Словацького, Леопольда Страффа, Владислава Броневського, чеського поета Рудольфа Майєра. Наскрізний мотив збірки — віковічна дружба слов'янських народів. Тема батьківщини, миру, інтернаціонального еднання ззвучить у поезії як співців минулого, так і сучасності.

ВІД ПЕРЕКЛАДАЧА

...Він говорив про радісну прийдешність,
коли, забувши розбратау часи,
в одній сім'ї з'єднаються народи.

Олександр Пушкін

Кожна книга дорога авторові. Збірка перекладів дорога для мене особливо. Виходиш-бо до людей не сам на сам, а в оточенні багатьох імен — великих, знаних і шанованих. Ти посмів їх представити, їхнім голосом заговорити — чи не завелику відповідальність узяв на себе? Чи гаразд обміркував, на який крок зважуєшся? Подібні питання, мабуть, виникали і виникатимуть завжди і в усіх, коли йдеться про книжку перекладів.

Ця збірка не претендує на антологічну вичерпність і, з другого боку, не є вибором з моого перекладацького доробку. Вона має дещо інший характер. Сюди ввійшли поезії співців слов'янського світу, що, при всій своєрідності стилів, почерків, характерів, віддаленості в часі тощо, ніби творять певною мірою річ цілісну щодо провідних мотивів їх творчості. Мабуть, найголовніший із них — вічне побратимство, тяжіння до братніх культур, любов до рідного краю.

Братання слов'ян давно стало священним символом порозуміння і згоди; воно витримало найважчі випробування історії, явивши людству приклад тісної згуртованості, високого героїзму, особливо в роки боротьби проти фашистської окупації. І сьогодні, коли всі слов'янські народи стали на шлях будівництва соціалізму, це єднання стало ще міцнішим.

Слов'янське небо над нами чисте і високе. Воно краще любити рідну землю, шанувати добро, правду і людську працю, всіма силами домагатися того, «щоб усі слов'яни стали добрими братами», щоб добрими братами стали всі люди на землі. Під час недавньої подорожі до Словаччини, на березі сивого Дунаю, біля мурів старовинної словацької фортеці Девін, котра пам'ятає кроки любомудрів Кирила і Мефодія, голос Людовіта Штура і виступ Максима Рильського десь у перші повоєнні роки, згадалися мені слова Яна Коллара: «Слов'янські письменники повинні бути не тільки поденними робітниками і слугами окремих племен, але й національними зодчими храмів спільнолюдської культури». Залишається хіба додати, що перекладачі піні, як ніколи, повинні вносити свій вклад у цю благородну справу.

Тривалі й великі перекладацькі традиції виробила українська література. У наш час вони ілідно розвиваються й примножуються. Досвід майстрів перекладу старшого покоління допоміг і мені в роботі над збіркою, тож маю надію, що моя скромна праця буде тим невеличким внеском, що вливається в могутнє русло дружби й інтернаціонального єднання народів.

Ще кілька слів: з багатющогозвучання поезії слов'янського світу вибиралися, як на мій погляд, важливі, хоч далеко не всі тони. Тираноборчий дух класичної російської поезії, її вічне, революціонізуюче оновлення, задушевність поезії білоруської, щира людяність поезії чеської, словацької, традиційність і разом з тим невпокійливість польської, чуттєвість сербо-лузіцької, поривність і барвність болгарської, розмаїтість поезії народів Югославії — і за цими (ясна річ, досить умовними) ознаками формувалася книжка.

Вона перед тобою, читачу.

ПРОМІННЯ ВІД ТЕБЕ, РОСІЄ

Гаврило ДЕРЖАВІН

ВОЛОДАРЯМ І СУДДЯМ

Повстав небесний бог — судити
Земних богів у сонмі їх;
Чи довго будете щадити
Неправедних, рече, і злих?

Належить праведні закони
Вам, як святиню, пильнувать,
Без допомоги, оборони
Сиріт і вдів не полішпатъ.

Невинних рятувати. Голих,
Нужденних брати під покров,
Од сильних захищати кволих,
А вбогих — вирвати з оков.

Не чують! Бачать — і не знають!
Словоті мздою очеса:
Безчинства землю потрясають,
Брехня хитає небеса.

Царі! Я думав, ви всевладні,
Ніхто над вами не суддя:
Та ви, як я, схібити ладні,
Й так само смертні, як і я.

І ви так само упадете,
Як з древ зів'ялий лист паде,
Так умрете і пропадете,
Як раб останній пропаде!

Воскресни, боже! Боже правих,
Моління вислухай, жалі:
Прийди, суди, карай лукавих,
І сам лиши будь царем землі.

Кіндрат РИЛІЄСВ

НАЛИВАЙКО

(Уривок з поеми)

...Віють, віють, повівають
З-над Дніпрових вод вітри.
Смілі воїни рушають
В бій щасливої пори.

За полком полк безмежним степом,
Чи витяглися довгим цепом,
Чи вимчали учвал на шлях,
З усіх боків на скакунах
Гарцюють лицарі звитяжі,
То стрімко, мов орли, відважні,
Зненацька пощезають з віч,
То, бавлячися, їдуть тихо
То, мов стріла, полинуть пріч —
І вздовж полків шалений вихор.
За військом вслід повільні в'юки.
Сопілок, труб, суренок звуки,
І регіт хвацьких молодців,
І гомін, і козацький спів —
Все Наливайка утішало,
Усе лише добре віщувало.
«Дивись,— він Лободі сказав,—
Як все змінилось. Гнувся ж долі
Козак від смутку і стогнав.
В собі під тягарем неволі
Всі почування тамував.
Безсмертна, мов сама природа,
До краю рідного любов
Озветься — і свята свобода
Раба зі сну пробудить знов!»

Олександр ПУШКІН

ВОЛЬНОСТЬ

Ода

Щезай, щоб навіть слід згорів,
Властителько Цитери квола!
Де ти, спокуто на царів,
Вістунко волі гордочола?
Прийди, вінка моого здійми,
Розбий упрах ледачу ліру,
Для світу вольного в оғіру
На трон злочинний шлю громи!

Яви мені шляхетний слід
Натхненного тобою галла,
Кому сама між славних бід
Відважні гімни навіала.
Сини мінливої судьби,
Тирані світу! О, вжахнітесь,
А ви, повержені, зведітесь,
Повстаньте, гноблені раби!

Куди не кину зір — журба,
Кайданів і бичів доволі,
І прав сплюнцованих ганьба,
І безпорадний склик неволі.
Все підла влада посіда,
І в неуцтва імлі студеній
Панують рабства грізний геній
Та слави судної жада.

І лиш туди не доліта
Страждання, що хитас трони,
Де в парі — воля золота
І мудрості святі закони,
Де меч, який законом дан,—
Оруддя праведне і грізне —

Над головами рівно висне
Без вибору для громадян.

Де лезо вічного клинка
Вражає зло святым ударом,
Де не підкуплена рука
Облесністю й коштовним даром.
Властителі! Вінець і трон
Вам дав закон, а не природа.
Ви стали вище від народа,
Але над вами єсть закон!

І лихо, лиxo племенам,
Де суджено йому дрімати,
Там, де товпі або ж царям
Дано — законом керувати.
О, будь же свідком віщих слів
Ти, мученику хиб преславних
За предків в громі бур недавніх,
Що царську голову зложив.

У смерть зіходить Людовик
В очах безмовного потомства,
Чолом розвінчаним приник
Він до колоди віроломства.
Мовчить закон — і люд мовчить.
Паде розбійницька сокира,
І се — злочинницька порфіра
На галлах скованих лежить.

Самодержавний кате, згинь!
Тебе і трон твій проклинаю,
Сконати од страшних терпінь
Тобі й синам твоїм бажаю!
Читають на твоїм чолі
Тавро ненависті народи.
Ти — пострах світу, страм природи,
Ти — докір богу на землі.

Коли спохмурена Нева
Зорі обійми відкриває
І безтурботна голова
У сон глибокий поринає,
Співець задумано зорить,
Де грізно дивиться з туману
Пустельний пам'ятник тирану —
Понурий замок маячить.

І Клії лячний чути глас:
Там, за високими дверима,
Калігули б'є смертний час —
Картина оживає зrima.
Він бачить — в лентах і зірках
Од гніву, од випа аж темні
Ідуть убивці потаємні,—
На лицеях — звага, в серці — страх.

Непевна варта, знай, мовчить.
Мости опущено, і брами
Отворено заздалегідь
Найманців чорними руками...
О жах, о сором! В хвилі тій,
Мов звірі, вбігли яничари,
Ганебні падають удари...
І здох вінчаний лиходій!

І днесъ учітесь, о царі:
І покарання, і медалі,
І кров темниць, і вівтарі —
То все заслони нетривалі.
В покорі упадіть низькій
Перед могутністю закону,
І стане на сторожі тропу
Народів вольних супокій.

ДО ЧЛАДАЄВА

Кохання, і надій, і слави
Недовго пестив нас обман.
Минули юності забави,
Як сон, як ранішній туман.

Та в нас іще горить бажання,
Під гніту ярмищем тяжким
Душою, розумом ясним
Вітчизни чусмо волання.

Плекасм, спраглі, сподівання
Святої волі — так палким
Коханцям сниться молодим
Мить пожаданого стрічання.

І поки маємо серця,
Як воля, чесні та сумлінні,
Віддаймо, друже, до кінця
Всі поривання батьківщині!

Товаришу, зійде ясна
Зоря принадливої волі,
Розбудить рідний край вона,
І на румовиці сваволі
Напишуть наші імена!

Євген БАРАТИНСЬКИЙ

*

Мій дар убогий, голос непомітний,
Та на землі живу пе без пуття!
Комусь мое знадобиться буття:
Його торкнеться правнук мій привітний
В рядках моїх; побачити б хоча,
Як битимуться влад серця нетлінні!
І, як знайшов я друга в поколінні,
Знайду я між нашадків читача.

Олександр ОДОЄВСЬКИЙ

СЛОВ'ЯНСЬКІ ДІВИ

(Уривок)

Ніжністю й ласкою сповнені співи!
Чом не співаете, польській діви,
Так, щоб до ладу — тон і слова?
Сербій діви! Любите, знаю,
Співи суворі рідного краю —
Строга краса їх жива!

Той, хто мелодію чешок почув —
Солодкозвучних жагучих дів,—
Той у коханні вік зrozкошує,
Той збереже у душі своїй спів.
Діви, чому ж не співаете дружно
Пісню звитяги, що встала з стремен,
Чом не зливаєте єдинодушно
Всі голоси слов'янських племен?

Боже! Коли ж то зіллються потоки
В річище спільне, стихію одну —
Буйну, нескорену, грізну, ясну,
Мов небеса, ніби море широке?
Світ оживляючи, наче роса,
Землю вінчала б могутня краса!

Михайло ЛЕРМОНТОВ

РОМАНС

Стояла скеля мовчазна на березі морськім,
Та раптом на її чоло упав небесний грім.
І розколов ії удар, безжалісно розсік,—
І вже собі нове русло обрав гірський потік!
О ні, відламкам не зійтись — та бережуть вони
Найменші тріщинки, що їх рідняті із давнини.
Отак розлучені навік злослів'ям ми людським,
Але для тебе ні на мить я не зроблюсь чужим.
Ми не зустрінемося знов; якщо коли тобі
Мое ім'я назвуть, скажи: по знаю, далебі.
Ти, проклинаючи мене, у пам'яті знайдеш
Минуле... І саму себе зненацька проклянеш.
Та в пам'яті твоїй повік не згладить навіть гнів
Ні слів моїх, моїх чуттів, ні щастя давніх днів!

БАЛЛДА

У хаті в темну пізню пору
Сидить слов'янка молода.
Вдивляючися в ніч сувору,
Свою дитиночку гойда.
Стожар криваво в небі сяє,
Слов'янка молода співає...

Не плач, не плач! Чи серцем чусиш,
Дитя, нечувану біду?
Ну, годі, годі, чом нудъгусиш —
Від тебе я не відійду,
Скоріш коханого утрачу!
Не плач, дитя! Бо я заплачу!

Твій батько встав за честь і бога
Супроти кривдників-татар.

Ворожий слід — йому дорога,
Його булат горить, як жар.
Поглянь, там небо червоніс:
То битва сім'я смерті сіє.

Як тішуся, що ти не в силі
Збагнути, що біда вже тут.
Не плачуть діти на могилі,
Чужий ім страх і сором пут;
Іх жереб — заздрості достоєн...»
І раптом — на порозі воїн.

Лице в крові, побиті лати.
«Звершилося!» — неначе грім
Ударив. «Радуйся, проклятий!
Уярмлений наш край і дім!
Мечі навали не зламали.
Орда взяла, і наші впали».

І він упав — і помирає
Тяжкою смертію бійця.
Дружина сина підіймає
Над видом зблідлого вітця:
«Як умирають, подивися.
Мстить — од колиски, сину, вчися!»

ШОПЕНОВІ

Ти майнула, ти засяла,
В серце іскрою запала.
Під чарівні, дивні звуки —
Знов блаженство, знову муки...
Трепетливі ніжкі руки —
Відчуваю я.

Мить натхненна, мить печальна,
Мить остання, мить прощальна.
Те ж легесеньке убрання,
Вій невинне трепетання.
І не треба сподівання:
Мить оця — моя.

Ти до мене пригорнулась,
Серце ніжно стрепенулось,
І його не кличе горе,
Лиш минулого простори,
А на все я інше, зоре,
Відпалав, погас.

Спів, що лине, чудотворний,
Покорив цей світ відпорний.
Хай же серце, повне муки,
Торжествує в мить розлуки,
І коли погаснуть звуки,
Розірветься враз.

СТРИБОЖІ ВНУКИ

Се вітри, внуки Стрибогові
віють з моря стрілами
на хоробрі полки Ігореві... *
«Слово о полку Ігоревім»

Стрибожі діти! Так, це ви
Знялися гордо над степами,
Встаєте чорними стовпами
Над прахом збитої трави!
Чого вам треба ще? Розлога
Земля ця. Чорна і тверда,
Уже не та, коли орда,
Неначе кара Чорнобога,
Ішла на Русь, і квилив Див
Перед Дажбожими синами,
Та дітям світла відступив
Владарювання над степами.

Русяви сонцеві сини
Прийшли — і степ буяс садом;
Там, над морями ярини,
Над пшеницями, виноградом,
Почуєш пісню косарів,
Веселу, дужу і завзяту —
Той молодецький мужній спів —
Пересторога супостату.
І навіть спогад не майне,
Коли в оцих степах, бувало,
Могутнє зло владарювало
Хіба мандрівець спом'яне,
Лякаючи овець отари,

* Переклад з давньоруської М. Рильського.

Страшне у цих місцях: — Татари!
Бредуть задумані воли;
І виглядають надаремне
Убитих, з далей понадземних
Перекликаючись, орли.

Микола НЕКРАСОВ

НА СМЕРТЬ ШЕВЧЕНКА

Не побивайтесь од смутку невтішного —
Все розраховано, все передбачено.
Так умирати — із волі всевишнього —
Славній людині Вітчизни призначено.
Здавна ж бо: доля пелегка вготована,
Повна стремлінь, і надій, і несхитності,
Вольнє слово, борня неприхована,
Ночі в'язничні в гіркій безпросвітності.

Все — каземати тюрем петербурзької,
Допитів ченість і гнів жандармерії,
Все — і розлогість землі оренбурзької,
Все він спізнав. На задвірках імперії,
Звідки не вирватись, звідки не злипти,
Мучився, гнаний сатрапами лютими.
Може, йому під солдатськими прутами
Так і судилося в неволі загинути.

Та провидінню схотілося, бачите,
Шлях його більшим стражданням
позначити.

Доля російська, що вдалась грайливою,
Стала, нарешті, до нього зичливою.
Юності ранньої сонячні видива —
Все усміхалось йому, що наснилося.
Тут йому бог позавидував:
Серце спинилося.

ПРИЙДЕШНІ ГУННИ

Де ви, прийдешності гунни,
Над світом піднесені сірим?
Чую ваш тупіт чавунний
По ще не відкритих Памірах.

Владіть ордою сп'яніло
З кочовищ, темноголові,
Оживити зістарене тіло
Потоком буйної крові.

Поставте, невольники волі,
Біля брами шатро, як бувало,
Розсівайте пашницю у полі —
На місці тронного залу.

Складайте книги рядами,
Паліть їх, танцюйте, радійте.
Збезчещуйте вічні храми —
Ви у всім неповинні, як діти.

А ми, мудреці і поети,
Хранителі віри єдині,
Понесім світлá у бескети,
В катакомби, пустелі, яскині.

І що тобі, мій нащадку,
Врятоване од запустіння,
Зостанеться з примхи Випадку, —
Яке заповітне творіння?

А може, загине — хто знає? —
Що тільки відоме усім нам.
Та вас, хто мене розтерзає,
Стрічаю урочистим гімном.

ЖОВТЕНЬ 1917 РОКУ

Є місяці, відзначені Судьбою
В календарі століть. І хто зіltre
На світових скрижалях іди марта,
Коли останній римський вільнополюбець
Тирану в серці увігнав клиника?
І як забути холодно-млисту динну,
І град картечі, і ряди відважних,
Як грудня чотирнадцяте забути?

Немов знамено, цломенять криваво
І славлять Революцію Велику
Двадцяте червня, з ним і день десятий —
День серпня і скорботний день — брюмера.
Та ж Франція явила два горіння —
Лютневої й липневої пори,
Та вище всіх над датами святими,—
Над груднем, що позначив П'ятий рік,
Над лютим — днем Сімнадцятого року,
Ти, Жовтню, найясніше височині,
Перемінивши непогідну осінь
В омріяну народами весну,
Що день новий поставив над світами
І сяєвом немеркнучим звитяжно
Шлях вічний у століття освітив.

НА ПОЛІ КУЛИКОВІМ

I

Ріка, простягшися, тече спроквола
і лиже береги,
Над урвищем, де в'язне глина гола,
стоять сумні стоги.

О Русь моя! Жено моя! До болю
дорога в нас ясна —
Татарською стрілою напу долю
перетина.

Так, наша путь в степу, в безкрайні тузі,
в твоїй скорботі, Русь.
І хай там ніч з чужинцями в союзі —
я не боюсь.

Хай темінь. Домчимо. І пломінь бризне
вогнями в даль.
В диму звитяжне знамено заблісне
і шаблі хижка сталь.

Одвічний бій! Нам спокій тільки сниться.
В крові, в пилу
Мчить степова, щалена кобилиця,
мене ковилу...

Кінця нема. Мигочуть версти, кручі...
Спинися! Стій!
А там, а там купає захід тучі
в крові рудий.

Там захід — кров! То кров із серця ллеться,
плач, серце, плач!
І спокій щез! Полями кобилиця
жене навскач!

ВЕСНА

Все в минішній могутній провесні
Незвичним, незвичайним диші:
Цвірінськання, і сірі пролизні,
А на душі — світлінь і тиша.

Інакша думка в серці проситься,
Й октавою в гучному хорі
Земний могутній клич доноситься
З усіх, вже вільних, територій.

Вітчизни подихи яругами
Змивають слід зими підданства,
Що в'їлась чорними пасмугами
В заплакане лице слов'янства.

Зусюди трави прагнуть вирости,
І вулиці старої Праги
Мовчать, але кипішня щирості
Заграє, наче вольні стяги.

Легенди Чехії, Моравії
І Сербії дівочі співи,
З кормиги звільнені кривавої,
Розплескують нові мотиви.

Усе казково переміниться —
Буянням чистим і натхненим —
В золочених боярських гридинцях
І на Василії Блаженнім.

І мрійника душа нескорена
В Москві шукатиме поліття.
Він дома, він біля цракореня,
З якого зацвіте століття.

АННА ЯРОСЛАВНА

Де Софія золота преславна,
Вдарив дзвін — заграла срібна креш...
Як далеко, Анно Ярославно,
Від світлиці рідної живеш!

Гей, дорога пролягла ічерівна,
Вороття додому вже нема.
Сонцеока і метка князівна —
Королева Франції сама.

Небо — і певтішне, і студене —
Крізь віконця сивий сум несе.
Видно місто — бідне та нужденне,
Видно річку — вбогу, як і все.

На світанні дивом виринали
Оболоки з сірої імлі,
Нібито не хмари запалали —
Золоті софійські куполи.

Хмарка бризне зимпою росою
На дахівку. На більмо слюди...
Що тебе — з веселою красою —
Ярославно, привело сюди?

Від палат розкішних, книгозбирні,
Де не раз, бувало, гомониш
Про світила, про світи безмірні,
В цей глухий, незнаний цей Париж?

Може, спопелила, розтерзавши
Юну твою мрію до часу
Франція, аби збегнуть пазавше
Всю душі слов'янської красу?

Олександр ПРОКОФ'ЄВ

ІМЕНА

І легенди і билини —
Дивосвіт краси...
Чую, чую щохвилини
Давні голоси —
Звенислави,
Горислави...
Зорі-імена
Відшуміли, ніби трави,
Наче бистрина!

А було, серед полянки —
Мов цвіте вілок.
То рядочком росіяни
Вийшли у танок,—
Верхуслави,
Ізяслави...
Зорі-імена
Відшуміли, ніби трави,
Наче бистрина.

Добру сонячну погоду
Звістує зоря.
Вічно в пам'яті народу
Сонячно горять
Звенислави,
Горислави...
Зорі-імена
Відшуміли, ніби трави,
Наче бистрина!

Звідкіля в нас на Ладозі ніжна мова Вкраїни?
 Звідки слово взялося дзвінке, солов'їне
 Українське? Нелегко повірить, гадаю,
 Цим словам моїм.

Що ж, то повірте хоч Далю!
 Словом, з давніх часів поведу свою річ.
 Тож коли Запорозьку сплюндровано Січ,
 Цар заслав двадцять тисяч українських синів
 На Петровський канал. Мало бачили снів
 Запорозькі хлопці про рідну Вкраїну.
 Замерзали, вмерзали у камінь і глину.
 У розхлябаній твані, в рові, у канаві —
 Підмурівком державі,
 прокляттям державі.

Так мостилася трупом кривава дорога
 В болотах, що не відали черта ні бога!
 ...Тільки ж небо спохмарене раптом ясніс,
 Відступає зима, як притьмом завесніс,
 І під ладозьким вітром, а може, балтійським
 Дивне диво творилося з погубленим військом!
 Захмелівши од простору, змучені, спраглі,
 Цілували рибачок у губи засмаглі,
 І ставні ладожанки горіли від млості,
 І не знали поразки мої запорожці!
 Тож коханим своїм дарували — по слову
 Разом з піснею — всю українську мову...

Володимир ЛУГОВСЬКИЙ

ВОГНІ

Пожалій мое серце
І волю міцну
Дай мені,—
Знову сниться вогні,
У степах запорізьких вогні.
Чую — коні хропуть,
Чую запах тяжкий
Скасунів,
Чую давні мотиви
Повік не загублених
Днів.
Мак багрово згоря —
З Перекопу весна доліта,
А над кіньми — зоря,
Половецька
Зоря золота.
Ти стойш там билипно,
Як небо весняне,
Проста,
І пропахли полином
Твої
Перегірклі вуста...
Не тривож мого серця —
Скріпни мою волю
Міцніш —
Мені сниться
Над степом
Скривавлений
Місяця ніж,
І в загублених далях
Махновських тачанок
Сліди,
І під кінським копитом

Розторгана плівка
Води.
Вже зотліли
Ті коні,
Згубилися сни
В давчині,
Чом же знову приснились
В степах запорізьких
Вогні?
І приснився осклизлий
Суглинистий рів,
Запах йоду і солі,
Що суне
З нічних Сивашів?
Чую — коні хронуть,
Бачу —
Плетиво тіней густих,
Чую —
Гіми комунізмові
В хриплых горлянках застиг,
І пливів,
І горить —
Оксамитом рудава трава —
Пропор мертвих бійців,
Що утвердили
Жовтня права.
Його Фрунзе вручас
забутим полкам,
І вітри Чорномор'я
Обвіюють щоки бійцям.
Кров полеглих —
Аж сонцеві
Рани печуть,
Маків бризки черлені
До моря
Течуть.
Понеси мое серце
У степ,
У розлогу весну,

Де тебе цілував я
Нід небом,
Не знаючи сну.
Ніби хмарка заблукана,
Що летить у зеніт,
Світу юного молодість —
Маку
Огненний цвіт...
І від степу розквітлого
Лине
Вільгості плини,
І горить на вустах
Поцілунків
Прив'ялий полин,
І назустріч
Загравам,
Злітаючи
Разом із днем,
Палахкоче схід сонця
Сліпучим вогнем.
Що це —
Старість?
Весна
Запорізькі легенди снує?
Ні!
То — син революції,
То — безсмертя мос.

ПАМ'ЯТНИК ЛЕНІНУ

Ніщо — ні музика, ні слово,
Ні бронза, ні граніт, ні жест
Його, для всіх часів живого,
Ніколи так не збереже,

Як з чесною, мов правда, кров'ю —
Прості і смертні ті серця,
Що переповнені любов'ю,
Якій повік нема кінця.

Микола ЗАБОЛОЦЬКИЙ

ПРО СМЕРТЬ ЗАМИСЛИВСЬ Я

Про смерть замисливсь я глибоко,
Аж збунтувалася душа моя.
День поганнів. Природи мудре око
Вдивлялося у мене крізь гілля.

Нестерпний біль скорботою прощання
У серце, паче блискавка, проник.
Все, все я вчув тоді — і трав нічних
шептання,
І клич води, й каміння мертвий крик.

І я, живий, блукав понад полями,
І страх зненацька щез,
І думи мертвяків прозорими стовпами
Здіймалися круг мене до небес.

І голос Пушкіна я чув над головою,
І птиці Хлєбнікова вились край води.
І камінь я зустрів. Увесь заріс травою.
Впізнав я в ньому вид Сковороди.

І все, що в світі є, і всі народи
Вставали у нетліннім битії...
І був я не дитиною природи,
А думкою. А розумом її!

Леонід МАРТИНОВ

*

Я пролітав крізь вечорові зорі,
Навстріч мені пливила Річ Посполита,
І відкривав я двері у соборі
Святого Віта.

Я загостив на день у Злату Прагу,
Мені там здібалися хлопці гарні.
Братались ми і тамували спрагу
в старій винарні.

Ще через день — в самому центрі Риму,
Заглянувши в кав'ярню повомодніу,
За солідарність келих підняли ми,
за міжнародну.

А потім через міст па Рубіконі
Автомобілі рипули шалепі,
Щоб в ясні вічі глянути мадонні
я міг в Равенні.

Читав я написи на древніх плитах,
Мовчав перед Нотр Дамом серед ночі
Химер, неонним сяєвом облитих,
я бачив очі.

Л на Дунаї, з круч паннонських Буди
Сам Юліуш показував на долі —
Стоптавши Русь, мов чорний вал, звідсюди
прийшли монголи.

О співбесідники мої, де був я!
Якщо зумів я добрий слід лишити,
То й поготів про друзів не забув я,
тож — будем жити!

А повмираєм — хто коли — поволі
Воскреснемо — зведуть стежки нас різні
у дружнім колі
для пісні!

КРАСА

Ці опуклі лоби вінчіанських мадонн
Зустрічав я не раз у російських селянок.
У рязанських жінок, що витіпують льон,
Що молотять і жнуть, заки блисне світанок.

У хлоп'яток русявих, що ловлять граків
І ховають у пазухах — мовчки, без слова,
Ті ж зорини очей я неждано зустрів,—
Палахтять із натхнених картин Васнецова.

І бурлацький, гіркий, що повік не згаса,
Ренін біль позбира, на полотнах розсіс...
Я тепер зрозумів, що найвища краса —
Лиши промінчик від сонця — від тебе, Росіє!

БУТИ МАЙСТРОМ

Майстром замислив я стать, роботою марячи
здавна.
Мармуру смертний біг прагну відпорно
спиняти,
Лити із давоніої бронзи огирів
(ніздрі — троянди) !
Також биків, у яких гострі віддихують ребра.

Мучать і ваблять мене повіки жінок
скам'янілі,
Губи в жінок мовчазні, вічно в таємній
задумі.
Доле, у тебе молю палючої тої недуги,
Спрагу, уміння даруй цій добрій мудрій
роботі.

Бачу, лежить молода, на лікоть зіперинись
недбало,
Спіцар теплого сну біля неї лишив
пів-аршина.
Ледь усміхнений хлопчик склонився
над нею крилатий.
Дай і мені, о життя, камінних жінок
приспівати.

Олександр ТВАРДОВСЬКИЙ

ПРО СУТТЕВЕ

Не прагну славу вплювати,
А влади хіть — нікчемна хіть.
Ранковий ліс — мої пенати,
Скарби — корони верховітъ.

Мос — від літ дитинних стежки
У хащах конопель — беру,
І від травневої сережки,
Дощем прибитої в бору,

Від моря, що хапливо лиже
Каміння берегів сухих,
А ще — хай час мені залишить
Пісні, що доспівати не встиг.

І від знемоги й перемоги —
Людської — частку принесіть.
Мені потрібно лиш спромоги
Усе злагнути, зрозуміть.

А ще — запевнення потрібне,
Так, так, потрібне — аж до сліз,—
Що оминав, як міг, пегідне,
Що чесно я тягнув свій віз.

Володимир СОЛОУХІН

ПРИСТУПНЕ ЛЮДЯМ ВІДЧУТТЯ КРАСИ...

Приступне людям відчуття краси,
І споконвіку вчилася людина
Зорю, страждання і жіночий вид
На полотні і в тонах віддавати,
Уперто заганяти в бропзу строф.

Ми вміємо в картинних галереях
Дивитись на світанки саморобні,
І, небо оглядаючи ранкове,
І літній ліс, і золотаву осінь,
Не можем пе зрівняти мимохіть
З творіннями улюблених майстрів.

Та інколи щобачите таке,
Що гаснуть барви і мовчать слова.
Є на землі таке, я вам скажу,—
Ні пензлю, ні смичкові не підвладніс,
Ніякому мистецтву недосяжнє.

Об найніжніші дивні цеплюстки
Різці сталеві скульптор обламає,
Але подоби пе відтворить, ні.

Є на землі таке, я вам кажу,
Що передати — марні намагання —
Над усіма мистецтвами стоїть

Тому вже, що живе. І паймудріша
За всяку творчість простота земна.
Залиш слова. Схилися у шанобі,
Перед красою вічною мовчи!

Про тебе що повім?
Хай прийдуть, поспитають,
Яка ти, чи вродливою вдалася,
Хай прийдуть, поспитають: розкажи
Про голос, про обличчя, погляд,

І про волосся, що спадає важко,
Про твого стану обриси тонкі.

Я не покличу славних скрипалів
(Не в силі був би павіть Паганіні
Тебе явити). Не візьмуся я
За слів полум'янис्टі повнозвуччя,
І живописців не покличу я,
Щоб фарбами, потугою натхнення
На полотно тебе перенесли.
У всьому ти! Нехай прийдуть, спитають...

Побачити жадаєте її?
Пора іти, розвіявшись туман.
Я золоті доші для них відкрию.

Що силу для відродження дарують
В землі засохлій сонмищам зерен.
У сковицях лісів їм покажу
Глибокої опівночі красуню
У білосніжнім убранині весільниім,
До того ѹ сором'язливу,— вночі лиши
Напоює диханням запахущим
Застиглу вільгість лісової тинці.

А ще плоди доспілі покажу,
Що виповнені соками і сонцем,
Кипучі та стрімкі гірські потоки,
Що, ніби пристрасть, перепон не знають,
Могутні та сповільнені в долинах
Рік течію, так само повноводних,
Так само незглибимих, невичерпних,
Як торжество земного материнства.

Я покажу їм землю до кінця
Моря, і степ, і гори, і долини.
Скажу: отож ви бачили її.
І те, щоб бачили окремо ви,
Зібрала в ній природа воєдино,
Зібрала все розумно і щасливо.

Прекрасна ти в красі своїй земній,
Тобою, мила, вся земля прекрасна.

Євген ВИНОКУРОВ

Світ ловив мене, та не впіймав...

Епітафія
На могилі Г. Сковороди

*

Він умирає. Де шукать причину?
Ні владних жестів, ані пишних фраз.
О підніміть же, люди, подушину
Мислителеві:
хоче зрати вас.

Ось речі, повні потайного смыслу,
Вір, вольним од буденщини, словам.
Він бачить пару, над борцем завислу,
Хіба то не жертовний фіміам?

На кухні ложки дзенькають. Уперті
Десь чути кроки. Плаче десь дитя.
Я твердив людям, що немає смерті,
По суті — помилявся все життя!

І мить прийшла. Остання. Так, остання.
Ридають люди. Журно гомонять.
Тепер він учень. О, гірке навчання.
Сьогодні він навчається вмирать.

Андрій ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ

КРІЗЬ СТРІЙ

І сон примарився Тарасу:
Крізь мовчазну солдатську масу,
Чиюється брехню, чиюється гримасу,
Під барабанів злобний бій,—
Крізь стрій ведуть його,
Крізь стрій!

Крізь шал і крик в юрбі сліпій:
«Хто б'є погано, той — крізь стрій!»

Спина затеряла, заніміла.
Правофланговий б'є уміло.
І друзів ревних чути глас:
«Пробач, не ми б'ємо. Б'ють нас».

За що ж ти б'єш, господній дурню?
За те, що вік прогаяв дурно!
Жона вродила блазнюка.
Борги. Недолен'ка тяжка.
Л ти, наш миршавий монарше?
За віру? Чи за те, що натще
Учора понад міру пив,
Над нами владу загубив?
Л ви, естете порохнявий
У лівій — дуля, прут — у правій).

Чому ви заодно із ними —
У душу лапами брудними?

«Я розумію ваші болі,
Дрібнота. Зборищє пусте.
Нізащо ви не простите,
Що ви бездарні, ниці, вбогі».

Кричить у світ,
В сумління сите,
Як біль землі, прогнавши сні,
Понівечене,
Гнане,
Бите,
Криваве місиво спині!

«Я зневажаю підлу зграю
Епохи блазнів і калік.
Люблю вас, люди, і прощаю,
Та вік мій — не прощу повік.

Підйом.

СТАРА ПІСНЯ

Г. Джагарову

Гей, по селу яничари дітей одбирають...
Болгарська народна пісня

Заспівай, Георгію. Земля
У крові. Ікони — в кізяках.
В яничари взято цемовля.
Вернеться вбивати потурніак.

Ми забули вже, яка пора.
А в очах — століть багровий чад.
Братом погвалтovanа сестра,
І ніхто не знає, хто чий брат.

І ніхто не знає, хто чий син,
Материнський порючи живіт.
Під якою з цих страшних личин
Батьківщина шліс мольбу у світ?

А як ти, скажімо, яничар,
Чи ж не палиш власні вівтарі,
На чужі вергаючи удар,
Розумієш добре, де твої?

Хто мене для радошців, для втіх,
Сотворив людиною на мить,
Од зелених родичів моїх
Хто мене надумав одлучить?

Вирізано груди. Запеклись
Дві червоні рани. Мамо, стій!
Мамо, від убивці одвернись.
Мамо, мамо! Зір у нього — твій!

Володимир КОСТРОВ

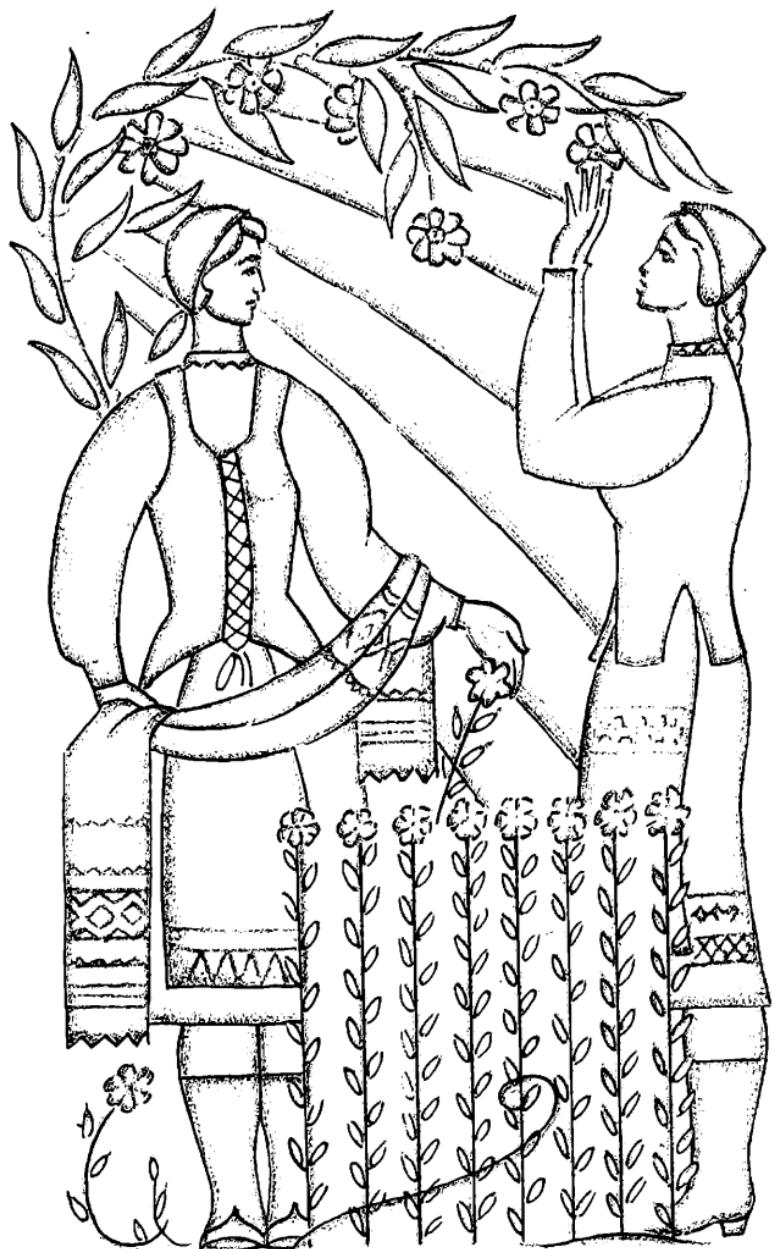
СПІВАЮ «ІНТЕРНАЦІОНАЛ»

Гіми — і в залі зробилося тісно,
І сльози не соромлюється, ні.
Буде, буде
Робота і Пісня,
Будуть — Хліб
І Троїці рясні.

Це чуття озивається, квітне
І вирує у жилах доби.
Умирай, що брехливе й огидне,
Лиш прекрасне —
У серці кипи!

Зал притихлий у сяєві літер.
То не люстри, а зоряній лап...
Тут гуде революції вітер
І розгойдується океан.
І Чукотка співа, і Естонія,
В небо дивлячись голубе.
Беремо на рамена історію
І даруєм епосі себе.
Я співаю, вмираю і гину
Разом з тими, хто рушив у бій.
Я причетний —
Вклоняюся гімну.
Ним клянуся,
Співаю,
Він мій.
Світ не буде покірним, мізерним —
Через смерть і крізь рбки гряде —
І земля з переболеним серцем,
Як людина, до сонця іде!

ГОЛОСИ СЯБРІВ

З ПЕРЕДМОВИ ДО КНИГИ «ЮДІФ»

...Потім на вселенськім соборі в Нікії святыми отцями дозволена нам сія книга... аби, яко зеркало, жону сію преславну перед очима маючи, в добрих ділах і любові до вітчизни щоб не тільки жони, але й мужі наслідували і всяких трудів та скарбів для поспільства доброго й для вітчизни своєї не шкодували, понеже від природи звірі, що блукають у пустелі, знають ями свої; птиці, що літають в повітрі, відають гнізда свої; риби, що по морю плавають і в ріках, чують вири свої; бджоли і їм подібні боронять вуліїв своїх,— так і люди — де зродилися і скормлені суть по бозі, до того краю велику ласку мають.

Францішек БОГУШЕВИЧ

ПІСНЯ

Чого біжиш, мужичок?
— Холод в пазуху вліз.
Чом лежиш, мужичок?
— Бо урядника віз.
Чом ти п'єш, мужичок?
— Бо і хліба не їв.
За що ти б'єш, мужичок?
— Бо мене бич огрів.
Навіщо крав, мужичок?
— Бо свого не впізнав.
Чому брехав, мужичок?
— Бо хтось правду украв.
Чом змарнілий, мужичок?
— Бо у хаті курить.
Чом несмілій мужичок?
— Бо усяк лиш корить.
Чому темний, мужичок?
— Бо під темним сиджу.
Чом нужденний, мужичок?
— Бо чуже стережу.
Де ума взяв, мужичок?
— В дурнуватого хрону.
Чом дуба дав, мужичок?
— Бо втікав од «закону».

Карусь КАГАНЕЦЬ

КОБЗАР

Ой, вітер шумить, ой, вітер гуде,
Дідусь через поле в зажурі іде.

Ой, цолем іде,
І щось він несе,
І хлонець його за руку веде.

Прийшов до села, на призьбі він сів
І тихої співаники людям завів.

А люди стоять
Круг нього й мовчать,
Припав бідним людям до серця той
спів.

Кобзар до громади поважно кивне,
І груди старечі для пісні надме,

І струни торкне,
Слова добере,
І славну пісню для світу зачине.

Алоїза ЦЬОТКА

МУЗИКА

Скрипка плаче, скрипка грає,
А музика, знай, ридає.
Стисне струни, вріже смиком,
Люд розступиться із криком,
З віч — слізина за слізою,
Струни стогнуть під рукою,
З ними злився він і зрися
І, як вітер, в даль понісся.
Весь — у піспі, весь — у звуці,
То сміється-плаче в муці,
То усіх людей обніме,
А то камінь вслід за ними
Кине й знов — у дикім леті...
То ридає на бескетті,
То шуга, як блискавиця,
Щоб над морем заіскриться.
Світить, гасне, блідне, мліє...
Щез вогонь — іскрина тліє...
Впали руки, смик стомився
І, мов гад, у скрипку впився...
Що заграє, спогадає,—
Лиш музика теє знає.

В ДОРОГУ

Через море, океани
Полечу в далекий край,
Бо люблю я урагани,
З ними я щаслива, знай.

Бо на хвиль кудлатих гравах
Думам радісно плисти.

В бурях — знає, хто любив їх,—
Легко пісню віднайти.

Лиш до посвистів буревійних
Моя ліра має слух.
В бурях диких, в бурях темних
Кріпне дух мій, вольний дух!

Максим БОГДАНОВИЧ

*

Народе, відколи твій рід —
Сліпа Білорусь, наче кріт,
Тобою завжди гордували,
Тримали в ярмі кабали,
І душу твою обікрали,
І мову у тебе взяли!

Рятуючись з тої біди,
Рокований вигибнуть, ти
І крикнуть не можеш «рятуйте!»,
А мусиш «спасибі» кричать.
Почуйте про це ви, почуйте —
Хоч серцем, як губи мовчат!

РОМАНС

Колись, колись заблисне над землею
Зоря незнана, прояснить блакити;
Тоді скажіть, що я тужив за нею,
Ви, роду людського останні діти!

В. Сюллі - Прюдом. Ідеал *

Зірка Венера зійшла над горою,
Спомини світлі з собою взяла...
Чи пам'ятаєш, як стрівся з тобою,—
Зірка Венера зійшла.

З тої пори став я часто вдивлятись
В небо високе — де зірка зорить,
Тихим коханням до тебе, дівчино,
Серце почало горіть.

* Переклад з французької В. Щурата.

Та розлучатися хвиля наспіла,
Певно, то доля така вже у нас.
Вірно кохав я тебе, моя мила,
Та — розлучатися час.

Буду в далекім краю нудьгувати,
В серці любов затаївши свою;
Кожної нічки зорю виглядати
Буду в далекім краю.

Там, де засяє та зірошька рання,
Стрінуться погляди знов, як колись...
Щоб хоч па мить воскресити кохання,
Ти на зорю подивись...

БІЛОРУСЬ

Білорусь, Білорусь!
Це ім'я палахочче в мені,
Доторкається ран моїх піснею мамі.
Це ім'я, перейшовши крізь згубні вогні,
Вибухає у гніві громами.
Відданіця в нелюбій сім'ї,
Ти багатства собі не надбала.
А коштовні клейноди твої
Нá сміх сестрам своїм дарувала.

ВОРОГАМ БІЛОРУЩИНИ

Чого тривожитесь, папове,
Немов ударив землетрус,
Чом журитесь судьбою мови,
Якої прагне білорус?

Вона для вас — нікчемна мова!
Але ж він вашої не крав,
Згадав свою — до слова слово,—
З якою ріс і виростав.

Тепер і ви загомоніли,
І вже хвала взамін хули...
А досі, досі що чинили,
До цього часу де були?

Так, він голодний, босий, темний
І власному життю не рад.
Накинуті мішок тюремний
Хотів на нього «рідний» брат.

Ви слізної злякались пісні,
Причулися глухі жалі,
Страшніші вам бурі тепловісні,
Ніж вічна крига на землі?

А що ж вам білорус такого
Посмів зробить, посмів сказати?
Гей, треба вас учити много,
Як свого брата шанувати!

Живитись кривдами негоже,
Усяк народ — для себе пан.

І білорус ожити може
У збратаці сім'ї слов'ян.

Шо хочете собі, те правте.
О, вас хапае за живе,
Та не згасить живої правди,
Шо білорус — живий, живе!

Так, «хамські», винесли натури
Чимало на плечах своїх.
Гідке донощицтво, тортури —
Повірте, не злякають їх.

До волі, рівності, науки
Ми проб'ємо собі сліди.
І житимутъ щасливо внуки,
Де нині плачуть їх діди.

ПОЛІССЯ

Краю пущ і боліт,
І туманів їдких,
Хоч у тебе біда,
Хоч у лозах твоїх
Восени вітер жахно шумить,
Все ж ти милий... А чим?
Я не відаю сам,
А твій образ моїм
Здавна милий очам.
Мое серце до тебе лежить.
Я люблю широчінь
І твій розмах, твій лет;
Бубонять бугаї *,
Шелестить очерет,
І, мов хвиля, щезає в імлі.
Тут, як ліс — то вже ліс,—
Можна тиждень іти,
А просторам твоїм
І кінця не знайти,—
Що й не зміряєш зором землі.
Я твій спокій люблю,
Ясність лагідних днів,
Золотавий убір —
Пишну червінь лісів,
Що на яспому сонці горить.
Я далеко тепер
Від поліських рівнин
А люблю ж я цей край,
Бо я син його, син,
І за ним мое серце болить.

* Болотяні пташки.

БУНТАР

Я тривожний чарот *, я бентежний бунтар,
В болотах озиваюся шумом.
Я водою живу з-під землі і з-під хмар,
Не даю замовкать своїм струнам.

Розтривожу людей од застою, від спу
Молодими новими піснями.
Я озера — щоб змети весь бруд — сколихну,
Забриню, задзвеню берегами.

Чом же ви, піснярі, що будили людей,
Не вслухаєтесь в пісню чарота?
Наша пісня — то клич із єдиних грудей,
Попад краєм, що вибрів з болота.

Гей, шуми, як шумів, осокоре, до хмар,
Жебони, колосочку, на полі.
Я заспівую пісню, одвічний бунтар,
Кличу люд мій до щастя, до волі.

* Очерст.

Володимир ДУБОВІК

О БІЛОРУСЬ, МОЯ ШИПШИНО

О Білорусь, моя шипшино
На листопадових вітрах!
Гірким тройзіллям, батьківцино,
Не заросте твій вічний шлях.

Твоїми пелюстками стану,
Гаряче серце насталю,
Твоїх очей, що сяють сталлю,
Проміння сонячне люблю.

Тебе борвіям не зламати,
Не розплести твою косу.
Тобі в Комуну крокувати —
На щастя, радість і красу.

I ворог відступити мусить!
А дух твій — гордо розквіта,
Моя шипшино, Білорусе,
Зеленолиста, золота!

НА РІЛЛІ

В сорочці білій, полотняній
З сівнею вишив на ріллю.
Іду воскреслими полями,
Дзвінке вівсянє золото ллю.

Як тінь моя, подоба друга —
Селянський кінь у бороні.
Він приязно, немов до друга,
Киває гривою мені.
А сонце — влізливе, мов щерщень,--
Коли вже спокій нам даси?
Та поле пахне хлібом першим
І хмелем чистої роси.

Пилип ПЕСТРАК

СЛОВАЧКА

З-під білої хусточки — срібний убір,
Намиста разки — мовби зорі.
Спустилася, певно, з самісіньких гір,
Зібравши всі барви, узори.

Забулась, задумалась в залі пімай,
І я відвернутись не годен;
Немов королева в короні ясній,
Між цих королівських полотен.

Словачка-селянка в одвічній красі,
Дарованій сонцем, ріллею,
До Празького Граду прийшла, як і всі,
І Град відчинився перед нею.

Лариса ГЕНІЮШ

*

Мати моя селянська,
Мати моя слов'янська,
Ласкава моя, гостинна,
В кривді чужій
Неповинна.

Урожайна моя, зелена,
Хліб твій вічний, наче любов.
Неспокійна, буйна, стражденна
Б'ється в серці бунтарська кров.

Гарувала за двох...
Не батрачиши ти —
Маєш небо і рідний дах.
Не хотіла б мацухи бачити,
На твоїх, матусе, слідах.

Ти мій біль крутій,
Ти мій шлях святий,
Вірна стежка на крутизні.
Дороге усе, що надбала ти,
Що даруєш, нене, мені.

Ти — як правда правд,
Ти — як рідний брат,
Мови рідної дар ясний,
Ти мій шлях крутій,
Ти мій біль святий,
Білорусе,
Віттарю мій.

*

Така вже тиша — листя ледве мріє,
Вляглися трави килимом зеленим,
Погідний день, заплющаючи вій,
Корону, куту золотом черленим,
Кладе на небосхил.

Мовчать поля, ліси, гаї затихли
І біла хвиля затиха на ріні,
Повзє туман з обочі, пахнуть липи,
І ніч м'яка малює тонко тіні
Навкруг дерев.

У голові від паху, мов од чаду,
І серед типі — чути рідну мову.
То наші предки славлять юну Ладу,
Ярилові шлють пісню вечорову,
Світальну пісню...

I. П. КОТЛЯРЕВСЬКОМУ

Літа мишають без упину,
А волоцюга твій — Епей —
Іде з країни до країни
Живим живе серед людей.

Негусто піснярів на світі
Таких, Петровичу, як ти,
Аби герой довголіттям
Далекі дивувать світи.

Ти між володарів Олімпу
Не вирізняєшся анічим,
Та бачиться, що ти на пім був
Єдиним — мудрим і живим.

Ти знав братерства іциру вартість,
Ти справжню розумів ціну
Огністим танцям, добрим жартам,
Веселій пісні і вину.

Ти знав нелегкий шлях народу,
Спізнав гнобителів його,
І лютих кривдників породу
Послав до пекла у вогонь!

Ти, незважаючи на криниці,
Крізь темряву, крізь прірву зла
Шід серцем мову України,
Ніс, щоб жила вона й цвіла.

І тому пам'ятаєм, друже,
Тебе, і тому вдячні ми.
Сім'ї пародів вільних, дружніх
Гаряче визнання прийми.

ВАРТОВИЙ ПАСІКИ

Щоб до меду не добрався
Боровий ласун кудлатий,
Дід зробив ретельно вулик,
До лісовика подібний.
З двох суків закостенілих
Роги вистругав майстерно,
Очі — впадини трухляви —
Окулярами прикрасив,
Ніс широкий (міг би в ніздрі
Затягнути табаки жменю),
Зморщений такий, що ніби
Чхнути тільки-но зібрався,
Рот ошкірений, ікластий,
З вусами, як віск,rudими,
І обрамлений півколом
Посивілої, рідкої
Бороди, на котрій завше
Бджоли з сонцем танцювали...
Скільки добрий вулик дідів
Вишлекав рой шумливих,
Скільки меду мав із різних
Польових пахучих квітів —
Меду, котрим частували
На вроочистостях сімейних,
Люту смагу відганяли,
Заправляли сік берези,
Солодили партизацький
Чорний хліб і думу-пісню!..
Нині, службу відслуживши,
Лісовик рогатий — вулик
Бджільника свого пильнує,
Щедро згадками своїми
Часом ділиться зі мною.
А вони для мене пахнуть
Медом яблунь, сніgom гречки,
Вересу блакитом теплим.

БІЛОРУСЬКА ПІСНЯ

Де мій край? Там, де пісню предвічну співа
Біловежа,
Там, де Німан згубив у нуртах завойовницьку
кров,
Де чатують вітри в Новогродських задуманих
вежах,
І вишневі хати задивились в широкий Дніпро.
Ти лежиши там, де Прип'ять блакитною
стрічкою в'ється,
Де Софія пливе над Двіною, немов корабель...
Там, де серце мое з першим кроком, як молот,
заб'ється,
Якби навіть слішим і глухим я дітківся тебе.
Щó сліпим! Навіть мертвим твої пам'ятатиму
зорі,
Над червінню ріки миготливий політ кажанів,
І вітрила на синіх, на гордих озерах прозорих,
І бори-океани, і небо — кипіння льопів.
Де мій край? Там, де люди ніколи не будуть
рабами,
Що за юшку ганебну покору несуть ув очах.
Там, де хлопці мої молодими зростають дубами,
А мужчини, як скелі: удариши — зламаєш меча.
Де мій край? Там, де прадіди мудрі, у хвої
заснулі,
Де жінки, наче радісний сон у стозі на зорі,
А дівчата — мов дощ золотий. А матусі-
зозулі —
Як жмутки павутиння на стернях, як сонце
вгорі.
Певмирущі пісні там лунають на повнії груди,
Там одвіку бринить моя мова — булатний
клиник,

Мова горда і ніжна, яку ми й тоді не забудем,
Коли сонце з землею в останній заглибляться
змрок.

Ти — наш край. Червонієш, мов груща над
дідовим домом,
В листопадових зорях, що роєм на землю
летять.

Ти — наш стяг, що нікому, пікому на світі,
нікому

Не дамо поганьбити, стоптати, мечем звоювать.
Присягаєм тобі — борозною, що радує поле,
Присягаєм землею, в яку нас журба загреє,
Присягаєм тобі, що ніколи,
Ніколи,
Ніколи,
Так,
Ніколи не кинем
Не кинем,
Не кинем тебе!

Ніл ГІЛЕВИЧ

*

Далеко в полі, на узгір'ях варненських,
Там, де не чути жодної луни,
Симфонію часів, іще доварварських,
У триста скрипок грають цвіркуни.

І там — біля найменшенького кущика,
Немов сущільна золотава нить,
Там, де завмерла неземна акустика,
Язичницька мелодія дзвенить.

У неї світ пірнає, в ній купається,
Мене всією нею пройняло.
Ти не забудеш? Ні, запам'ятаетесь
На листі яблуньковане срібло.

Вона, здається, на землі не вміститься —
То в небо відлетить, то пропаде,
То раптом повертається з-під місяця
І вночі глибину мене веде.

О далі — ще незнаною стежиною,
Де заах серпня солодко п'янить,
Де піснею, як вічність, старожитною
Земля болгарська сонечно дзвенить.

Забуду багатьох музик захвалених,
Та вже б ніхто відняти не зумів
Повік у мене тих узгір'їв варненських,
Язичницької скрипки цвіркунів.

Олег ЛОЙКА

СКОРИНА — КОРОЛІВСЬКИЙ САДІВНИК НА ГРАДЧАНАХ

Він тут ходив — де між горбів, долинок
Стоять шатрами липи прастиарі.
То правнучки, можливо, тих стеблинок,
Що садівник плекав на цій горі.

Звідсіль, з Градчан, за синю смужку Влтави
Вдивлявся він в північний небовид,
І пах туман, як на Двіні отави,
Черемха хмар шринала у блакит.

Борами спив. І запахом ожини.
Чув жайвора. Ловив бджолиний грай.
Софійка там, церковця Євфросинії,
І батьківщина, і коханий край.

Він думав, дивлячись на влтавські тами,
Про вир, в якому риба кола в'є,
Про гнізда, милі для птахів, про ями,
Що навіть у потвор пустельних є.

І треба ж так! Чи не для блага краю
Віддав себе він і свої томи?
За що ж судьба так боляче карає
Пожежами і мороком тюрми?

Брати чи не брати ви — лиш озвіться,
Я ж був би з вами, коб хотіли ви.
Дрібна ромашка, польова криниця —
То ліпше від заморської трави.

І, королівський садівник відомий,
Почесний доктор лікарських наук,

Ні хвильки не спочив би я у дома,
Друкарську фарбу не змивав би з рук.

Покличте, не дамо ж бо єзуїтам
Ганьбити нашу мову, думку, друк!
Добра жадає людям посполитим
Почесний доктор лікарських наук.

Заморських трав, ростин пахучим пилом
Завіювало очі, та, сумні,
Усе дивились, де підмім вітрилом
Софійка виростала на Двіні.

ПЕТЛЯ КАСТУСЯ КАЛИНОВСЬКОГО

Нелегко бути петлею в мотузці
Щоб шию твою обхопити, хлопче...
Ліпше з тобою снопи б нам возити,—
Колеса аж крекуть, а ми на возі;
Снопи я, мотузка, притиснула міцно,
Лоскоче колосся — аж хочеться чхнути;
Я — також і віжки в руці твоїй теплій...
Тліжко на шию чекати твою, хлопче!

Я б могла народитися ще й обрусом,
Які ткав добраче колись твій батько,
Укрили би мною столи святкові,
Питвом і їдою позаставляли,
І всі веселилися б аж до ранку
На ваших заручинах із Марисею...
Страшно на шию чекати твою, хлопче.

Чи мало для чого потрібна вірьовка,
Спочатку б тримала я вашу колиску.
А потім — на гойдалку знадобилася б
Для ваших дітей. І вони б любили
Літати на мені під самісіньку стелю,
Ла ви, їх гойдаючи, щиро б сміялися,
Жахно обніять твою шию, хлопче.

А іще пригодитися б я могла
Для твоїх личаків. І тоді б ми разом
Небосхили з тобою пішли топтати
Тим одвічним взуттям мужицьким,
Тою вічною мужицькою правдою,—
І укraли б ми світло в ночі...

Скинь мене з шиї, хлопче!
Поможи ж йому, клятий вироку...
Поможіть-но хутчіш,
Поможіть...

Проклинайте мене, століття!
Проклинайте мене,
О люди!
Міцна я, міцна, проклинаяте!

Ригор БОРОДУЛІН

ЯНЦІ КУПАЛІ

Мелодія
ніжних слів
З дитинства ще
в душу запала:
Стояли
Купалля,
Купалка,
Купала.
Мати мене купала,
Співала
про ніч
на Івана Купала;

— Ішла Купалка невесела,
Квітками очі завісила,
Почала журитися-сумуватъ,
А де ж мені нічен'ку ночуватъ?..
Ніч по землі ступала,
Купалки збирала.
Луна не спала:
— А нині ж Купало,
Що не зробиш — пропало;
Хочеш —
двері в сусіда здіймай.
Пліт винось на дорогу.
Мало сили — дарма!
Клич кого на підмогу.
Завтра — вже інша річ.
Багаття палила ніч:
Іскра
в серце мені запала —
Купала...

Василь ЗУЙОНOK

*

Коли б я не народився,
То став би, напевно, плугом
І поле зорав би.

Я житнім зерном упав би
У теплу і чорну скибу —
І руню б уязвся.

На ниву засмаглу влітку
Пролився б живою водою,
Водою хмільною.

Серпом із веселої криці
Під корінь —
я б сам себе
Зрізав.

Вогнем спалахнув би!
До сьомого жару
Я піч розігрів би,
Напік коровай.

Тоді лиш
Людиною став би.
Нарізав би скиб запахущих:
Приходьте
Усі, хто не снідав,
Хто полудень мав ушиглядку
Хто ніч зустрічає нізчимно,—
Приходьте.

*

Обіцяю ночі безсонні,
Дні
похмурі, сірі,
безсонячні,
Обіцяю круті дороги,
Обіцяю нові тривоги,
А над все теє — віру,
Вірність я тобі обіцяю.
А щастя?
Не знаю.

НЕБО

Великий прозорий купол,
Пригвинчений до меридіанів...
Засклений синню ковпак,
По якім ковзаються,
Мов дітвора, метеори...

Для мене — це просто небо,
Звідки дощі приходять,
Звідки трава засмагла
Чекає на порятунок,
Небо, де дуб росохатий
Бусят, наче дід, колишє.

Хлоп'ям лежав я на вигоні,
Розплющивши очі широко,
І, тримаючись за траву,
З якимось тремтливим жахом,
Мов у бездонну криницю,
Дивився у прірву неба,
Питав сам себе: а що там?

Пізніш од людей дізнався:
Щоб їй сказати «кохаю»,
Спочатку треба домовитись
З небом про декорацію,
І місяця попрохати,
Щоб на ніч не йшов нікуди.

Для мене — це просто небо,
Яке пам'ятає Коперника,
Це небо якось побачило,
Як вішали Калиновського,

Воно юще вчора слухало
Голос живий Купали.

На ньому й сьогодні сходить
Самотня зірка Венера...
І тому кажу я щиро:
Небо,
Будь для мене святым.

ГОЛУБИ НАД ВАВЕЛЕМ

ЯН КОХАНОВСЬКИЙ

ТРЕН VI

Слов'янська Сапфо, дитино моя натхненна,
Не тільки лиш для вітця — для світу рожденна
Найчарівніші тони із лютпі добувати.
Тії надії зачала вже ти являти,
Коли, спочину не знавши, цілими днями
У світлиці бриніла милими піснями,
Мов соловейко, що поміж гіллям калини
Ниже горлечком срібним ясні намистини.
Дочасно ж ти умовкла, ох, дочасно — сувора
Смерть тебе забрала, шташечко яспозора.
Не вдовольнила служу моого пісеньками,
А за них заплачу я тужними плачами.
А ти, як і вмирала, то пісень співала,
І, матір обцілувавши, тихо сказала:
«Вже не прийду, матусю, к тобі на пораду,
Ні при столі твоєму місця не засяду.
Мушу ключі лишити та їхати з дому —
О, не вернути з тих мандрів повік ні кому».
Батьківський біль у серці вже не втамувати,
Хто ті слова останні зможе наздогнати?
А мати, чувши прощання, стояла без тямі —
Серце вмилося кров'ю, а лице — слезами.

Адам МІЦКЕВИЧ

ПІСНЯ

Гей же, щастям зір заблисне,
Спалахнуть вінці промінні,
Брата брат в обіймах стисне:
Всі — свої! В одній родині!

Ницість, хитрість і облесність —
Занехаймо всі навіки.
Батьківщина, правда, чесність —
Ось де сонце яснолике!

З'єднані вогнем братання,
Пиймо серцем світло денне,
Отворім чуття й жадання.
Все, що маємо,— священне!

В колі братньому, в єднанні —
Щастя обрії жадані.

Всі, хто є у нашім гроні —
Серед праці чи забави,
Чи за плугом, чи в короні,—
Пам'ятайте про «Устави» *

Вийдем на ясні дороги,
Як зуміємо з'єднатися,
Бо, крім неба запомоги,
Є — несхитність, згода, праця!

* Статут товариства філоматів, на зібранні якого 1 листопада 1819 р. прочитано цей вірш.

Богдан ЗАЛЕСЬКИЙ

СТЕП

Захитались, зашуміли
Зелен-трави!.. Щедре віно!
Наче хвилі, скрізь могили
Степове роздолля вкрили —
Твоє море, Україно.
Тут козак за бусурманом
На коні пірнав буланім!

Кров'ю плекана одвіку,
Здрастуй, славо материзни!
Скільки в тобі болю-крику!
Нині тут отар без ліку —
Тут ось, там дзвіночок блісне,
І над зеленою водою —
Хвильний слід за чередою...

Глянь, знялося над роздоли
Раптом птаство розмайте.
Співи тишу розкололи —
В травах сяють самоцвіти...
Правлять там орли й соколи,
Ну, а чернь — співа до ладу,
Славлячи пташину владу.

Степе, степе, наш родимий,
Спадку батьківський в задумі.
Ми усі тут побратими,
Вірні ми народній думі,
Що своїм звучанням кличе
Тужко, дивно, таємниче!

Ця мелодія тремтлива,—
Гусел пристрасне роздзвіння,—

Де береться, чарівлива?
Супокійна, несміліва —
Ніби предків шепотіння,
Що збудились од задуми,—
Чи не є це голос думи?

Думо, думо Боянóва!
Як тут буйно, як пустиню!
Як шугає розгук слова!
І душа спитать готова:
Гей, коли ж тут пішо, кінно
Вдаримо, і рідним тоном
Під крицевий грім задзвоним?

Юліуш СЛОВАЦЬКИЙ

СУМЛІННЯ

Прокляв її, лишив її саму,
І, поки місяць виплив із-за хмари
Й на озеро, що нас ділило, чари
Послав, густу розвіявиши пітьму,
І плесо посріблив, пори тієї
Я ще летів — іще тікав од неї.

Забув би, певно,— мчав шалено кінь...
І рвала думи лихоманка лута.
Де — скривджена, ошукана, забута?
Дивлюсь на зорі, на блакитну тінь...
Ні зойк, ні плач до мене не сягає.
То озеро, то — не вона ридає.

Забув би, може... Тільки спостеріг
Усе те місяць, крок за кроком біг
За мною — крізь корчі, галяви, луки
І кидав світла стовп серед дороги,
Немов та жінка падала у ноги
Й, німа од плачу, простягала руки.

ДО СЕЛЯНКИ

Bірш написано на вгадку В. В.

Будь здорове, ласкаве, мов ранок, дівчатко,
Що по довгій молитві,— мов тихе ягнятко
На корогві костильній,— ясне, як проміння,
Сновигаєш по хаті, кладеш на ослоні,
Ніби квіти з дощу, мокре, чисте начиння,
Чи підлогу змиваєш, замаюєш зіллям,
Аби все пасувало до злагоди, згоди,
Що аж цею сіяспи. З пташиною, з гіллям,
І з травою, і з інесм зимої днини
Розмовляєш душевно. Мов радісні води,
Що в собі відбивають небесні глибини,
І дерева, і мох, і хатки білочолі,
Так і думка твоя, дозріваючи, плине,
Щоб відбитись не раз у житті мимоволі.
Думи в серці твоїм, серце ж — в домі твойому.
Він без сердя твого — як шіма деревина,
Що стає порохом під ударами грому,
А коли б він заплакав, то кожна слізина
Затремтіла б, мов дух той, щоб квилить під
сизим,

Перехопленим димом і полум'ям, хмизом.
Ти ущерть, наче ягода, повна любові,
І шорстка твоя в потиску, тепла правиця
Непохитна, як личить ото воякові,
А не дівчині... Ти над убраним журиться,
Як береза, не вмієш: чи стужа, чи спека,
Ти у вічних турботах, де все тобі рідне.
Бо, як дастъ біг дожить, заклекоче лелека,
Все відродиться, збудиться, цвітом заквітис.

Адам АСНИК

ВЕСЕЛКОВА КАЗКА

*Присвячена Ф. В. Квапілові **

Мрійна казка вечорова,
Мчала казка веселкова,
Щоб мене заворожити
Дивовижним чаром слова.

Народилась у смерканиі
Із пісень моїх пестунок.
На уста мої дитячі
Клала тихий поцілунок.

Прокидалася зі мною
І зі мною виростала,
В дивний світ неслася на крилах,
У блакить мене здіймала.

Понад хвилею морською,
Над сріблястою землею,
По тонких мостах із райдуг
Переходив я за нею.

Відкривала ті яскині,
Що давно я ними марив,
І ввійшов я раз назавше
У країну мрій і чарів.

А ворота зачинили
Чи ворожки, чи богині.
Все життя мені судилося
Проблукати в тій країні.

* Франтішек Квапіл (1855—1925) — чеський письменник, перекладач з польської. Був приятелем Асника, перекладав його поезії і присвятів його творчості статтю у зб. «Блакитні острови» (1926).

В тій країні, де одвіку
Все живим хотіло б стати,
Там, де навіть мертвий камінь
Прагне вид людський дістати.

Йшов я гаєм злотолистим,
Де жахтить усе, яріс,
Де, густою вкрита тінню,
Квітка папороті зриє.

Йшов я гаєм — там дерева
Водять буйні хороводи,
Вічна юності криниця
Розливає чисті води.

І мене вітали тихо
Всюди квіти яснозорі,
І губився їхній погляд
У безмірному просторі.

І пташки мене, мов люди,
Голосочками дзвінкими
Проводжали, як ступав я
По над прірвами стрімкими.

Ворожбу дзвінку я слухав,
Ніби скроплений водою.
Поки темна, чорна пуща
Не зімкнулась наді мною.

Грізні привиди-потвори,
Гадів скручених сичання...
Йшов я — йшло поперед мене
Чисте ясне сіяння.

Перейшов я дикі хащі
І кипучих вод пороги,
І спинився під горою,
Де простягся діл розлогий.

Там криштальний сяє замок —
Пристановище титана,
Де ув'язнена закляттям
Найгарніша в світі панна.

Стережуть жахливі смоки
Те замчище кришталеве,
Аж під хмари з пащ залізних
Мечуть полум'я рожеве.

Скарб пильнуючи заклятий,
Чорною гримлять лускою,
Бережуть вони перлину
Кришталевого покою.

Хоч сторожа пильнували,
Я побачив диво-кralю..
Зрозумів, що задля неї
Я життя віддам без жалю.

На чолі зоря сіяла
У тієї місяцівни,
Випромінювало сяйво
Янгольське обличчя дивне.

Подивилася — кохання
У мою запало душу.
Зрозумів я, що до неї
Йти угору вперто мушу.

Дивлячись лише на панну,
Стіни я долав холодні,
На в'юнких плющевих сплетах
Вис над пашею безодні.

Вище й вище пнувся гордо —
Краля вже переді мною,
Простягнув за нею руки,
За красунею ясною.

Лиш хотів її обняти,
Сплети трісли в цю ж хвилину —
І упав я в хлань безодні,
Де від ран і смутку гину.

Серце кров'ю підпливає,
В темній пропасті розбите.
Та гукаю: — Йдіть за нею,
Славні лицарі, ідіте!

Йдіть за нею вгору, вгору —
Понад урвище туманне.
Може, знайдеться щасливець
І звідтіль її дістане.

Не дійде — впаде, щоб знову
Серце зранити й долоні...
Та життя правдиве тільки
В цій борні і в цій погоні.

Хоч віддалеки побачить
Варто замок із кришталю!
Болем платячи і кров'ю,
Жити омріяною даллю.

Якби мав я ще раз жити,
Затужив би знов за нею
І, не гаячись, пішов би,—
За красунею мосю.

ГНІВ ПРАВЕДНИЙ

1

Гнів праведний паде, немов топір,
Рокуючи на смерть корони, трони.
З рук бунту воля п'є вино червоне,
Червоне майво вироста до зір.

Озвалися, б'ючи тривогу, дзвони,
І янголів обезумілих зір
Віщув кару, і нових офір
Жадає кров, що в ній сваволя тоне.

Циклопів праці двиготить юрма,
В тяжких долонях молоти здійма
У небо, грізним полум'ям роздерте.

Свое кохання, і любов, і гнів
Зоставили на вдів і на синів,—
Самі ж ідуть, аби за щастя вмерти.

2

Робітнику, мій брате, лютий дим,
Брудні верстати і копальні темні,
Так, як і зблиски золота нікчемні,
Ярмом на тебе тисли віковим.

Але в душі ти сонцем жив ясним —
І мороки розвільв попідземні,
І зблідли ті, що в ланцюги тюремні
Тебе закули підступом страшним.

Розправ рамена — таж вони могутні!
І хай почують вирок твій підсудні,
Але не вір ані на крихту їм.—

Коли брататися на спільній ниві
Вони благають, підлі та брехливі,
Зі страху перед молотом твоїм!

3

Немов Мойсей за вогняним стовпом,
Йдеш по бруківці й, ніби у пустині,
Навколо сієш слізози удовині,
Братів лишаєш, скошених серпом

Безжалісної смерті. І данині
Нема кінця! Мозолями, горбом,
Життям своїм, і кров'ю, і умом
Судилося тобі платить віднині!

Гіркі, болючі та страшні жнива,
І кров'ю пойпялася корогва,
Що над тобою чέрвоно палає.

Але кричав ти: «Волі!», й слово те,
Візьмемо у прийдешнє золоте,—
Що на устах, немов обол *, засяє!

* Обол — гріш, що його стародавні греки вкладали в уста покійному, щоб він мав чим заплатити Харонові — перевізникові душ через води підземного царства смерті.

Юліан ТУВІМ

З циклу «СЛОСПІВНЕ»

Каролеві Шимановському ЗЕЛЕНОСЛОВИ

Там, де під лісом підлісина,
Шумить ліщина-шелестина!

Управо бір, а вліво — трави,
Ой, гей, ой да й зелені ті морави.

Гей, плине вода, рине вода скраю —
Гей, бризки-іскри дунаєвограю.

Управо бір, гей, чорноліс дібровний,
А вліво зел, гей, яспозел коштовний.

А по шепчині сині, а по мураві дзвоніні
Гей, там іржуть весело ті морав'янські коні.

СЛОВЕСІНЬ

В білодрев'ї сонячно-вишнева
Медозлотність білопалом висне,
Бджільнокрильно джмелено дерева,
А крізь листя — сяйво соловісне.

А як серпень небохмар хмаристу
Темнотінь розтопить томнотиву,
В білодрев'ї ярну і зористу
Солод словить силу славоспіву.

КАЛИНОВІ ДВОРИ

В калиновім дворі
Ярінь на яворі.
Горобині зорі,
Червінь на прозорі!

Червінь-червоноця!
Лади до співаниї!
Бором боровиця
Яворові панни!

Дивір бродить в борі,
Грає на спекорі:
Горне гіркне гроно
В калиновім дворі.

ПРО РОСІЙСЬКУ МОВУ

Тевная певуніца,
Мілой мі радуни!
Звонное загорное
Святоладі струни!

Вяркоті журчалово
В'юнніца плачевна
Груштов'є печалово
Тевная слопевна!

Владислав БРОНЕВСЬКИЙ

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ПСИ В ЛУЦЬКУ

*Ніні Матулівні **

Гнівом серце стряси,
Витри очі і слухай!
Виють, виють поліцейські пси —
Охрипло, протяжно, глухо.

Звідки вищання дике
В Польщі, схиленій низько?
Там крики, о брук — черевики,
Крокує поліція, військо...

Песій вишкіл, добірна «кадра»,
Хитрість, звинність, метода, темпи.
(Пси хапають в'язнів за ядра —
To дотепність пана Заремби).

Комісара Заремби владу
Там збагнеш під мотузза скрип:
В морду! Ще раз, іще — до ладу!
Бий, Ткачук! Постовичу, всип!

Далі, наступного... «Доповідаю,
Тут є дівчатка, одна з них — досить...
Тільки накажете, далі — знаю —
Доберемо вже до неї спосіб...»

Гола, безпомічна... Спроби — марні...
Лютот над нею занесено кий.

* Матулівна Антоніна Іванівна (справжнє прізвище Матуль, нар. 1902 р.— пом. 1944 р.) — українська письменниця і актриса. Належала до літературної групи «Горно». Активно боролася проти польсько-шляхетського уряду, за що жорстоко переслідувалася.

Очі, очі — вовки на псаці...
«Ну, а тепер, Ткачук, биківцем...* Бий!»

Поліцейський собака вив
Поміж муром і небом поміж,
Чув-бо: струмінь кривавий бив —
Скавулів і благав: «На поміч!»

Глухо, жалісно крик той нісся,
Ніби цисилько мав душу людську...
Прип'яли його до залізя,
І відтак стало тихо в Луцьку.

Я чув те виття і чую.
Серце, сталевим будь!
Друзі, про це вам шепчу я,
Та мій шептіт далеко чутъ.

І зміряю гнів я спитом —
Тим шептом — неодмінно,
Тим співом, мордованим, битим,
Як ти, товаришко Ніно!

ДРУЗЯМ — ПОЕТАМ

Мало нас.
Мало.
Немало — одним живемо ми всі,
З'єднані кроком залізним,
Піснею злучені — разом,
Ми,
Палії сердець,
Ми,
Шідривники совісті,
Рецидивісти мрій,
Гніву й ентузіазму.

* Нагайка, зроблена з бичачих жил.

Словом голим, закутим,
Як Прометей на скелі,
Світимо ми безстрашно,
Чисто, яскраво, гордо.
День прийде!
День прийде!
Заглянє світло в оселі —
Хоча заціплено губи.
Хоч нам коліно — на горло.
На поклик слова озвуться,
Встануть — рота за ротою.
Нині дамо їм зброю,
Завтра велич і славу.
Щоби звелись над землею,
Над Польщею, над Європою,
Тривкіше, ніж римське право,
Вище, ніж Вавель.

Влодзімеж СЛОБОДНІК

ШЕВЧЕНКО

З болю його породила мати
На біль.
Його пісня — одвічне ридання
Українських степів і піль.

Там не соняхи біля хати —
Ніч жандармська стойть беззорна ...
Чорна нічка і доля чорна,
Чорший денъ і неволя чорна
Солдатська.

І гукає капрал: «Раз, два!»
Під нагайкою Ніколая
Пісня падає і встава.

Визирає із пісні ніж —
Щоб царі і пани пропали...
Поховали поета.
Пісні ж —
Не поховали.

ЗЕМЛЯ

(3 циклу «Стихії»)

Вона — найближча,
Нерозлучна
Стихія під ногами.
Її — слабкі Антей —
Дірявимо роками:
Руду берем із неї.

Б'ємо її ножами —
Дає нам хліб насущний.
Орошуєм сльозами,
Ждемо копійки скрушило.
Шматуєм її тіло
Вирвами од бомб,
Двигаємо натужно
Своїм горбом.

Піддатна
Й невимовно
Гордині повна
До тих комашок, що довкіл
Її облазили ретельно.
Коли ж терпіння глиби
Розсиплються,
Тремтить зловісно:
Погибель!
Стихія добра,
Іронічна —
Поблажливі ті криниці,
Бо знає: збагатитися, врешті,
Прахом людини.

МОГИЛА НЕВІДОМОГО СОЛДАТА

Наказ мчав нас обидвох
В артилерійське небо, що сходило в полум'я
 й гул.

Полк тілами вогню загороджувального
Сягнув,
Розжаханим серцем припав до землі
 велетенської,
Об смерть, як об наступ, підірвавсь вибух.

— Друзяко, Прометеїв підмайстре з Жешова!..
Жадобу слави присягою нашою кріпкої
Привалила земля — гробовище одне без могили.

Кров лагідно змила з обличчя твое ім'я.
Як і тоді, я схиляюся вірно
І відкидаю з-над тебе найважчу брилу:
Мовчання.

МЕЛАНХОЛІЙНІ КОЛЬОРИ

Від неспокою злотих візій,
Дня, що на захід звільна крочить,
Далеко так до діонісій,
Освячених дахами ночі.

Знайдем обидва спільні теми
Із вечором — про місяць, зорі.
Чекаю, що відкриє темінь
Вид фіалковий, темнозорий.

Чекаю на звізду-вістунку —
Ліхтарю в небесах, — чекаю.
В сілючому обладунку
Вона встає з-за небокраю.

А як зійде на небозводі,
Вслухаюсь в місяцеві кроки.
З усіх, що в серді є, мелодій
Творю двовірш про оболоки.

I, як видзвонюю рядками,
Шліфуючи скрипучий дистих,
Ручай веселки в сутінь кане.
To віч — нічні то аметисти.

Мечислав ЯСТРУН

ПІСНЯ ЯРОСЛАВНИ

Той край уже не за горами --
Обіцяний, жаданий він.
Прийдешність стане перед нами,
Та ось вона, за кілька гін.

В житті людськім людське заблісне:
Вогонь, і плин води, і хліб.
Ті, що позбавлені вітчизни,
Прихиляться до її стін.

Збагне, хто перетерпів муки:
Історія — не балаган,
Не велетенський дім розпуки,
Де безум, стогін, кров із ран.

Ні, не за сінома горами
Той край, де тихий пада сніг,
По водах, в небі плине спів,
І радість мерехтить слізами.

Так Ярославна над Путивлем
Голосить, дивлячись туди,
Звідкіль озвуться співом дивним
Вогонь, і хліб, і плин води.

Константи Ільдефонс ГАЛЧИНСЬКИЙ

ПІСЕНЬКА ПРО ВІТА СТВОША *

... Та не знала матуся,
Коли сина зродила,
Що із деревом хлопець
Буде мати до діла.

Синку, хмари похмури.
Заслоню тя від бурі.

І не знала, що піде
Він своїми стежками,
І що дерево зробить
Він людьми і пташками.

Синку, хмари похмури.
Заслоню тя від бурі.

Так, хотів свої стежки
В білім світі спізнати.
Бачив ріки і вежі,
Мури, храми, палати.

Синку, хмари похмури.
Заслоню тя від бурі.

І було йому важко
Ще й терзало хотіння:
Коб лиш дерсво мав я,
А до нього начиння!

Синку, хмари похмури.
Заслоню тя від бурі.

Рухом спрітним та бистрим
Деревину заструже.
Глядь: сова для магістра,
Голуби — для подружжя.

Синку, хмари похмури.
Заслоню тя від бурі.

* VIII розділ з поеми «Віт Ствош».

Синку, вітер надворі,
На дорогах — злодії,
Не блукай у цім зворі,
Ой, не пий води тії.
Мамо, дай мені пити.
Вівтар хочу різьбити.
Ти голодний, а може,
З тебе кпитъ хто, мій хлопче.
Кінь жене. О мій боже,
Ще наїде, затопче.
Мамо, мамо, ти плачеш?
Кінь різьблений ось, бачиш.
І стремена, й вуздечка.
Благовіщення, мамо.
Ось кошара, овечка.
Замок. Небо з зірками.
Синку, хмари похмурі,
Заслоню тя від бурі.
Ось Іван і Марія
В уголів'ї дитяти.
Вітер одяг розвіяв —
Вітра вмію стругати.
Та пішов. Напропаще.
Як Давид. Не знеславив,
Жив для Польщі. Найкраще
Лиш для Польщі заставив,
Злотним яблуком — серцем
Ощаслививши Краків.
А помер в Нюренберзі.
І ніхто не заплакав.
Синку...

Станіслав П'ЄНТАК

ПРОСТА ПІСНЯ

Тихо. Пада зоря блакитна
І освітлює паймолодші
Очі, що за прийдешністю тужать,
Очі спокійні, наче б застиглі
В подиві перед явою світу.

Погляньте, видно вітчину.
В хаті вогонь догоряє, ген
Під місяцем хилиться мокре збіжжя,
Річка шумить, тощолина тінь
Йде від воріт, щоб умерти над ранком
В сріблому щебеті солов'я.

Може, гармонія десь загра.
В легкому танці закрутяться пари.
Квіти зарошені запахом збудять
Світ увесь. Ноче, не йди! Будь, о будь!
Слава летючій зорі, мерехтінню,
Щастю людському, що в серці зрина,
Канучи в землю слізовою зітхання.

Ваш я, село і поля! Не раз
Я зупинявся на білій дорозі,
В очі брав небо і ріки, а в слух —
Шепоти квітів і гул джмелиний.
Тут я не раз захлиновався од щастя...
Справді, лиш тільки ти є, о земле!

КІСКА

Коли
всіх жінок з транспорту острижено
четверо робітників мітлами
зробленими з липи замітало
і згрібало волосся.

Під чистими шибами
лежитьтихолосся задушених
у камерах газових
У цьому ще є шпильки
і кістяні гребені.

Не світить їх світло
не голубить вітер
не торкає долоня
ні дощ ні уста

У великих скринях
клубочиться те волосся
задушених
й маленька кіска
сіра мишка зі стрічкою
за котру шарпали в школі
нечемні хлоці.

ЛИСТ ДО СВІТЛАНІ В ЛЕНИНГРАДІ

Можу Світлано нарешті відписати
На твого листа з Ленінграда
де був я твоїм гостем

Казали що пізно приїхав я
приїхав завчасно
Минулися вже білі ночі
білі ночі ще будуть
а я не для ночі
приїхав для того
щоб побачити друзів віч-на-віч
Розламати з ними рибину
поблукати понад Невою
поділитися хлібом поезії

Спасибі тобі Світлано за сади Ермітажу
що квітнуть й дарують плоди водночас
де між дерев походжають Рембрандт
і Леонардо
де крізь галуззя горить борода Ван-Гога
довго ходили за нами взолочені дзеркала
Спасибі тобі за левів мідних яких ти
хотіла нагодувати
своєю червоною рукавичкою
за мармур у соборі святого Ісаакія
за кольори сміливіші ніж кольори
квіток
за тінь що билася наполохано
в твоєму плаці на Невськім проспекті
і зникла в брамі глухого двору
Може це справді був Достоєвський

спасибі тобі за сонет Шекспіра
що звучав російською мовою
за те що Ейвон плив руслом Неви

У нас Світлано вже весніє
знаєш пора то час коли сік грає
з'явилося кілька збірочок віршів
і кілька листків зелених
поезії

Ежи ГАРАСИМОВИЧ

ПАСТОРАЛЬКА З ЦАРЯМИ

Приїхали
тріє царі зрана
приїхали туристи
в пишних жупанах

Стали собі серед ліса
Кожен мав грошей до біса
Кожен в шапочці з опадатри
Посідали біля ватри

Стріти різдво просто неба
Запитали скільки треба
Разом з горами
й зорею

Все купити
Намагались
аж ведмеді
засміялись

Пішли з ними
Для годіться
по лісочку
перейтися

Ведмеді йшли
по корчах
Королі
по дукачах

Закортіло вуйкам знати
Чи пристало

світ купляти
ліс лілус

То царіс одвічають
Нині є
такі звичаї

що малесеньку державку
можна купити мов забавку
з хоругвою до того ж
і святоіванським
хлібом

Клишоногі
Заревіли
а царі
задеревіли

Позбирали їх потому
і відправили додому

А за те
легке мов пір'я
позолочене
папір'я

Марія справила хутро
А Святий Йосип кальсони
Збудували в горах
Пансіонат під зорею
на «кадилак» розжилися
і власний інкубатор
для янголів

А ведмеди спали
і спали до весни

АРФА ЗЛАТОЇ ПРАГИ

ЗВІДКИ ВСТАНЕ

Звідки встане день той славний?
Чи від мужнього Уралу?
Чи з могутніх Карконошів?
Чи із Татр, що повні золота?
Чи з-над Вісли хвиль кривавих?

О брати! Не заздріть брату,
Кого першого сподобить
Честь свою явити світлу
Мати — Славія єдина.

Будьте вдатні, будьте дужі,
Рідні вдячнії синове,
Діти ненъки дорогої.
Зорі, що вам ясно світять,
Зіткані з її проміння.
Згода, мир, любов, повага —
Матері святе веління.

СОНЕТ 259

(Із поеми «Дочка Слави»)

О слов'яни! Наступає хвиля —
Пропадуть роздор і гризота.
Об'єднає вас мета свята
Так, як лучить полумінь вугілля.

Вуглик — сам — зітліє, мов бадилля,
А людину згубить самота.
Лиш тепла спільнота золота
Хоч кого врятує од безсилля.

Прислужімось спільній батьківщині:
Русин, серб, поляк і чех — усі
Хай в одній з'єднаються родині.

Не страшні нам вороги віднині —
В силі, славі, мудрості, красі
Станемо несхитно на вершині.

ПІСНЯ

Чи сніги біліють,
На чолі скелястім?
Вже сніги розтали,—
Лебеді пухнасті,
Лебеді біленькі
Налетіли — впали
На високу гору,
В моріжок зелений,
Що так любо пахне
В надвечірнім краї.
— Лебедята білі,
Звідки прилетіли?
Чи зі сходу-світа
По вечірнім небі
В золоті ворота?
Чи летіли, може,
Сонечку навпроти?
— Ні, з країв північних,
Де лютує холод,
Летимо в країну,
Ту, де рай панує.
З нею не зрівнятись
Ні одній у світі,
Щонайкраїці квіти
Там лиш запвітають.
Лебеді біленькі,
Не летіть, лишіться,
Бо немає краю
Над країну нашу,
Бо немає квітки
Над мою миленьку...

УЧИТЕЛЬ

Ян Гус — він є і буде межи нами,
Його ім'я пас викличе з могил,
Оповиває пломінь небосхил —
Там наше сонце, нищене катами —

Не знищене! Душіть нас — ми співаєм!
Вогненну смерть ви готовували нам,
Чому ж дивуєтесь тим вогням,
Що палахочуть понад нашим красем?

Та, як воскреснем, чи знайдемо всюди
Лиш пустир? О, не тужіть, брати,
В руїнах, що заставили кати,
Священою нам навіть глина буде!

А вам прийде кінець. Женіть до ями,
Катуйте, мучте і паліте нас,
З вогню нам голос чути повсякчас.
Якщо впадем — ви пропадете з нами!

ДНІПРО

Дніпрові хвили — в степу козачім
Торкнула буря крилом гарячим —
Дніпрові хвили.

Про тес знають, як на чужину
Поїхав милий, кинув дружину,—
Дніпрові хвили.

Гей, ніби чути: бринить стремено,
Вона до нього — горяТЬ черлено
Дніпрові хвилі.

Над сивим виром орел літає,
Козак про милу два дні питає
Дніпрові хвилі.

Рудольф МАЙЕР

УКРАЇНА

I

Ти широка без меж, Україно,
Ти велика, як серце мое.
Твоя сила, звитяга і слава
Над віками безсмертим встас.

Стихли битви. І, кинувши оком,
Понад овиди, над небосхил,
Бачиш: мріоть козацькі могили...
Скільки їх, тих високих могил!

II

Заспівай ту пісню,
Заспівай мені.
Я забуду горе,
Смутки навісні.

Гей, у степ, далеко,
Погляд простелю.
Ген сумні могили —
Україною.

Де ти, давня славо,
Доле січова?
Буйно зацвітас
Степова трава.

Гей, тумани сиві
Вітром звіяно.
Ідуть отамани
Як давно, давно.

Старший попереду,
Козацтво за ним.
Заспівала сурма
Горлом золотим.

За свій край, за волю
Йдуть вони у бій —
Викупати шаблі
В крові голубій.

Припадуть до гриви —
Буря вдалини.
Сяють проти сонця
Списів промені.

Далеко-далеко
У краю своїм
Чую з України
Дивний гомін-грім.

Стрепенулись гори,
Полонино, грай.
Україна дзвонить
Наче водограй.

Чус серце, чус
Грози весняні.
Кров до них озветься
І не стихне, ні.

ВОЯЦЬКА СОРОЧКА

Давали нам неньки сорочки біленькі.
(Щоб ми їх брали з собою):
Вдягни, мій синочку, вояче-папочку,
(Коли ітимеш до бою).

Залиште, матусі, ті білі льолюсі,
(Дівчатонькам на весілля).
Сорочки червоні, як впадем під коні.
Вкриють поля, мов зілля.

РЕАЛІЗМ У ПОЕЗІЇ

Правда — знаменő едине,—
Це затям собі навічно.
А на недругові кипини
Плюнь цілком реалістично.

БРОДЯГИ

Йдуть світом — крізь ліс, через поле,
Неначе апостоли, вбогі.
І жнуть, хоч не сіють ніколи,
Гостюють, присівши з дороги.
І добрі Марії та Марти
Вища їм націдять у кварти,
І разом всі дякують богу.

Земля одяга для них пишне
Вбрахня препахуче, весняне.
Земля їх не раз заколишє,
Як місяць сповнюють тумани.
На березі в тиші нічній
Заснуть на траві зашаший
Під спів незабутній, жадапий.

Звучить у нім юністю Влтава,
І хвилі замріяні Рину,
І біль, що ридає криваво,
Й журба, що не знає спочину:
«Скажи, чи ти місце стрічав,
Де б руський мужик пе стогнав?»
А ніч лиш мовчить без упину.

Йдуть літом, цілють колосся.
Спинаються стоптані квіти,
Щоб знову собі в безголосі
Блаженному щастю радіти.
Минають міста, де іскриться
Від рапша багряна зірница,
Природи бентежливі діти.

I сіоть неспокій між люди,
Що буйно, нестримно клекоче,
I полум'ям б'ється у груди,
Й запалиє помстою очі.
Хіба для цих бронзових лиць
Ідилії тихих світлиць? —
Іх подвиги кличуть урочі!

О земле, твій голод у них
Замучені душі терзає.
По площах столиць гомінких
Син людства обдертий блукає,
А поруч — і тут ось, і там —
В обіймах усміхнених дам
Світ золота пишио кружляє.

Твій голод, о земле, твій щем
Зростає вже словом багряним.
Він з пісні заблісне ножем
Чи пострілом гряне нежданим.
Голодні, захланності гніт
Зруйнуєм, очистимо світ,
Невольники, вільними станем!

Навколо всю землю обтяг
Могутній ланцюг терпеливий.
Вмирали мільйони бродяг,
Вставали нові, як припливі.
Ішли, а сліди їхніх стіп
Вели сподівання у гріб,
О боже святий, справедливий.

ПІСНЯ ПРО ВІЙНУ

Як збирав я збіжфка,
То мене ѹ забрали.
Карабіш з багнетом
В руки мені вклали.

Не хотів я, мусив —
Що було діяти?
— Маєш за вітчизну,
Свинтуху, столти!

Віп — за діло царське,
А я — за ціарське.
Мертвих — клали поруч,
Всіх — по-господарськи.

Викосив я збіжжя,
Тут мене ѹ забрали.
Аби освіжився —
Фляшку рому дали.

Кажуть: надихайся
Для святого бою.
Цього вимагас
Рідний край, герою!

Краю мій, вітчизно,
Чи крові замало?
Панське кулачище
Тебе розтерзalo.

Ti, що нас послали
Під чужі шрапнелі

Ніжились тим часом
У м'якій постелі.

Кликала вітчизна —
Ми в ряди ставали.
За велиможне панство
Себе мордували.

Маємо вкривати
Трупом чорне поле?
Повернув я зброю —
Дійся, божа воле.

Викосив я жито,
Тут мене й узято,
А мале очима
Все пити, де тато.

Ти не підеш, синку,
На війну велику,
І не будеш чути
Смертельного крику —

Як умерти масм
У кривавій музі,
То умрем в останній
Битві революції.

Знай: що про майбутнє
Ми роками снили,--
Ми за щастя світу
Кров'ю заплатили.

ІРОНІЧНА ПАСТЕЛЬ

Усюди золото: в небі і на полі,
Там, на горі, і тут ось, на тополі,
В солодкому тумані при долині,
У сутінках, що губляться в промінні.
— О переливи золота холодні!

А стежкою, що в'ється край безодні,
У літі бабинім, так само золотім,—
Останньому багатстві в світі цім,—
До сонця, що горить над верховіттям,
Бреде жебрак, обтулений лахміттям...

ЗІТХАННЯ

Рокитна річко мрій
Де гусенята білі
Іду гублюся в зіллі
І в тиші голубій

Поміж рядами лип
По картоплянім полю
Чом серце твого болю
Я чую тихий схлип

Тут просто з ринви пив
Ця яблуя те знає
Чом жаль мене доймас
О що я загубив

Під цим було ліском
Про давнину читаю
Ти все зробив мій краю
Щоб став я класиком

Прийду повернусь чей
До тих галяв край лісу
Коли зніму завісу
З натомлених очей

І викупуюсь в них
Як гусенята чисто
Як світиться врочисто
Легкий весняний сніг

Ондра ЛИСОГОРСЬКИЙ

БАЛАДА ПРО ВОЛОССЯ

Коли — був час! — я темне мав волосся,
Здавалося, що все не так велося.

Коли мое волосся засивіло,
Тоді лиш серце ясно світ узріло.

Вже кучері мої сріблом повиті...
Я бачу вічність крізь минущість миті.

БАЛАДА ПЕРЕД КУЗНЕЮ

— Підкуй коня,— я пропгу коваля,—
Додому кличуть вже мене поля.

Прибий підкови до моїх чобіт,
Бо, може, кінь впаде — неблизький світ...

Прощаєшся, провівши за поріг.
Якби ти й серце підкувати зміг.

ПОРА ЗАКОХАНИХ

Осоку ти на палець собі навинула,
На той палець, що снить золотою обручкою.
Я розмовляв іще з сонцем,
А ти вже блідла, як місяць.

Він так зненацька з'явився,
і голова твоя з тіні
пірнула у його листя.
Він крав помалу твоє волосся.

Лиш через нього пече тебе спрага,
ревність землі, що в траві захована.
Гострою брунькою припав до литки.
Скрикнула ти —
й зляканий місяць одскочив,
і земля поміж вас лягла.

І помалу повернулась па бік,
аж нас обох згубила
в травах і листі. Таких загублених,
Як ми, той ночі було
Тисячі. Тиша, риб'ячатиша
Під лускою шепоту там пливла
З німими устами місяця.

А нам здалося, що серцем серця —
ми доторкаємося до дна.
Ta все ж відкривалася в нас інораз
Нова глибина.

КАМІННЯ

Що знає тьма скам'яніла,
Що знає камінь — вмістилище тьми?
Але що каже сонце?

Син вогню, ясний, пломінний,
Втомлений пошуками форм,
Спить.

Все у мені є. Все на мій вік.
Кругле й крихке. Смерть і життя.
Як довго чекав Давид поклику

Мікельанджело:
«Встань і живи!»

Крапля води зна, як піддаєся.
Так живу пошуком форми.
Живи, каменю,
для життя!

Іван СКАЛА

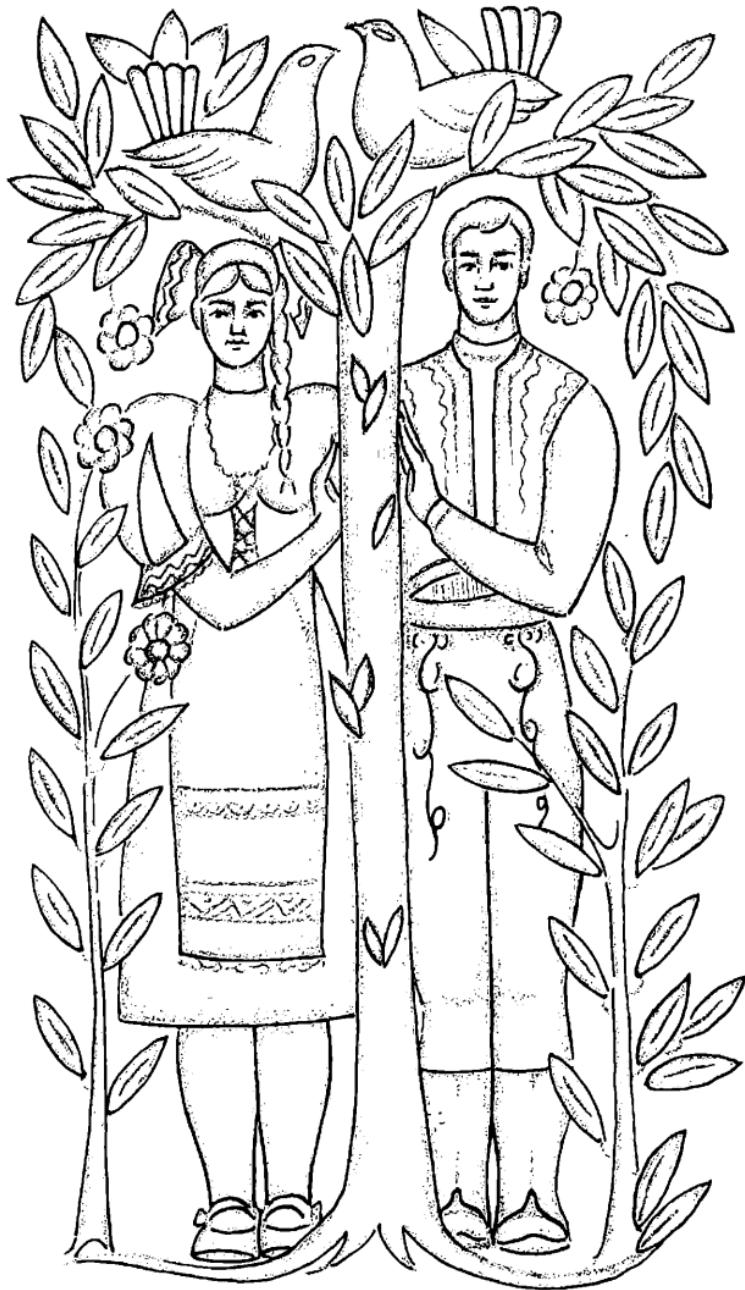
НА КРАСНІЙ ПЛОЩІ

Мов дужі ріки, мов струмки малі,
Зливасмось до неї звідусюди.
І поки світ, і доки в світі люди,
Вклонятися ми будем цій землі.

О скільки раз, о скільки раз було:
І гнів, і спів, і ті сніги червоні...
Та ми дозріли, наче сік у гропі,
Не вимерзло, а вижило зело!

Нехай полову вітер одмете,
Але бери ж, немов зерно, з собою,
Все те, що юність кликало до бою,
Te, що до скону — вічне і святе.

ДОРОГАМИ СЛОВАЧЧИНИ

ГВЕЗДОСЛАВ

2000

З-понад верхів будущини ясної,
З-над оболоків, що горять на сході,
З-над пралісів, де звисли тьми сувої --
Як вічність, що її спізнати годі,
Звідтіль, де сяють тонкоткані шати
Гір піднебесних в чистій прозоріні,
Знялося дивне полум'я крилате —
Вогненний птах у райдужнім промінні.

О поєвист крил, шпарких, як блискавиця,
О миготіння ясно-пурпурове!
Ніцю живе від нього не тайтесь,
Кометою за ним помчатъ готове.
Земля, що досі никла у зневірі,
Виплекує надію на поліття.
Охрещені в жахнім глибокім вирі,
Ідуть часи, жадані йдуть століття.

А птах летить — і на своїй дорозі
Щасливо оминає перепони.
Ніхто його спинити не в спромозі,
Щораз то ближче сяєво червоне
Розлогих крил! І в кожнім палахкоче
По тисячі пір'їн, як днів погідних,
Гей, віdstупи, зловісна темна noche,
Перед паланням цих огнів досвітніх!

Агей, межо, кордоне-чародіо,
Накреслений на безконечнім полі!
Переступить тебе — здобуть надію,
Зостатися — терпіть удари долі.
Далекий віче! Чи несеш у лоні,
Чого не мали досі ми доволі?

Чи висієш на вбогій оболоні
Пахуці квіти — буйний поквіт волі?

Не кровожерну досконалість криці —
Несеш червоні радісні знамена,
Знамена волі,— бурі-громовиці
Очікує земля благословенна.
Ти вабиш людство мрією святою,
Прорісши в серці кожного народу.
Ведеш, скріпивши душі їм снагою,
До вишкої мети через природу.

О віче вселюбові! Віче згоди!
Ще ллється кров, але вона — остання.
Чи ж подвигом не є пісні свободи?
Твоя весча — хіба вона не рання?
А серця трони — не найвищі трони,
Де мир, братерство і любов панує?
А що дорожче, ніж добра закони? —
До них суспільство змучене прямує.

Преславний віче! Ти народиш, знаю,
Небачені, нечувані діяння,
І спалахне на прузі небокраю
Святої волі зоряниця рання.
Мир на землі, а в небі — сонце згоди!
Для людства чи не є це дні щасливі?
Невже цього не прагнете, народи,
У спільному жагучому пориві?

А ви, слов'яни! В сонячні хороми
Увійдете в новій красі і силі,
Чи, переживши бурі і погроми,
Опинитеся у страшній могилі?
О ні! Знамено людської свободи
Історія вручити вам готова.
Прилинь, жаданий пташе! День на сході —
У сяєві розкованого слова.

МУЗИКА БАТЬКІВЩИНИ

Мінливий зір зорі, нечутний гін трави,
І яблуна близна, і чари почі сині,
Оркестри коників — під гам їх перезви
До рання снять тритони в баговинні,—

Вітчизни голос, тон і ритм її
То — музика, що в світі лиш одна є,
Найменший нерв, усі чуття мої
Звучанням тихомовним наповняє.

Її чужинцям не збагнуть проте.
Ця ніч для них, як тисячі, їм знаних,
А зорі, цвіт, трава, що тут росте,
Звичайні, як і плескіт хвиль туманих.

І дзвін, і шум, і лун грімкий потік,
Фанфари — під небес шатром глибинним,
І переливи семиструнних рік,
І зелень — під вітрові смичком невинним,

Нитання чорних веж і скрики білих плит,
Шершавий шепіт стріх, тепло гостинних вікон,
Де Граля * тайна, і дух її, і слід,—
По-лицарськи пильнують пси одзіку,

Не промовляють до свинцевих вух,
Байдужість тим серця заledенила,
Для кого «рідний край» — порожній звук,
Чужа для кого батьківщина мила.

* Траль — захована містична смарагдова чаша. Віднайдення її віщує визволення з неволі.

А там, де радісно природа гомонить
Навстріч мені, де бачу з кожним кроком,
Що дім, людина, птах, зелена віть —
Єдина сутність з многобарвним оком,

Де заворожений годинами стою,
Щоб не прогавити відблиску і тону,
Вони пуду виказують свою,
Чи то свою не знати од чого втому.

Безбатченки, о як мені вас жаль,
Ви, що глухі, ви, що з більмом на очі!
Квіткові зливи, подихи проваль
Не можуть розбудити вас і досі.

Небесна музико... Ти нею гомони,
Словаччино! Ліси і гори чорні,
В мені ваш спів — як голос таїни,
Як сталь, огненно визріла у горні.

ЯН ПОНІЧАН

ВЖЕ ВІДЛЕТИВ УСМІХ

Вже покинув уста мої усміх.
Молодий, а сумний я такий...
Переїхав мені через серце
Потяг досвіду, потяг тяжкий.

Переїхав. Лишив мені ружу.
Ружу снів, що в пазур'ї трима
Підневільного труду цариця —
Зло усміхнена птаха піма.

Грізна владарка. Усміх той висне,
Ніби вішальник. В погляді — мла.
Як раби помирали по шахтах,
Іхню сукровицю пила.

Вже покинув уста мої усміх.
Молодий, а сумний я такий...
Бо навис над самісінським серцем
Морок рабський, камінний, тяжкий.

З ВІКНА В'ЯЗНИЦІ

Верба журлива за високим муром
В німім поклоні вигнула гілля.
Над вашим горем,
Жебраки,
Повії,
Ніхто так голови ще не схиляв.
Там, унизу, горить на сонці місто.
О, як далеко від Острави Рим!
Неронс, пе потрібна твоя ліра,
Я голосом співатиму своїм.
А жебраки,
Повії,
Арештанті
З Христом за стіл сідають щополудня --
Мізерну страву їм спожить дано.

Хреститимуть Христове чорне тіло --
Він із води не зробить їм вино.

Хоч не для нас, та наслухаєм жвано
Військових маршів гавкітливий гук.

І тільки добре сонце нам дас
Торкнутися своїх дозрілих рук.

ПЕРЕКАЗ

Сім гір я перейшов
У чоботах залізних —
Шукав заклятий люд
В криштальних замках грізних.
А в царстві сьомому
Жива хлюпоче хвиля.
Там нібито Яга
Відьомське варить зілля.
Найнявся б я туди
На дивну службу, гей,
Якби не таїна
Тринадцяти дверей.
Дванадцять — розбивав,
Жалі видобував,
А за тринадцяті —
Я б голову поклав.
Тринадцяті, хоч раз
Мені б у вас ввійти!
Понищило життя
Залізні чоботи.
Сім гір я перейшов.
Спочить мені пора.
Розбійники там скрізь
Сидять біля добра.
Гей, замку, гей, горо,
Заклята на літа,
Брамо тринадцяті,
Доріженсько крута...

СНІГОВА ПРИТЧА

Він падав біло-біло,
Торкається вій несміло.
(Життя нас тяжко било.
Пройшло. Переболіло).

Зчорнілий, серце крає
Чи тугою, чи глумом.
(Кохання не вмирає
В душі, прибитій сумом).

Безмовно, тихо гине —
Весняний дощик пада.
(До ранку сплине, схлине
Бруд, смуток, сажа, зрада).

ЖНИЦЯ

В руках оберемок пахучого збіжжя,
А щоки — злотистим колоссям палають,
А пісня її, голосиста і свіжа,—
Вінок для прославлення рідного краю,—

Як вітер свавільний, що мчить над полями,
Хвилюючи жито й волосся дівоче,
На милого лагідно жниця погляне —
І погляд, мов чаша, де щастя хлюпоче,

Ллючись через вінця, де радісна врода,
Цілюща для спраглого серця, як ліки,
Ясна, ніби сонце, що плине по водах
І в них не потопе ніколи, повіки.

ПОТОПЛЕНИЙ ДЗВІН

Перш, поки ми прийшли до моря,
В уяві билося воно.
Перш, ніж пізнали ми кохання,
Воно заблисло у почах.

Але як море нам відкрилось —
Кришило люто береги,
Й над ним, під голубим склепінням
Хтось гордо схрещував мечі.

Як стихло, заляніло в сонці
Вітрильника туге крило.
Плив човен. Чайки миготіли,
Рибалки витягали сіть.

А хвиля — гралася-сміялась,
Та під склепінням глибини
Бив потонулий дзвін кохання,
Щоб тишу нашу розбудить.

КОМУНІСТИ

...Я про тих співаю, котрі
дбають не лише за себе,—
тих, що час перемагають,
розвивають купол неба
і несуть в очах і в серці
вічний пломінь Прометея,
тих, що, впавши, підведуться,
тих, які не проміняють
поклик серця на зітхання,
що, енергію ввібралі
свого класу, неутомно
шлях історії торують,
тих, кому гrimлять уранці
перші сонячні салюти,
щоб, коли надвечір сядуть
за книжки і діаграми,
стерегло їх око лампи,
пісня ця для них дзвеніла,
цей звичайний вдячний вірш.

СОНЦЕ

Жовтіє збіжжя.
Сніп на капелюхи
Вже дозріва.
День — створений немов для ворожби.
Оспалий дятел тишу розбива.
У світі всім це означає «Sos».
У мрії синім потопає ліс.
Коханці в ньому з лицями блідими
П'ють сонце з оцтом
І їдять кислиці,
І вкотре лічатъ пальці на ногах, руках —
Цього їм для життя, мабуть, достатньо.
Блакитний ліс. Замрячило над ним.
Од хмари відломилася блискавиця.
Пригнулася земля.
І сосни чолами зіткнулися несміло,
Аж небо потемніло.
А я б тобі купив
Липневу бурю з ясними квітками,
Де блискавки пасуться поміж зілля.
Якби на хліб не мав, не мав на сіль я,
На кусень сонця завжди б мав.
Тобі нічого не наворожу,
Бо хто тебе не любить —
Тобі усі ворожать по руці:
Як усміхнешся,
Райдуги заграють,
А там, де ступиш, ріки потечуть.
Жовтіє збіжжя,
Сніп на капелюхи
Вже дозріва.
Та я простоволосий. Голова —
Саме боління...

ВІРШІ

Прочитали й кажуть: невеселі.
Стільки світла. Ясна далина.
Хлопче, в нашій радісній оселі
Непотрібна ця сумна струна.

То не музя, котра не готова
Задля миру викресати гнів.
Славити могутнім дзвоном слова
Рідний край, що в сонці заспів...

Шерхнуть губи від гіркого плину,
І смичок в руді важкій закляк.
Поховав я слово, мов дитину.
Непотрібне... Що ж. Нехай і так.

Хай же осінь біситься свавільна,
Хай ридають рими у мені.
Більше моя пісня тяжкокрильна
Вже до тебе не загляне, ні.

Не про себе ж ті жалі незвісні,
Не манірність то була пуста.
То чужа слізозина сяє в пісні,
Біль чужий обвуугллює вуста.

Мир. Та, рими прагнучи дзвінкої.
Знай: гармати брешуть в небозвід.
Чорної ненависті такої
Слово це не зна, відколи світ.

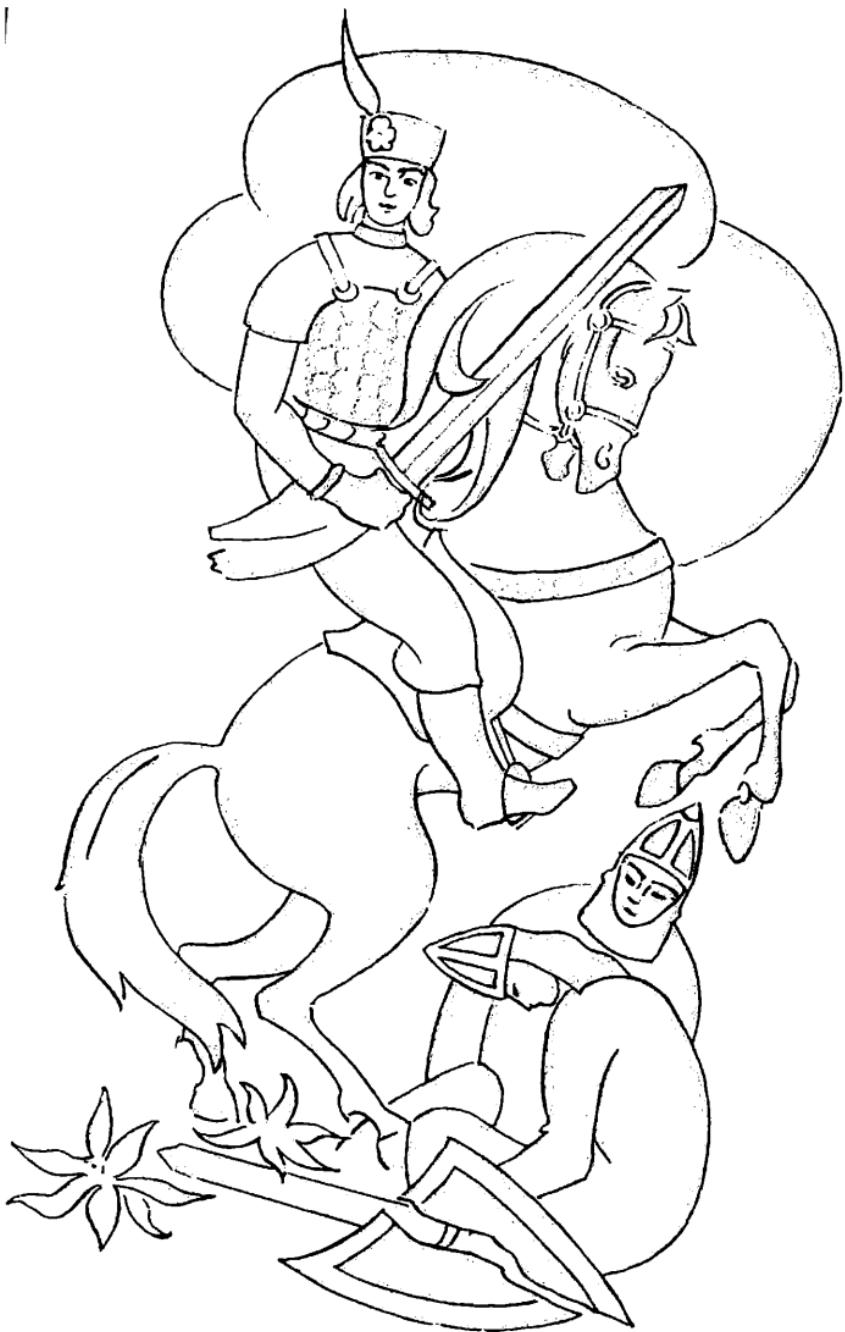
Тому й вірш тяжке крило волочить —
Людський біль од нього відламай!

Він, шершавий, серце світу точить.
Сумно мені, сумно, так і знай.

Непотрібне... Що ж. Та час пролине,
І солодша пісня забринить.
Та, покіль злочинство все загине
І зітреться кров з вапна та глини,
Хай мій голос негучний тремтить.

А коли в гарячому тумані
Смерті промайне холодний лик,
Мов у звіра вбитого, на рані,
Може, захолоне мій язик.

ГОМІН ЗЕЛЕНОЇ ЛУЖИЦІ

Якуб БАРТ-ЦІШИНСЬКИЙ

МОЄ ПЕРО

Життєва буря мужа творить,
діяння й велич — завше в парі.
Благополуччя сили морить
засліплених в розкошів чарі.

Мій шлях — то шлях недолі й горя.
Перо — мій щит, моя озброя.

Як диші кат над головою,
а помсти кров у скроні буха,
сам бог пошле тобі для бою:
меча, снагу і крильність духа.

Мій шлях — то шлях недолі й горя.
Перо — мій щит, моя озброя.

Коли злостивість і сваволя
тебе, мов бич, женуть до ями,
владас хай залізна воля
твоїми мислями й ділами.

Мій шлях — то шлях недолі й горя.
Перо — мій щит, моя озброя.

Будь свідком, боже, з високості:
я не жадав нікому смерті.
Де правда, честь — нечасті гості,
там зганьблені слова відверті!

Мій шлях — то шлях недолі й горя.
Перо — мій щит, моя озброя.

Дивлюсь у майбуття в спокої:
хай кане в прірву лихо люте.

Я повен сили молодої,
А голос мій аж небу чути:

Коли життя — дорога горя,
Перо — мій щит, моя озброя.

ГЕЛЬГОЛАНД * — ЛУЖИЦЯ

Гельголанде, ти, стрімка твердине,
До небес сягаєш головою.
Міцно вріс у дно гострокамінне,
Кожну мить готовий до двобою.

Б'ють у груди чорні блискавиці,
Крають-ранять тіло аж до кості.
Хвилі, мов зловісні хижі птиці,
Ринуть у глибини з високості.

Для твоєї голови корона
Вже кується бурею, кривава.
Сонячна, погідна, безборонна —
Сяє непомеркно твоя слава.

Стій, мій Гельголанде, моя тверде,
Бережи свого піта і зброю!
Відбивай шаленство хвиль уперте,
Доки світить сонце над тобою.

Лужице, ти — Гельголанд у морі.
Крає серце біль, і жаль, і туга:
В безнастаних битвах, в чорнім горі
Ти — сирітка без братів, без друга.

Стогнеш, вся порубана мечами,
Ниють рани, незлічені рани.

* Скелестий острів у Північному морі.

Вранці — плачеш. Тужними почами —
Наслухаєш лихо неблаганне.

Годі ж побиватись сиротою!
Глянь навколо — ось прихильні очі,
Ось — серця, ось — руки, що з тобою
І за тебе битися охочі!

Як стоять твої — на південь скелі,
А на північ пущі непрохідні,
Стійте твердо і серця, й оселі,
Лужиці нескореної гідні.

СЕРБСЬКА МОВА

Малий народ наш, але в нашій мові
Велика сила. Нам вона — за зброю
Слугує, мов двосічний меч — герою.
Принижені, ми — вільні в ріднім слові!

Вона, мов хліб народу-бідакові.
Красуня — мова рідна. І чужою
Чужа навік зостанеться. Такою,
Як мачуха у дорогій обнові.

А наша гостра, ніби зброя кута,
Вона дзвінка, криштальна, росяниста,
І запахуща, і рясна, мов рута.

Вона легенди оповідь пломінна,
Вона — зоря на обрії промінна,
Твоїм безсмертям, Лужице, речиста!

ЯН РАДИСЕРБ-ВЕЛЯ

ЯН ГУС

У Констанці на соборі
зібралися церковники,
щоб судити Яна Гуса.

Зажадав облудний папа,
біскущество жадає підле,
щоб живцем його спалити.

Поза муром перед містом
розіклали вони ватру
і смертника прив'язали.

Уже полум'я довкола
його тіла обвилося,
а він молиться ще ревно!

Ідь йому здавила горло,
а він, гинучи, співає
на страшному тім кострищі!

БІЙ, ДОЛЕ!

Буревії шалені!
Зелені
радості стебла зірвіте!
Вас не боюся —
сміюся:
сонце в мені палає!

Буре з-під хмар!
Вдар
громом над морем горя!

Крок мій прямий.
Зір мій — ясний;
Панство свавільне згине!

КВІТНИ, ЧЕРВОНЕ ЗНАМЕНО

Квітни, червоне знамено,
Над людом над працелюбним!
Нам сонце волі несеши ти,
Смерть батогам і тюрмам!
Квітни-розквітни над красм,
Батьківським красм чудовим,
До світла народи скеровуй,
До злагоди, спільної згоди.
О, як багачі не любили
Той колір, той поступу колір —
Так хустку тореадора
Ненавидить бик роз'ярлій.
Квітни, розквітни над красм,
Батьківським красм чудовим,
Бунтуйся, і клич, і веди нас

Супроти війн і кайдання!
Квітни, червоне знамено,
Над людом над працелюбним
Кольором нашого серця,
Наша любове і доле!
Квітни, розквітни над краєм,
Батьківським краєм чудовим,
В мирне прийдешнє зови нас,
Щастя і єдність даруй нам!

ДО ЗБРОЇ

В тяжких думках іду по сербськім полю —
Хоча б промінчик радості пробліс!
Скрізь ллється кров — панують бич і спис,—
Аж серце розривається від болю.

Суворі пута в'яжуть нашу волю,
Безжалійний меч пад головою звис.
Чужинець — підлій і підступний лис —
Вже тяг, волік до ями нашу долю!

О серби, кличу вас до воювання
За мову, батьківщину, за ім'я,—
По кожній ночі настає світання!

Тримаючись землі, що під ногами,
Й любові, що у серці не згоря,
Свої долі будемо панами!

Юрій БРЄЗАН

ЛЕНІН

Він іскри проносив від брами до брами,
До бідних хатин, до убогих кварталів,
І промінь сердець спалахнув над світами,
І вивіяв морок з горищ та підвалів!

Розпалював думи, освітлював мрії,—
Щезала павколо темноти навала,—
І крига, під котрою мерзли надії,
Від сонця — від мислі — поникла, розтала.

А полу́м'я зріло, підносило крила
Й поглинуло жадібно, ніби кострицю,
Кайдани і ярма. Світлінь зазоріла,
І люди вітали її, яснолицю.

І квіти розквітли, і визріло жниво,
Тяглися до сонця долоньками діти,
Зігріті, всеміхались до нього щасливо...
А сонцю — світити. А сонцю — горіти!

ЗГАДКА

Пуп'янки бачив заснулі,
Що квітами стануть рясними,
Чув я кування зозулі
Над нивами запашними.

Бачив осінню навалу
Листопадової динини,
В серці плекав я відмалу
Шану й любов до людини.

Та пригадаю тепер,
Як я побачив смерть.

Смерть ішла для потіхи
В погоні за черепами,
Червоні вогненні стріхи
Злітали вгору стовпами.

Допомагав я могили
У полі сумнім копати.
Дивилися в небо біле
Загиблі польські солдати.

Кіто ЛОРЕНЦ

З ПОДОРОЖІ В БІЛОРУСЬ В 1965

Ніхто не почув:
Яблуко впало вдосвіта —
Біля Холопенич,на Білорусі.

Ніхто не почув —
Ні люди, ні трави, ні вітер...
Ніхто.
А куля земна здригнулась.

Василь Зуйонок

I. ПРИБУТТЯ ДО БРЕСТА

Я тут,
Я поруч.
Іду на відправу —
Відправу в соборі вокзалу.
У святиню чекальної зали
Увіходжу, де тягнуться шереги лав.
Сідаю біля тих, що чекають,
Молюся разом з ними богам,
Що називаються Час і Простір.
Довго молюся, бо раптом бачу,
Що маю досить часу.
(Час — поняття відносне,
В цевнім стосунку знаходиться він
Із швидкістю й віддаллю.
Віддаль — велика).
Звідси можу їхати до Камчатки,
До Байкалу
До тих місцин,
Звідки стартують супутники.
Іду.
Іду далі й далі
Шукати того місця,

Де яблуко вдосвіта впало,
Змусивши қулю земну здригнутись.
Іду шукати поезію,
Шукати себе.

А хто там іде, а хто там іде
В велетенській юрбі, аж земля гуде?
— Білоруси...

Ішо я мужик, всі тут знають...

Янка Купала, 1882—1942

Хто аж з-під Лейпцига, гляньте, іде?
Як ця громада зоветься?
...То серби...

Мужик мій батько, сербський він
мужик...

Гандрій Зейлер, 1804—1872

ІІ. НЕВТОМНИЙ МІНСЬК

О так, білокамінний Мінську мій,
Що твориш трактори й автомобілі,
І розкішні парки мої, о так!

(Бачив сам

Я ті липи, що садив їх мій друг

Ніл Гілевич,

Коли Мінськ ще лежав у руїнах).

Так говорить, напевно, кожен турист,

Це бачить одразу кожний приїжджий.

Я вдивляюсь, вслухаюсь у Мінськ

Очима і вухами серба.

А коли побуваю в Янки Купали (не тільки

В музеї Янки Купали, де кожен

може побути) —

Піду по місту з душою Янки Купали

Або Гандрія Зейлера, щоб зустрітись

З душою Мінська:

З людьми.

Мінськ — плечистий і дужий молодий

витязь,

Що крокує широким проспектом Леніна.

Мінськ навесні камінні плечі випростує,
Милується зеленим убором доріг
І снить старим весняним сном.
А його купалівська душа
Виходить тоді з міських мурів
На простір — до рибних пless,
До грибних борів, де гіллясті сосни
Кидаються шишками,
Які так малювати вмів
Іван Іванович Шишкін...

III. КАРТИНИ В ПАРТИЗАНСЬКІМ МУЗЕЇ

Я партизанську побачив землянку,
Хвоею вкриту у лісі незпанім.
Теплу сорочку там шие селянка,
Старанно шие сипам-партизанам.
Був у тім лісі земляк мій Яп Петраш
Лужицький хлопець, відважний і чистий.
До партизанів прийшов віл із петриц
Із «язиком», полоненим фашистом...
Он білоруський схилився хлопчина:
Бачить у мріях заквітчані доли,
Дума: чи рідну свою батьківщину
Ще раз побачить, чи більше ніколи.
Я уклонююсь материнським сивинам,
Буду землі всій улюбленим сином.
Слів і натхнення, щоб чула планета,
Петрашу Яне, позич для поета.

У ЮГОСЛАВСЬКІМ КОЛІ

Петар НЕГОШ

СНОМ ТЯЖКИМ ЗАБУЛАСЯ ЛЮДИНА

Сном тяжким забулася людина,
Привиди страшні її терзають,
І заледве чи збегнути може,
Що своїм еством від них одмінна!
І бува, що інколи гадає,
Нібито від снів отих звільнилась;
Та надії марні, о людино!
Чимраз далі увіходиши в темне
Царство снів, віддаючися владі
Сновидінь жорстоких, найжахніших!

Дано тобі хитрість, чоловіче,
Та лише для того, щоб умів ти
Рядити землею тупоумно,
Щоби свою волю будувати
На крилі мінливості хисткої,
А всіма жаданнями твоїми
Побудитель кермував незрячий.
Заздрість, злість — одвічний спадок

пекла —

Як це поневажує людину,
Що могуттям розуму — безсмертна!
У бутті минущім, бистроплиннім
Щастя не стрічається людині,
Справжнє щастя, за яким банус,
Видить безграницішим та безмірним,
І чим слави більшої сягає,
То своєму щастю більше ишодить.
А земля не увінчає щастям
Сина — хоч одного із мільйонів,—
Бо як тільки стане самовладцем,
Потрясає чашею Геракла!

Нашого життя весна коротка,
А за нею йде спекотне літо,
Тиха осінь і зима студена.
Так життя поволі проминає,
Кожен день наповнюючи болем.
Дня нема, якого б ми бажали,
Ні блаженства, до якого прагнем.
Хто стрипожить божевільний вітер,
Хто закаже бушувати морю,
Хто бажанням визначить кордони?

Бранко РАДІЧЕВИЧ

ПРОЩАННЯ З ДРУЗЯМИ

(Фрагмент з поеми)

Гей, заграйте, скрипки, обізвіться!
Чи дрімати, брате, нам годиться?
Днесь жиємо, завтра нас не буде,
Гей, до кола, гей же, сюди-туди...
Коло, коло,
Наоколо,
Віла біла —
Його звила,—
Закручéне,
Заплетéне,
Закосичене,
Замкнéне —
Швидше, швидше, разом з нами
Каблуками, підківками!
Сербіяне — вогнем вдається,
Хто тобою не пишався!
Гей, хорвате, дай спізнати
Твою щирість, пане-братьє!
Гей, боснійцю, давня славо —
Непохилена поставо,
Ти твердий, мов камінь-кремінь,
Розганяєш зором темінь!
Брате мій, герцеговинцю,
Не корився ти чужинцю,
Ти прудкий, мов блискавиця,
Що між хмарами тайтесь.
Гей же, сремче, гей, юначе,
Ти один — мов сотня скаче!
Чорногорче-володарю,
Славою твоєю марю!
Мечем ореш, мечем сієш,
Мечем добре дієш:

Од твоєї шабелини
Кров турецька буйно плине!
Далматинцю — гей, соколе,
Маєш гори, маєш доли!
Дубровчане-височане,
Тобі вічне щастя дане:
Маєш душу стоколосу,
Маєш пісню стоголосу.
Гей, славонці пломінні,
Гей, банатці чепурні!
Гей, бачванцю, гей, герою!
Ти й у танці — сатаною!
А чи брата не впізлаю
З-понад Драви, з-над Дунаю? —
Гей же разом, гей же з нами —
Каблуками, підківками!
Обнімімось в цім колі
Задля щастя, задля волі!

Джура ЯКШИЧ

ОПІВНОЧІ

Чую крізь північ гілок хитання,
Бачу крізь темінь зірок сіяння.
Серце забилося. Трепетання —
О міле серцю гілок хитання!

Потік шалений даль розшинає,
На квітці квітка відпочиває.
Іду. Чекає мене кохання —
О міле серцю гілок хитання!

Впаду, умру я. Богонь поглине,
Розтопить душу аж до зорини.
Біла зорина, біле палання... —
О міле, міле гілок хитання.

XLV

(З циклу «Зів'ялі троянди»)

Як на світ прийшов я, кажуть,
Не було плачеві краю,
Сльози сипалися градом...
— Може, ѿ так, не пам'ятаю.

Як розвіялись тумани
І зоря зійшла з-над плаю,
Кажуть, чули мої співи...
— Може, ѿ так, не пам'ятаю.

Від страждання, від розпуки
Прагну споминів, як ліку.
Але нинішнє прокляття
Мучило мене одвіку.

СІМОНІДА

(Фреска з Грачаниць)

Де злочинець, що отак терпляче
І жорстоко десь глухої ночі,
Знавши, що ніхто його не бачить,
Виколупав ясні твої очі?

Тільки осквернити до останку
Не посмів або й не довелося
Царської корони, ні серпанку,
З-під якого — дощопад волосся.

На своїм забутому престолі,
Де горить мозаїка іскриста,
Думаєш про чорний вирок долі,
О смутна, свята моя і чиста!

Серед запустіння і каміння,
Згаслі твої очі владарюють,
Як померлі зорі, що дарують
Ще мільйони літ палке проміння.

Так на мене — слявом перед почі —
Із стіни видніючися блідо,
Вибиті твої несмertні очі
Дивляться печально, Сімонідо.

Десанка МАКСИМОВИЧ

ЗА ЛЮДЕЙ, КОТРІ ЯСНО БАЧАТЬ

З книжки «Прошу помилування»

*(Лірична дискусія
з Душановим законником *)*

Царю Душане,
Прошу за людей на роздоріжжі —
поміж альфою і омегою,
поміж Заходом і Сходом, —
котрим здається,
ніби гніє щось у Візантії
а у Млетці ** щось квітне;
за тих, хто зліва і справа
має противника,
за тих, у кому хтось не є певен,
тому, що ясно бачать
і державця, і гречкосія;
за тих, яких іконолюбці
таврють гнівом,
а іконоборці
чигають із засідки,
за людей, котрих патріархи
називають богумилами,
а богумили —
зрадниками християнства;
за мужа, що перечить злій силі,
незалежно, чи він із скіфів чи з гунів,
і чи має за спиною царство,
а чи стоїть над ним
зграл бабунів ***.

* Кодекс законів, виданий сербським царем Душаном (1331—1355).

** Місцевість у Сербії.

*** Грабіжників.

ЯБЛУНЯ НА ВІТРІ

Ген яблуна на роздоллі, віддавна моя знайома.
Зростав собі на кручі. І коренем камінь коле.
Забула, що таке спрага. Забула, що таке втома.
Колише вітри кошавські * і дивиться вниз
на поле.

О яблуне самосійна! На добрі живлющі соки
Земля тут занадто вбога. Крута і тверда
стромина.
Далеко глибинні води. Далеко небо високе.
Болить тебе кожен прутик. І мучишся,
безневинна.

А якось бруньки зачала. І посміхнулася — мати.
Та раптом пополотніла: кошавці летять скажені.
Позбулася сну — це ж треба вві спі дітей
пеленати,
Щоб на зорі закласти плоди, мов сонця, важенні.

Тоді вже перепочине. Набрякне гілля, мов жили.
Аби укритися рясно зеленчаками дрібними.
Голодні вітри одхлинуть. Тоді з останньої сили
В осінь пригорщу яблук радо вона нестиме.

Так ото їй ведеться. На добрі живлющі соки
Вбога, занадто вбога камінна моя стромина.
Далеко глибинні води. Далеко небо високе.
А треба дітей поїти, поки жива деревина.

* Пронизливі вітри, що віють з Дунаю.

КОХАННЯ

Чи росла ти, сестро, в луговині
З молоденьким леготом у парі,
Що являвся в сни твої дитинці
Лебедем і місяцем у хмарі?

Чи зросла при березі, на ріні? —
Пахнеш морем — буйним, блискотливим.
Твої перса — хвилі білопішні,
Мовби заколисані припливом.

Може, ти зродилася, як лава,
В чистих падрах, де вогні первісні.
Голос твій — галява зеленава,
А слізина — срібний ключ од пісні.

Мабуть, чисті плеса посмутніли,
Як із них ти вийшла мимоволі,
Твої руки, що мене обвили,—
Дві криниці. Для життя. Для волі.

НАРОДЖЕНІ 23, РОЗСТРІЛЯНІ 42

*Братові Еши, розстріляному на Мамулі
16 червня 1942. Йому і всім, що були, як він.*

Сьогодні за них кохатимо.

Було їх 28. Було їх п'ять тисяч і 28.

Було їх більше, ніж
Будь-коли в одній пісні кохання.

Тепер були б батьками.
Зараз їх уже нема. Є ми, котрі в цьому

столітті
Перехворіли самотністю всіх у світі

Робінзонів,— ми, що
Пережили танки і нікого не вбили.

Люба моя,

Сьогодні будемо за них кохати.

І не питай, чи могли б вони повернутись!

І не питай, чи було можна
Не йти цим останнім шляхом, червоним,

як комунізм, де горів
Обрій їхньої мрії.

Через їхні недолюблені роки прострілена,
але жива

Пройшла прийдешність любові. Не було
таємниці

Полеглої трави. Не було таємниці звислої
руки із зів'ялою квіткою,

Не було таємниці розстебнутого гудзика
там, де

Починаються перса... Були ночі, були
живими, було небо, яке

Дивиться востаннє, були ешелони,
що повертаються порожніми і

Були поїзди і маки, з ними —
сумними маками —

Того солдатського літа, в прекраснім шалі
наслідування

Змагалася їхня кров.

А на Калемегдані й Невськім проспекті,
на південних

Бульварах,

І в Парках Прощањь, на Квітковому Торзі,
на Мості Мірабо —

Прекрасні, навіть коли не цілуються,
Чекали Ганни, Зої, Жаннети. Чекали,
щоб повернулися солдати.

Якщо не повернуться, свої білі неторкані
плечі віддашуть хлопчакам.

Не повернулися... Через їхні розстріляні очі
Проповзли танки.

Через їх розстріляні очі.

Через їх недоспівані
Марсельєзи. Через їх пропрілені мрії.

Тепер були б
Батьками. Тепер їх немає. На збірному
пункті любові тепер

Чекають їхні гроби.

Люба моя, люба моя,
Сьогодні будемо за них кохати.

ПОЕТ І ВИНОГРОНО

Ще від лопати руки не спочили,
А вже у грудях дзеленькочутуть зорі.
А листя — мов долоні, лози — ніби жили,
І зерна — як потріскані мозолі.

Ми з виноградом, як брати, подібні.
Пташкам і осам завше ми потрібні!

На уchtі соків, лежачи, дрімаю,
І сонце бродить у бездонній чарі.
Важенні грона зором обіймаю —
Як черевате стадо у кошарі.

Поет і виногроно — так подібні!
Владарювати вічним сонцем гідні!

Спурхнула штаха. Під зміїним тілом
Схитнулася, зависла стебелина.
Дубовий кадуб на осонні білім,
Де сохнуть абрикоси, твердне глина.

А небо й кетяг — як вони подібні:
Для них живлющі роси здавна рідні.

П'яніє чіп, кипить снага червона,
Дозрівши в підземеллі золотому.
Побачиш бджілку в серці виногrona —
Рожевий хміль пройме тебе потому...

Земля і я. О, ми такі подібні:
Нам сонце, птиці і громи потрібні!

З хорватської

Іван МАЖУРАНІЧ

ДО ПЕРА

О перо! З моєї волі
Опиши ласкаві руки,
Опиши нестерпні болі,
А найперше — біль розлуки.

Серце мучиться зболіле,
Та про це сказати не можу,
Бо чуття мое несміле
Її гнівом потривожу.

Не пиши про ту задуму,
Із якою тяжко жити.
Буду сам я серед суму —
Суму власного тужити.

Ти пиши про залицяння,
Сміх, що жалю не віщує,
Може, крізь легке зітхання
Голос мій вона почув.

І озветься мимоволі
На мое моління слізне,
Мої смутки, мої болі —
Її серце — не залізне.

Дихання п'яної ночі
Принесе її дихання,
Й покладе мені на очі,
Де росина снить до рання.

Петар ПРЕРАДОВИЧ

ПОКЛИКАННЯ СЛОВ'ЯНСТВА

По земному видноколі
Бог щедротиою рукою
Рід людський розсіяв всюди.
Дарував усім по іскрі
Розуму свого і сили:
Дав одним тонку кмітливість,
Другим мудрість і шляхетність,
Мужність третім, міць — четвертим.
А слов'янський світ безмежний
Наділив сповна любов'ю
І сказав йому при цьому:
«Ти могутній і великий,
Ти по всій землі існуєш —
Стань же на сторожі світу!
Якщо світоч потемпіє,
Ясний розум потъмяніє,
Сила злочин заподіє,
Зло добром заволодіє,
Благородність стане лихом,
Чиста ніжність помутніє,
Напоум усіх немудрих,
Силою своєю стримай,
Вірою зміцни своєю
І врятуй світильник миру!»

НА БОЙОВИЩІ

Над кривавим полем чорний ворон звився,
На стерню колючку юнак похилився.

Кров тече по тілі, як узор до шовку,
Та й на руки білі п'є й на хоруговку.

Над знаменом ворон, чорний ворон грає,
Чорну свою любку кличе-закликає.

У юнацькім чубі та й гніздечко звити,
Із чистого тіла діточок скормити.

Аби тобі, хлопче, не знать пісні тії,
То закрий же очі, очі молодії.

Вчуєш, як одвіку рідний край німує —
Вороня на посаг вітари грабус.

СПОРІДНЕНІСТЬ

Несмілий джурджич * — квіточка мала —
Затріпотів на ніжній стебелині,
І срібні тони, наче сніг, невинні,
Полинули з-під лісу до села.

Його роса на землю привела,
Подарувавши все своїй дитині:
І голосок, і барви, і промінні
Зіниці, й чисту свіжість джерела.

Та звідки та чуттєвість неземна,
Що музикою будить світ од рання? —
Йому душі під владна тайна.

О проліску, ти — як моє кохання!
Бо плоть твоя, і пахощі, і кров
Покликані прославити любов.

* Пролісок (хорв.).

ПІСНЯ ЗАГИБЛОМУ

*На спомин про Златка Галла**

Дивна річ. У твоїй хаті горить свічка,
а тебе немає.

В сірому мундирі австрійського офіцера стойш
перед судом божим.
Цікаво, стойш зліва чи справа?

Дивна річ. У твоїй сивій хаті горить свічка,
Темно так, а тебе, друже, нема.
Бігає полум'я по стінах, і ще один мандрівник,
Що в твоїй кімнаті, збирається вслід за тобою
І ще співає якісь тужні пісні.

Глянь — квітнуть яблуні. Дивлюся на літнє
небо —
Світлицю бачу жовту. Світлицю бачу мертву.
А все ж вона живе, мертвa, в клітинах моого
мозку.

Серпень. Цвітуть троянди. В кімнатах зелені
завіси
Вийшли вже на світло. Півсутінь пливе
по стінах.
І ці старенъкі бабусі в шовках і кринолінах
Мовчать у пищних рамках овалів.
Я чую голос твій. Твій чую нині голос.
Ти впав, і з тобою впали роздерти
Дитинства нашого білі хоругви.
Прародонощю сумний, радоці вмерли.
Чую нині твій голос.

* Друг поета. Загинув у першій світовій війні.

РАНОК

Співас на ниві жагуча коса,
І плачуть покошені трави,
І пахне суницями зимна роса,
І зводиться сонце смагляве.

Туман білогривий з-над лісу встає,
Ягнята гуляють на волі,
І грають потоки і пахощі ліс
Листок, хоч і в'яле поволі.

Стоять колихкі, повнозерні жита,
І вигнулась стежка бровою,
І в серці озвалась струна золота --
Збудилось село під горою.

МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Де ти, моя вітчизно? Шукаю тисячоліття.
Крони старих каштанів колишуть сні
 і тумани.
Дзвонить жовте проміння, дзвін той криваво
 тане;
Оsamотнілий вітер, осамотніле віття.

Osамотнілий берег. Mокрі копиці сіна
Прасує місячне коло. Гасне стежка промінна.
Kреще твоя дорога — крізь твань,
 krізь дикі бескети.
O моя батьківщино, де ти, кохана, де ти?

De співанки, і джерела, й пахощі верболозу?
De твої мілі сойки, де ластовині зграї,
Ранки, коли чаруве торохкотіння воза,—
Nевже це лиш тільки казка, що серце
 до болю крає?

Xодімо зі мною, дівчата, скрикнімо,
 заспіваймо!
Наточить зоря любові, хлощі горять і мліють,
Марять вербою, і житом, і тугою молодою,
Плекають у грудях тайну, бурю і ніч
 леліють.

B цьому вогні палахтливім, що сяє
 червоним лезом,
Серця землі моєї зріє щасливий безум.
Серце землі моєї вже вибуха зорею,
I пророста травою, і струменить землею.

To вітри твої, мамо, то весни твої прийдущі,
I мир твій, і rідне небо, золотокутій олень,

Твій лик у свічаді роснім, бурштина,
і глибини штолень,
І ніч, як душа щедротна, і день, як галява
в пущі.

Невісто в намітці ранку, здіймаєш до неба
кручі,
У колосі колисанко, цнотлива, тремка
сніжино,
Сіяють мені стобарвно зірниці твої лестючі:
Це ти, моя біла з'яво, притихла
моя батьківщино.

З словенської
Франце ПРЕШЕРН

ПОЕТОВІ

Хто ті,
Що ніч, наче камінь, одкинути з путі?

Хто б міг
Прогнати коршака, що на серце наліг
І п'є кривавицю з грудей молодих?

Хто зна,
Як з пам'яті викинути давні діла,
Одвести розпуку з очей і чола,
Позбутись марноти, що день убива?

Вважай,
Чи ти є поетом, коли тобі вкрай
Затяжко носити і пекло, і рай?

Тож ти
Назвавши поетом, борись і терпи.

МАГІСТРАЛІ

(З «Вінка сонетів»)

Словеніє! Новий вінок плете
Поет із болю і твоєї слави.
І заряніс листя величаве,
Поезії троянда зацвіте!

Вона не з піль, де сонце золоте,
Де леготи вколисують отави.

Гриміли бурі, нашої ж постави
Не зломлено, не схилено проте.

Зростали квіти із пекучих сліз
Там, де колись шаліли градобої,
Там, де смертельний кладено покіс.

Не бачили вони й роси живої,
Та день настав — і буйний поквіт зріс,
Йому цвісти для радості нової!

Антон АШКЕРЦ

О щирий вогню вірності і правди,
Гори повік, палахочки до хмар!
За рідний край, за свій народ, за волю —
Нехай клекоче в серці вічний жар.

«Святий вогонь»

МОЯ МУЗА

Моя Музя — не пухкенька
Блідолиця господина.
Чорногорка і спартанка —
З віч її проміння блиска!

Моя Музя не для мрії
Десь при місяці в куточку.
Любить зорі, любить сонце,
Любить теплу ясну днину.

Моя Музя не ридає
Над невтішним горем світу,
Кличе голосно до діла,
Що збере нас воєдино.

В лівій — факел, в правій — прапор!
Так прямує моя Музя.
Розбиває тьму прокляту
І з тиранами воює.

НАРОДНА ПІСНЯ

Не хочеш, люба, віночка
З троянд моого диво-краю,
Які для тебе зриваю,
Які для тебе зриваю?

Не хочеш, як не благаю,
На цього глянути навіть?
Він руки мені кривавить,
Він руки мені кривавить!

Чи знаєш, моя дівчино,
Що крівця так буйно рине?
Та все од тії тернини,
Та все од тії тернини.

Чи знаєш? Коли не знаєш,
Чому ж на рожі й не глянеш
І ще болючіше раниш,
І ще болючіше раниш?

ХТО ХОДИВ ОТУТ

Хто ходив отут полями,
Нивами блукав рясними,
Мов напосними кров'ю,
Ці стежки — кому приснились?

Чи не був тут Петр Безруч,
Що писав пісні сілезькі,
Ті важкі пісні свинцеві?
Я дивився: тъмяний колір,
Ой і кров страшна дзюркоче,
Мов свинець, кипить і ллеться,
Аж почервоніло поле,
Аж скала почервоніла,
Закривавилась дорога.
«Петре Безруч! Почекай-но!
Я так само маю колір,
Котрий кров'ю застигає
На устах моїх розбитих!»
Він іде, навкруг жандарми
Ждуть, аби той поклонився,
Щоб зігнув хребта в поклоні.
А навстріч йому сусідка.
«Петре! Петре!» Й заридала.
Та поет не похилився —
Що там смерть і що страждання
Тим, хто умира за Правду.

Хто ходив отут полями,
До Петра він був подібний,
Кров із вуст його дзюрчала,
На хребті носив він гори.
Спишою хитнув ізлегка —
У глибинах гадвигтіло;

А як випростав рамена,
Розлетілися кайдани,
А як руку простягнув лиши —
Вдарило в каменоломнях.

Хто ходив отут полями,
Мов ягнятко біле, тихе,
Та не мовив ані слова,
Як його в ярмо вірягали?

БЛЛАДА ПРО НАРОД

На листя паоців роса паде.
Такі холодні роси світляні.
Народе, де твій голос, сила де?
Скажи мені!

Усі поля довкола золоті,
Над поколіннями підвівся день.
О, що тобі тяжіє на душі?
Устанеш, чень.

Додому я вернувся з чужини,
Обтишу лісову зіперсь плечми.
Над усіма вже ясен день горить,
Все будиться, все жити прагне, жити.
Ну, а народ, народ, народ?

Мовчить.

З македонської

Блаже КОНЕСЬКИЙ

ВИШИВАЛЬНИЦЯ

I

Де серце, що зродило ці пісні —
Прості й суворі македонські співи?
Звідкіль беруться, розкажи мені,
Оті слова, оті твої мотиви?

— Два кольори, дві нитки я веду:
Червоне й чорне в'яжуться в узорі.
Одна віщує горе та біду,
А друга — має яспе сонце в зорі.

Одна на полотнянім рукаві
Цвіте, як мак, мов ясен мак у полі,
І будить мрії чисті та живі,
І зичить пареченій щастя-долі.

Але життя свої нитки снує,
Схилившись над узором повсякденним.
Тож перший колір — чорний смуток в'є,
І сяє другий — променем черленим...

ПІСНЯ

Будь, як земля,— відпорною, міцною,
Незрушною, іцирішою від злota.
І смійсь над тимчасовості маною,
І виростай з каміння та болота.

Будь — наче небо. Ніби зоряниця.
Дивись навколо зором Світовида.
Ввіходь у серце, як ввіходить криця,
Тримай мене, немов каріатида.

Гого ІВАНОВСЬКИЙ

ПОЕТ

(З циклу «Портрти»)

Він кермую човном, і свавільне вітрило
Приторкається неба, як чайка безодні,
і розбурхане море обійми відкрило,
слють гострими зблисками грані холодні.

У тяжкім поєдинку зборовни стихії,
Ловить співи сирен, і на хвилях шалених
Виростає, мов пам'ятник вічній надії
Над останнім притулком плавців безіменних.

Та згасають вітри, упокорені штилем,
Бездиханне полотнище падає долу...

I — заляже мовчання пониклим вітрилом,
I ржавітиме якір, прип'ятий до столу.

ТИ, БАЛКАНЕ РІДНИЙ НАШ...

АЗБУЧНА МОЛИТВА

Аз молюся богові з думками:
Боже, соторителю єдиний
Усього живого й неживого,
Ниспошли на мене свого духа,
Щоб у серці зародилось Слово
Для науки — для добра людського,
Задля слави мудрості твоєї!
Знаю, твій закон — світильник вічний
Тим, що прагнуть ясної дороги,
Що шукають праведного слова
І жадають милості твоєї.
Весь слов'янський рід тебе благає:
Ласкою не обділи хрещених,
Сподоби нас, о всесильний царю,
Отче, сину і пресвітлий духу,—
Подаруй нам всемогутнє слово.
Ясністю осяй мої зіниці
І потуги дай мені, що нею
Здавен мудра славиться природа.
Одверни від мене, всемогущий,
Фараонську злобу, дай долоням
Херувимську силу шестикрильну.
Царю над царями! Оспівати
Прагну чудеса твої нетлінні.
Хочу добре діло, розпочате
В добрий час моїми Вчителями,
Завершити, хочу тайни Слова
Ознаймити рідному народу.
Слава ж вічній силі невмирущій!
Все на світі воздає їй шану,
І народ мій славу їй возносить,
Осіянний мудрості свічадом
Нині, прісно, і вовік. Амінь.

БОЛГАРСЬКА МОВА

Свяще́ни мово́ праді́в моїх,
Страждени́ мово́ стогонів і болю
О мово́ матері, що не для втіх
Благослови́ла чорну́ мою́ долю.

Прекрасна мово! Честь, красу твою
Хто оборо́нить від хули гидкої?
Хто пив твої, як я щоденno п'ю,
Солодкі звуки музики дзвінкої?

Чи хто збагне, яка жива могуть
Тріпоче у твоєму буйнім слові? —
Так виграють, яріють, сяйво ллють
В кришталльних чаших випа пурпурові.

А ти лежиш, зганьбова́на всіма,
Зневажена, забута, безпорадна.
Поміж своїх, поміж чужих нема
Тобі притулку, мово многострадна!

Чи ж ти не можеш втілити в собі
Людської думки сонячні творини?
Твої співці — ті генії сліпі —
Невже не дочекаються прозріння?

Не рік, не два доводиться мені
Цей наклен чути, ці облудні кпини —
То чад і сморід підлої брехні,
Що заслонила небо батьківщини.

Твою ганьбу ні з ким не розділю,
Вони мені служитиме патхненням.

Її у дивні звуки переллю
І освячу прийдешності іменням.

О, я тебе з болота піднесу,
Омию в чистих струях водограю,
Хулителям явлю твою красу
І нею їх, нікчемних, покараю! *

*

(З циклу «Росія!»)

Росія! Як оте ім'я
Бриніло свято, ніжно, мило!
Воно у п'ятьмі нам світило,
Немов надія, мов зоря.

Воно — братерство повсякчасне:
Коли забув нас цілий світ,
Любов, котра повік не гасне,
Нам прояснила небозвід.

Росія! Ця земля велика —
Без меж, без краю. Не чужа
І, наче сонце, яснолика
Російська трепетна душа.

Ми там — жаданнями й серцями,
Там братні чуєм голоси.
Вісімдесят мільйонів з нами —
На всі віки, на всі часи!

* Написано у відповідь на майже одностайні тоді твердження про грубість і немузикальність нашої мови, твердження, які давалися чужинцями, що писали про нову Болгарію, в тому числі росіянами. В унісон з ними повторювали це й самі болгари. (Прим. автора).

Пейо ЯВОРОВ

МАЙ

Гей же, весно! Сонце гріс.
Колосок на ниві зріс;

Л левада збіжжю рада,
Мерехтить роса-сьоза;
Бог зітхає — листя грас,
Нагинається лоза.

В польових просторах рівних
Стільки співів чути дивних!

Невсипуцій, всюдисупцій,
Озивається орач,
Тут вівчарик, там косарик,
Ну, а ген — співа сіяч.

Чи посуха, чи градобить,
А мужик голодний робить.

Сіромахо-горопахо,
Зерно сій, поли пирій.
Вік борися, не барися
І до гробу землю рий!

Лихові кінця немає.
А як гарно — він співає.

Коли ж горе чоло зоре,
Борозенки піт залле.
Новий сліде (нові біди!),
Чи ж для тебе місце є?

ДО ВІТЧИЗНИ

Останній крик поглинула вселенна,
Останній плач одлинув у світи.
До кого, мамо, молишся, натхненна,
Серед жахіть своєї самоти?

Кому вишовідаєш ту скорботу,
Що запеклась в безтрепетній душі?
Та чи я той, котрий збагне достату
Моління чисте — серцем без іржі?

Безбарвний син із долею сліпою,
Надією овієш путь мою?
Чи серцем спалахну перед тобою,
Правічний шлях на мент хоч озорю?

Відроджений і мало не останній,
Тобі несу свій чистий, скромний дар.
Кладу я серце — посвітач слухняний —
На незбагненний, ясен твій вівтар.

Дімчо ДЕБЕЛЯНОВ

МРІЇ

I

На копі сіделечко сія,
Розметалась грива у негоду.
Юний витязь поверта з походу.
Де мій край? Домівка де моя?
Гей, там сяє вогник, мов зоря —
Пастушки багаття розкладають,
Косарі додому повертають.
Де мій край? Домівка де моя?
Три дні дощ споліскує поля,
Сірий морок висне над землею,
Чорна туга стала над душою...
Де мій край? Домівка де моя?

II

Берези солодко заснули,
Ім сниться казка золота.
Пожовкла, як сумне минуле,
Нечутно корона обліта.
Стою, спокійний і самотній,
Де зорі в неба на краю.
Вдивляючись в одну по одній,
Свою відшукую зорю.
І мрія солодко чарує —
Про край сляніший, піж роса,
Де вічне щастя владарює,
Де вічна світиться краса.
Там дорогое життя щоденне,
Там квіти молоді літа...
З берези темної на мене
Летить завія золота...

МОЯ ЗЕМЛЯ

Схилляється додолу низько
Висока траекторія
Мого життя.
Світанки, полудні — неблизько.
Згортую крила я —
Мені вже не літать.

Як зрілий плід
П'є сонце і росу,
Немало літ
Я серцем ц'ю твою красу
Натхненно.
Себе в твої долоні я несусь,
Аби згоріти, пепе.

Перед світанком кожним ти тримтиш.
Куточок тобі зозулі
В годинниках твоїх.
Не думай лиш,
Що я старим повір'ям вірю.
Тобі зозулі мовлять вість одну...
Віщують не погибель —
А весну.

Що ж подарую в ясен день
Твого рівностояння?
Не орю, і не сю, і не жну,
І не пряду, не тчу, і не будую.

А хліб, котрий я їм,
Вбрання, котре вдягаю,
І теплий дім —
Усе від тебе, мамо,
Твоїми подаровані руками.

А я лиш можу серцем
Любити тебе до краю,
І голосом своїм
Співати тобі пташиною щодня,
І лиш з тобою розмовлять
До рана,
І світові нести твоє ім'я,
Земле моя
Кохана!

*

Бідний і найвний Дон Кіхот
Все життя шукав собі пригод.

Меч його — легенький, мов перо.
З ним поїхав битись за добро.

Наздогнав серед діброви стан —
То розклав намети караван.

Бідних слуг наш лицар пожалів,
Іх звільнити дуже захотів.

Він хреста поцілував як стій
І з мечем враз кинувся у бій.

Та, як тільки вискочив на луг,
Вдарила на нього зграя слуг.

В'їлася, непаче сарана,
Потрошила срібний меч вона,

І золоте серце.

Нікола ВАПЦАРОВ

*

Іде борня, безжалільна і жорстока.
Іде борня, спічна, як то кажуть.
Я впав. На місце друг стає — і спокій.
Бо що у ній якась особа важить?

У груди куля — і кінець герою.
Цо так звичайно, просто і логічно.
А вдарить буря — будемо з тобою,
Народе мій, тебе ж бо любим вічно!

ПРОЩАЛЬНЕ

Моїй дружині

Нежданим гостем в сні твої погідні
З'являтимусь глибокими ночами.
Не змушуй же чекати в підворітні,
Не закривай переді мною брами.

Ввійду я тихо. Сяду — ані слова.
Вступлюсь в пітьму жагучими очима.
Коли ж мій зір тобою буде повен,
Поцілувавши, зникну за дверима...

Божидар БОЖИЛОВ

МИСТЕЦТВО ПОЕТИЧНЕ

Та поетичного тут мало хисту нам:
Справедливім треба тут горіти почуттям.

П. Буало
Поетичне мистецтво *

Буало, ти багато навчив.
Розумію тепер чимало.
А ще недавно збагнути не міг,
За що когось називають поетом.
І так само —
Чому вважають,
Що, може, і я...
Та все-таки я був закоханий
У свою юність,
Свої ідеї,
У листя дерев,
У ночі квітневі,
В дівчат
І в обов'язок.
І стільки вже часу
Закоханий в тебе,
Моя пристрастє,
Мое прокляття.

Я не знаю, як пишуться вірші.
Я ними живу.

* Переклад з французької М. Рильського.

У БАТЬКА

Запустіння. Тут було життя.
Терном поросли далекі роки.
Сива хмара висне без пуття,
І куди лишень не кину оком,
Порожньо... О де ти, де ти, тату,
Встань, ходім додому, бачиш ось:
Скільки рідних в пашу добру хату
В ярмулахах, в постолах зійшлося.
Твоя скрипка стільки вже мовчить,
По твоїх знудьговані акордах.
Тож заграй,— розкаже, як Момчил *
Вів гайдуків по Балканах гордих.
Нелегке ти переніс життя,
Добрий мій, мій нещасливий татку,
І від тебе не жадаю я
Окрім пісні, ніякого спадку.
Ти мовчиши. Пронизливе, студене,
Нависає небо між гілляк.
Перед смертю думав ти про мене,
А по смерті — я про тебе... Так...
Тату, син дорослим став давно.
Озовися в цій нестерпній тиші.
Чом любові слізи лить дано —
Невіджалувані, найгіркіші?

* Болгарський народний герой.

КЛЯТВА

Болгаріє! О мамо, що скормила
Мене своїм цілющим молоком!
О, дай мені, щоб ріс я колоском,
В якім дозріє яра твоя сила!

О, дай, аби тобою я горів,
Сповитий у твої гайдуцькі ночі,
Розмий мене дощами при обочі,
Розвій мене вітрами між борів.

О, дай, щоб ліг я у твої дороги,
Та відізвався у конечну мить
Із пагорба, із плеса, з верховіть
На біль твій, клич твій, на твої тривоги.

О, дай, аби травнева синява
Розсіяла ранковими димами,
І, щоб, зігрітий, заспівав з пташками
І перелився у твої слова.

Якщо ж у світі стане мені тісно,
Якщо я клятву цю переступлю,
Убий мене і крукам кинь, молю,
Нехай докінчать спів мій, о вітчизно!

Іван ДАВИДКОВ

ГОРИ ПІД ЗІРНИЦЕЮ

1

Ти про гори знов розпитуєш мене...
Я задиханий — і відповім не скоро —
Ще сніги моїх торкаються рамен,
А в душі — тремтливий повів розвигору *.

Я привів тобі дев'ять розквітлих персиків,
Що росли серед терну над кручею кам'яною.
Я казав, обережно листочки пестячи,
Що кохаєшся в них — і вони йшли за мною.

Я приніс відображення — римський міст —
Що у Чаї зеленій коливалось охоче.
Стиглі зорі на пісню нанизував дрізд,
Пахла дика гераль, по валунні прокочуючись.

2

Про поезію думаю. Лишаєм на ніч
Ій солом'яну мерву — мертвотні схеми.
А вона віднаходить дороги пезнані,
Й на снігу пишуть сарни найкращі поеми.

А вона — у сідлі гір, що, буйпі, високі,
У долину ідуть по розмитій стежині,
Іх поспішний, лункий, невгамовний цокіт
Гіллям смерековим підслухав я нині.

До ж то ви мандрували, піднявши плечі,
Розколисані співом вівсяного літа? —
В барвах безу, безсмертника — щедро заклечані,
Аж од тіней барвистих земля розквітла...

* Теплий південний вітер.

А дівчата — схилиялись над гривами радісно,
І погляди їх були бистрі й ієвінні,
І коси, мов риби, скидалися райдужно
І знову топули в зеленій хустині.

І золото глини текло по обочі
Додолу — на срібні тонкі стремена.
Розквітли волошки безсошпої ночі
В ущелині дикій — напевно, для мене.

У вечір кохання тут виткались килими
З трави, що відлуння крихкого крихкіна.
Сиділа дівчина із усміхом мілим,
І спала в ногах її стомлена тиша.

О боже, в чий сон впав той голос пташиний,
Під стріхи які, під які покривала?
Хотів я погладить голівку дитини,—
В руці моїй усмішка тихо засяла.

В долину спускалися каравани,
Згасали, щоб знову горіть без спочину,
У барв вирування стрімке, невблаганне,
У прірву мене понесло, як піщину.

3

Солов'ї в Соловейнім співали вночі,
Випивали росу із гіркої герані.
Тихо сходили з гір, як з небес, орачі,
Іх натомлені лица горіли в тумані.

Добрий вечір!.. О, ти так подібна до мами,
Ось несеш під пахвою траву прив'ялу
Козепяті з настирливими губами,
Що на ніжки спинається вже помалу.

Що садила ти нині? — Спочинь од змори.—
Борозна вся твоїми думками повна.

Над тобою велично здіймаються гори,
Ну, а ти така втомлена і безмовна.

Тихий вітер нечутно зайде до хати
Безшеснimi кроками... Сядь на ослоні.
Дуже хочу побачити голівку внучати
На пошерхлій мозольній твоїй долоні.

Хочу бачить, як усмішка мила твоя,
Наче місяць той ранній, над зморшками сходить,
Як слюза, обважніла од пісень слов'я,
У дитячім волоссі притулок знаходить.

Я піду собі. Річка мене проведе:
Фіалково прощахи мені, дорого!
Як слюза мені сяє, зі мною йде —
Я щасливий. Не треба мені нічого.

ПИТАННЯ

Моїй дочці

— Татку, чому горобчики босі?
— Чому дерева роблять вітер?
Чому?
Чому!
Не пабридай мені вічно.
Будь чемною, дитино.
О господи! Коли вона виросте,
Коли перестане чіплятись з своїми
питаннями?
Коли перестане?

Сам побажав
Такої страшної долі своїй дитині?
Пробач мені, доню.
Я... з милосердя.
Сьогодні розпитуєш і мучиш інших.
Але завтра на хресті запитання
Розіпнеш сама себе,
І тяжко,
Невимовно тяжко буде тобі.
І не побіжимо тебе рятувати.
Так нас навчили наші батьки,
Коли до болю скубли за вуха,
Щоб ми навчилися їхньої мудрості,
І коли звикли не розпитувати —
Зіткнули спокійно й вирішили,
Що ми досягли повноліття.
Не хочу, щоб з тобою це сталося!
Розпитуй!
Не будь чемною!
Розпитуй людей!
Розпитуй птахів!

Розпитуй свої сни!
Розпитуй
Навіть зозульку, котра довірливо
Сідає в ласкаві твої долоні.
І нехай жарини питань
Ніколи не гаснуть на твоїх вустах.

Андрей ГЕРМАНОВ

БІЛОРУСЬКИЙ СНІГ

На підлісок посмутнілій,
На притоптаний моріг,—
Дивний, чистий, білий-білий,
Білоруський пада сніг.

Слід завіс по рівнині,
Бо ж мете куди не глянь,
Ти при цій малій хатині
Вдар копитом, коню, стань!

Хай бушує сніговина,
Мече іскри, віття рве,
Річ не в цім, а в тім, що Зіна
В царстві білому живе.

Світиться її хатина
На весь ліс, кажу я вам.
Диво! Казка старовинна!
Як повірити дивам?

Посміхається напевно:
Ну й дивак! Бодай би скис!
У смаглявій жмені ревно
Спомин — спіжечку затис.

Ну й дивак — той сніг розтане,
Чи ж мені від того гірш?
Гей, вона не зпа, що стане,
Що постане з снігу віри!

Оживе в нім — посріблій
Той моріг і той поріг...
Дивний, чистий, білий-білий,
Білоруський пада сніг.

БОТЕВ

Лиш поет, навіжений лиш може
Голіруч — па мечі блискотючі,
На розлучене військо вороже,
Впасті соколом з-понад кручі.

Лиш поет, навіжений лиш — прямо
З кулаками — йде проти багнетів.
Я щасливий, Болгаріс-мамо,
Що ти родили таких поетів.

ПОЕЗІЯ

Поезія —

Не лік од відчаю,

Не пожаданий спокій.

(Для цього є ціанистий калій

I фруктові соки).

Поезія — це с епочії,

Ані забава, знайте.

Ковтайте на ніч люмінал,

А віршів не читайте.

Поезія — це будильник,

Що будить почуття

Перед світанком,

Щоб пе полюбив ти зарано

Або зарано не зненавидів.

Поезія — несподівано! — донос

Власному сумлінню

Про твою нечесність.

Суд — поезія,

Кат

I гостра рана —

Постріл у саме серце...

Пе хочу писати колискових пісень.

Віддаю перевагу

Настирливій мусі,

Котра все-таки вас розбудить,

Щоб ви побачили

Схід сонця.

Бо ж сонце — поезія,

I поезія — сонце.

Це — двосі світлих людських очей,

Без яких павіки залишився б

Слішим.

УКРАЇНІ

У нас є звичай такий
Святий:
Коли повертаєшся в рідний край,
Мовчазно падеш на коліна
І цілую землю свою,
Ніби мамину чорну руку,
Щоби відчути сіль її поту,
Хліба насущного гіркоту
І силу любові...

Україно!
Прийшов я нині на твій поріг:
Крізь минувшину,
Біль —
Крізь невтишені давні болі,
І крізь сонячну віру серця,
І крізь очі сині
твоїх українців!

Я побачив — ти добра й людяна,
Як моя мати,
Як моя мати
Вічна...
Падаю на коліна
І цілую руки твої
Материнські!

КОРОТКО ПРО АВТОРІВ *

РОСІЙСЬКА ПОЕЗІЯ

ГАВРИЛО ДЕРЖАВІН

(1743—1816)

Найвиразніший представник класицизму в російській поезії. У його творах відчувається намагання вийти за межі панівного літературного напрямку свого часу. Яскравість, предметність, захоплення щедрістю земних барв, елементи фольклору, пристонародні інтонації — ось деякі ознаки державінської музи. Підготував ґрунт для поетів пушкінської епохи. Вірш «Володарям і суддям» вперше українською мовою переклав П. Грабовський.

КІНДРАТ РИЛЕЄВ

(1795—1826)

Поет-декабрист, борець проти царського самодержавства. Звертався до української історії та фольклору, оспіував подвиги С. Наливайка, Б. Хмельницького, С. Палія. Цикл його творів на історичні теми («Святослав», «Боян» та ін.) названо думами.

Перекладав із Ю. Немцевича та А. Міцкевича.

Українською мовою перекладали К. Рильєєва М. Старицький, П. Грабовський, П. Тичина, В. Соцюра, М. Рильський. Останньому належить переклад вірша «Державін», де трансформуються рядки з державінського вірша «Володарям і суддям».

ОЛЕКСАНДР ПУШКІН

(1799—1837)

Геніальний поет, основоположник нової російської літератури, засновник методу критичного реалізму. Класик світової літератури, О. Пушкін мав великий вплив на розвиток слов'янського письменства.

Перші українські переспіви з О. Пушкіна з'явилися ще в 1-й пол. XIX ст. Згодом перекладали

* Примітки перекладача.

О. Пушкіна М. Старицький, І. Франко (зокрема
оду «Вольноть»), Б. Грінченко, Олена Пчілка.

Найкращі переклади, зроблені в радянський час,
належать М. Т. Рильському, який був і тонким знав-
цем творчості поета.

СВГЕН БАРАТИНСЬКИЙ

(1800—1844)

Яскравий представник пушкінської плеяди, «пост
думки» (О. Пушкін).

У вірші «Піроскаф» висловив віру в прийдешні
щасливі часи.

Перекладали українською П. Грабовський, П. Фи-
ліпович. Цікавий переспів з Баратинського («Весна,
весна, яка блакить...») зробив П. Тичина.

ОЛЕКСАНДР ОДОЄВСЬКИЙ

(1802—1839)

Автор знаменитої відповіді О. Пушкіну на його
«Послання в Сибір» засланим декабристам, пропові-
дував єдність слов'янських народів. Вірш «Слов'ян-
ські діви», покладений на музичну, був дуже по-
пулярний у 40-і рр. в Петербурзі; за припущенням
О. І. Білецького, міг бути відомим тоді Т. Г. Шев-
ченкові.

Слова з віршованої відповіді О. Пушкіну «Із
искри возгорится пламя» В. І. Ленин взяв епіgra-
фом для газети «Искра».

МИХАЙЛО ЛЕРМОНТОВ

(1814—1841)

Найяскравіша постать, після О. Пушкіна, в ро-
сійській поезії, гнівний борець проти деспотизму.

Переклади українською — О. Кониського, Олени
Пчілки, М. Чернявського, П. Грабовського, М. Стари-
цького, В. Щурата, М. Зерова, М. Рильського,
М. Терещенка, В. Сосюри, Л. Первомайського, І. Му-
ратова та ін.

АФАНАСІЙ ФЕТ

(1820—1892)

Ввійшов у поезію як представник так званого «чистого мистецтва». Стверджував, що краса — єдина мета співця. У своїй головній темі — природа і любов — виявив близьку чистоту таланту. Розширив ритмічні, емоційні, настроєві можливості вірша. «Уміння вловити невловне» — так відзначала його музу критика. Високо цінили її М. Некрасов, М. Чернишевський, Л. Толстой.

Переклав кілька творів А. Міцкевича.

Переклади українською — П. Куліша, Олени Пчілки, П. Грабовського, М. Вороного, М. Чернявського, М. Рильського, Г. Кочура.

АПОЛЛОН МАЙКОВ

(1821—1897)

Тонкий лірик, співець російської природи. Переклав білоруські народні пісні для збірки М. Гербеля «Поэзия славян» (1871), «Слово о полку Игоревім», твори А. Міцкевича. Вірш «На білій мілині Каспійського примор'я» (1859) присвятив Т. Шевченкові, якого знав особисто. Тему євшану, як і А. Майков, використав М. Вороний для створення поеми «Євшанзілля». Українські переклади з А. Майкова — П. Грабовського, Б. Грінченка, В. Щурата та ін.

МИКОЛА НЕКРАСОВ

(1821—1878)

«Муз помсти і печалі» — так назвали сучасники поезію М. Некрасова. Народився на Україні, мотиви її фольклору використав у «Зеленому шумі». Автор вірша «На смерть Шевченка», що мовою оригіналу вперше опублікував І. Франко у 1886 р. Йому ж належить переклад цього вірша німецькою і польською (уривок) мовами. Вперше перекладений В. Супранівським, видрукуваний 1911 р. у Золочеві на Львівщині. На сьогодні існує 14 перекладів цього твору.

Переклади українською з Некрасова — М. Старицького, І. Франка, І. Манжура, А. Кримського, П. Грабовського, В. Щурата, М. Рильського, В. Союри, П. Вороњка, В. Колодія, Д. Павличка.

ВАЛЕРІЙ БРЮСОВ

(1873—1924)

Творив на рубежі XIX і ХХ ст. Після Великого Жовтня веде велику культурно-освітню роботу. Відомий як поет-символіст. Історик, белетрист, драматург, перекладач, дослідник Пушкіна.

Переклади українською — П. Филиповича, М. Зерова, В. Бобинського, М. Рильського. Останньому належить здійснений уперше переклад вірша «Прийдешні гунни».

ОЛЕКСАНДР БЛОК

(1880—1921)

Свocio високоталановитою творчістю завершив російську поезію джовтневого періоду і започаткував нову (поема «Дванадцять»). Натхненно оспіував прийдешнє. Створив світлий і трагічний образ Росії. Сприйняв Жовтневу соціалістичну революцію, оспівав прийдешнє братство народів. Поему «Дванадцять» переклали Д. Загул, Б. Якубський, В. Бобинський. Серед пізніших — відомий переклад В. Сосюри.

БОРИС ПАСТЕРНАК

(1890—1960)

Видатний поет і перекладач. Примикав до літературної групи В. Маяковського «Леф». Героїка революції 1905 р. відбилась у поемі «Лейтенант Шмідт», пафос соціалістичних перетворень — у зб. «Друге народження» (1932), боротьба радянського народу з фашизмом — у зб. «На ранніх поїздах». Складність і суперечливість світогляду позначились на деяких творах. Перекладач В. Шекспіра, В. Гете, грузинських поетів, Т. Шевченка, І. Франка, П. Тичини, М. Рильського. Перекладав твори Ю. Словацького («Кулик»), Б. Лесьміана, В. Броневського, В. Незвала, Ондри Лисогорського.

МИКОЛА ТИХОНОВ

(нар. 1896)

Звеличив романтику громадянської війни. За висловом одного з ровесників, «кінь і шабля» — улюблени супутники його віршів. Широковідомі балади Тихонова, його творчість періоду Великої Вітчизня-

ної війни. Активний громадський діяч, перекладач. Його перу належить переклад вірша М. Яструна «Плач Ярославни».

Переклади українською — І. Кулика, Я. Савченка, М. Рильського.

ОЛЕКСАНДР ПРОКОФ'ЄВ

(1900—1971)

Поет-комуніст, самобутній співець краси Росії, тонкий інтерпретатор у своїй творчості фольклорних мотивів. Багато і систематично перекладав з української поезії — І. Франка, П. Тичину, М. Рильського, А. Малишка.

Переклади з О. Прокоф'єва українською належать М. Рильському, В. Сосюрі, А. Малишку (зокрема, вірш «А откуда на Ладогс...»).

ВОЛОДИМИР ЛУГОВСЬКИЙ

(1901—1957)

Співець буднів соціалістичної доби, автор широковідомого циклу поэм «Середина віку». Перекладав з української, польської (А. Міцкевич, Ю. Тувім, Я. Івашкевич), чеської (С. Чех, Я. Неруда), літератур народів Югославії (Й. Йованович (Змай), Ф. Прешерн, Десанка Максимович), з болгарської (І. Вазов, зокрема вірш «Болгарська мова»).

Переклади українською мовою — В. Бобинського.

МИКОЛА БРАУН

(нар. 1902)

Відомий сучасний поет і перекладач, зокрема з української поезії. Переклав «Вічного революціонера» І. Франка, вірші П. Тичини, М. Рильського, Д. Павличка.

МИКОЛА ЗАБОЛОЦЬКИЙ

(1903—1958)

Автор філософсько-ліричних поезій про природу, людину. Володіє точним і зримим образом, творчо засвоїв і розвинув традиції Державіна, Баратинського, Тютчева. Близькуче переклав «Слово о полку Ігоревім», «Витязя в тигровій піскурі» Шота Руставелі. «Травневі елегії» І. Франка, вірші Лесі Українки.

ЛЕОНІД МАРТИНОВ
(нар. 1905)

Поет з гострим баченням, поєднаним з задушевністю і простотою. Автор цікавого вірша «Щоденник Шевченка» (1969). Плодотворно працює як перекладач, з польської переклав цілий ряд поетів — від Я. Кохановського до К. І. Галчинського. Найкращим своїм перекладом вважає переспів «Зелені» Ю. Тувіма, високо оцінений автором. З чеської поезії перекладав С. Чеха, К. Маху, І. Волькера, К. Бібла, В. Незвала, І. Тауфера, з югославської — О. Жупанчича, М. Крленку, Р. Зоговича, Десанку Максимович, з болгарської — Н. Вапцарова.

Українською мовою Л. Мартинова перекладав А. Малишко.

ДМИТРО КЕДРИН
(1907—1945)

Народився в Донбасі, довгий час жив і працював у Дніпропетровську. Майстер історичної поеми і балади. Одна з них написана за мотивами вірша С. Гуданського «Серде». Переклав баладу А. Міцкевича «Пані Твардовська».

ПАВЛО ВАСИЛЬЄВ
(1910—1937)

Поет великої, буйної зображенальної сили, прекрасний епік.

Талановито використовував українські і казахські мотиви. У вірші «Баштан під Семипалатинськом» писав:

Соляною корою прим'яті долини,
Та у сонях спілих, як сонце з юрми,
Простелила узори свої Україна,
Над озерами всхлими тче килими...

Перекладав П. Васильєва А. Малишко.

ОЛЕКСАНДР ТВАРДОВСЬКИЙ
(1910—1971)

Видатний російський радянський поет, автор усавлених поем «Василь Тъоркін», «За даллю — даль».

Посідає важливе місце в поезії своїми ліричними (особливо пізніми) творами. Щедрий шанувальник української культури. Перекладав Т. Шевченка, І. Франка, присвятив Україні цілий ряд віршів.

Твори Твардовського друкувались у перекладах М. Рильського, А. Малишка.

ВОЛОДИМИР СОЛОУХІН
(нар. 1924)

Талановитий поет, прозаїк, есеїст. Багато перекладає з мов народів СРСР. Переклади українською — В. Коломійця, В. Мороза.

СВІГЕН ВІНОКУРОВ
(нар. 1925)

З шкільної партії пішов на війну, воював у Карпатах. Один з найяскравіших сучасних поетів. Його творчість сповнена гуманістичного пафосу, непримиреності до міщанства. Дослідник класичної і сучасної російської поезії.

АНДРІЙ ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ
(нар. 1933)

Творчості поста притаманне прагнення до новаторських пошуків, експерименту, небудьного слова. Перекладали Вознесенського А. Малишко, Д. Павличко, І. Драч, М. Ільницький, Р. Кудлик.

ВОЛОДИМИР КОСТРОВ
(нар. 1935)

Належить до покоління російських поетів 60-х рр. Виступив у колективних збірках, видав кілька книжок поезій.

БІЛОРУСЬКА ПОЕЗІЯ

ГЕОРГІЙ (ФРАНЦІСК) СКОРИНА

(нар. біля 1490—пом. біля 1541)

Один з найвидатніших представників культури слов'янського світу, білоруський першодрукар і перекладач. Перекладаючи «Біблію», супроводжував текст своїми віршовими передмовами, в яких виявилися його близьку здібності як філософа і письменника. Його діяльність мала винятково прогресивне значення для його послідовників у Білорусії, Литві, на Україні, в Росії.

ФРАНЦІШЕН БОГУШЕВИЧ

(1840—1900)

Поет-демократ, засновник критичного реалізму в білоруській літературі. Вчився на Україні (Ніжинський юридичний ліцей), працював судовим слідчим, розпочав тут (1878 р.) літературну діяльність.

Українською мовою перекладав Богушевича М. Рильського.

Окремим виданням (під редакцією П. Тичини) твори Ф. Богушевича вийшли в 1950 р.

КАРУСЬ КАГАНЕЦЬ

(час. нар. невід.—1918)

Справжнє прізвище — Каэзимир Костровицький. Виступав як поет, прозаїк і драматург.

АЛОІЗА ЦЬОТКА

(1876—1916)

Справжнє прізвище Алоїза Пашкевич. Видатна білоруська поетеса-революціонерка. У зв'язку з арештами перебирається в Галичину. Довгий час живе і працює у Львові, близько зійшлася з культурною українською громадськістю, зокрема з І. Свенцицьким. Недалеко від Львова — у Жовкві (тепер Нестеров) в 1906 р. видає збірки «Скрипка білоруська» та «Хрест на свободу».

МАКСИМ БОГДАНОВИЧ
(1891—1917)

Класик білоруської літератури, пост, критик, перекладач, знавець слов'янських літератур. Перекладав на білоруську та російську мови українські народні пісні, твори Т. Шевченка, І. Франка, В. Самійленка, О. Олеся, А. Кримського та ін. Автор наукових досліджень про творчість Т. Шевченка («Краса і сила», «Пам'яті Шевченка»), заміток, статей, нотаток з україніки. Твори М. Богдановича виходили на Україні окремими виданнями у перекладах М. Драй-Хмари («Вінок», К., 1926) та у зб. «Лірика» (К., 1967) — у перекладах Г. Кочура, Д. Паламарчука, В. Лазарука, В. Лучука, І. Гнатюка, Л. Череватенка та ін.

ЯНКА КУПАЛА
(1882—1942)

Справжнє прізвище Іван Луцевич. Видатний білоруський поет, його творчість, розпочата в доволіний період, досягла розквіту в радянський час. Був удостоєний почесного звання народного поета Білоруської РСР. Знав і глибоко шанував українську культуру, багато перекладав, зокрема, з Т. Шевченка.

Вірш «Ворогам білорущини» написав в 1907 р.

Українські переклади Я. Купали — В. Супранівського, М. Рильського, М. Зерова, М. Терещенка, А. Малишка.

ЯКУБ КОЛАС
(1882—1956)

Справжнє прізвище Костянтин Міцкевич. Поруч з Я. Купалою посідає найвизначніше місце в білоруській радянській літературі. Народний поет Білорусії. Поетична, прозова, критично-публіцистична спадщина нещодавно вийшла в 12-ти томах. У 1939 р. написав вірша «Боянові-Кобзарю» і статтю «Шевченко й білоруська поезія». Упорядник і редактор першого повного білоруського «Кобзаря», до якого переклав 17 віршів і поем. У повоєнний час перекладав П. Тичину та М. Рильського.

Переклади українською — В. Щурата, М. Рильського, М. Терещенка, В. Сосюри, П. Дорошка.

МИХАЛЬ ЧАРОТ
(1896—1938)

Справжнє прізвище Михайло Куделька. Літературну діяльність почав у 1919 р. Очолював літературне об'єднання «Молодняк». Основні збірки: «Завірюха» (1922), «Поеми» (1928), «Сонячний похід» (1929). Українською мовою — в перекладах Д. Фальківського, А. М'ястківського.

ВОЛОДИМИР ДУБОВКА
(нар. 1900)

Сучасний поет і перекладач. Друкується з 1922 року. Нещодавно вийшов двотомник творів поета. Перекладає із світових та російських класиків. Українською мовою друкувався в перекладах Д. Паламарчука, В. Струтинського, Б. Степанюка.

МИХАЛЬ МАШАРА
(нар. 1902)

Сучасний поет і прозаїк. Видав збірки: «Малюнки» (1928), «З-під солом'яних стріх» (1937), «Смерть Кастися Калиновського» (1934) та ін.

ПІЛІП НЕСТРАК
(нар. 1903)

Активний учасник революційного руху на землях Західної Білорусії. Однадцять років сидів по тюрях, де й почав писати поезії. Твори цього часу ввійшли до зб. «На варті» (1940). Видав цілий ряд поетичних і прозових творів. Перекладає з української.

ЛАРИСА ГЕНЮШ
(нар. 1910)

Відома білоруська поетеса, тонкий лірик. Добре знає українську літературу, опублікувала в ж. «Жовтень» статтю в честь пам'яті Лесі Українки. Українською мовою переклали її твори В. Лучук, І. Гнатюк, О. Сенатович.

МАКСИМ ТАНК

(нар. 1912)

Справжнє прізвище Євген Скурко. Видатний поет і перекладач. Брав участь у революційній боротьбі трудящих Західної Білорусії проти польсько-шляхетських загарбників. Вперше під псевдонімом Максим Танк виступив у газеті «Білоруське життя», що вийшла у Львові (1932 р.).

Визнаний майстер перекладу із світової класики, літератур народів СРСР. З польської переклав Л. Страффа, Ю. Тувіма, Я. Іващенка, К. А. Яворського, В. Слободніка та інших.

Окремі твори й збірки М. Танка виходили в українських перекладах.

ВОЛОДИМИР КОРОТКЕВИЧ

(нар. 1930)

У білоруську літературу прийшов наприкінці 50-х рр.

Закінчив Київський університет ім. Т. Г. Шевченка. Автор багатьох поетичних збірок, своєрідний прозаїк, есеїст. Автор роману про К. Каляновського «Колосся під серпом твоїм» (1968).

Перекладає з української поезії, українські мотиви яскраво виступають і в його оригінальній творчості.

Твори В. Короткевича систематично публікуються в українській періодиці, вони відкривають антологію молодої білоруської поезії «Калянові мости» (К., 1969).

НІЛ ГІЛЕВИЧ

(нар. 1931)

Поет і перекладач. За переклади з болгарської удостоєний ордена Кирила і Мефодія. Перекладає також з сербо-лужицької. Останнім часом опублікував переклади з літератур народів Югославії. Темі дружби Білорусії з Польщею, Болгарією та Югославією присвятив цикл поезій у зб. «Перегуки» (1967) — «За Бугом, за Дунаєм і за Савою».

ОЛЕГ ЛОЙКА
(нар. 1931)

Поет, критик-літературознавець, автор досліджень про життя і творчість М. Богдановича.

ЯНКА СІПАКОВ
(нар. 1936)

Поет і прозаїк. Вірш «Пестля Кастуся Калиновського» присвячений пам'яті керівника селянського повстання, поета К. Калиновського (1838—1864).

РИГОР БОРОДУЛІН
(нар. 1935)

Своєрідний поет і перекладач Д. Байрона, Я. Райніса, Ф. Лорки, А. Міцкевича, В. Броневського, В. Брехта, П. Тичини, Є. Межелайтіса, О. Туманяна, поезії лужицьких сербів. Присвятив Т. Шевченкові поему «Крізь очерет багнетів». Переклади українською — Д. Павличка, В. Лучука, І. Драча.

ВАСИЛЬ ЗУЙОНOK
(нар. 1935)

Поет, перекладач, автор книжок для дітей. Перекладає з української поезії.

МАР'ЯН ДУКСА
(нар. 1943)

Належить до наймолодшого покоління білоруської поезії. Видав збірку поезій «Побачення» (1967).

ПОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ
ЯН КОХАНОВСЬКИЙ
(1530—1584)

Великий польський поет епохи Відродження. Писав у різних жанрах: поеми, драми, ліричні вірші («Фрашки», «Пісні»). Найвище досягнення його му-

зи — «Трени» (1580) на смерть улюбленої доньки Уршулі. Творчість «Чорноліського Яна» (Ю. Тувім) органічно поєднала впливи античності й гуманістичної ідеї Відродження з народнопоетичною традицією. Вона мала великий вплив на формування художньої мови, ритміки, на весь розвиток польської літератури. Повний переклад «Тренів» здійснив українською мовою П. Тимочко.

АДАМ МІЦКЕВИЧ
(1798—1865)

«Найбільший поет польської нації і один з найгениальніших людей, яких видало людство» (І. Франко). Революційний діяч і мислитель, палкій речник єднання слов'янських народів проти деспотії, неперевершений майстер форми. Був популярний і перекладався українською мовою вже в 20-ті рр. XIX ст. Перші переклади здійснили П. Гулак-Артемовський, О. Шпигоцький, Л. Боровиковський, О. Навроцький, ІІ. Куліш. Друга плесяда — І. Франко, М. Старицький, М. Чернявський, Леся Українка. У радянський час найбільше для популяризації поета зробив М. Рильський, що створив конгеніальний переклад «Пана Тадеуша». Йому ж належать статті, дослідження творчості поета.

БОГДАН-ЮЗЕФ ЗАЛЕСЬКИЙ
(1802—1886)

Один з найяскравіших представників т. зв. української школи в польській літературі. До української тематики звертався на протязі всієї творчості, присвятив Т. Г. Шевченкові вірша «Тарасова дума» (1861). Писав польською і українською мовами. І. Франко критикував поета за поверховість, ідилічність, а то й невірні концепції в підході до історичного минулого України. Все ж твори Б. Залеського мали певне пізнавальне значення для польського читача, знайомили його з природою і фольклором України.

ЮЛІУШ СЛОВАЦЬКИЙ
(1809—1849)

Поруч з А. Міцкевичем — найяскравіша зоря на небі польської поезії. Пристрасний співець боротьби за людські права, чий образ «духу, що в людському

стражданні», «вічного революціонера» розвинув і наповнив новим змістом І. Франко.

Народився на Україні. Як висловився один поет, «Кременець дав світові Словацького, а Словацький дав світові Кременець». Українські мотиви пронизують всю творчість поета («Думи українські», «Пісня козацької дівчини», «Змій» і т. д.). Неодноразово виходили на Україні окрім збірки творів. Перекладали: І. Верхратський, М. Старицький, Олена Пчілка, В. Щурат, М. Зеров, М. Рильський, М. Бажан, В. Сосюра, А. Малишко, Г. Кочур, В. Гжицький, Д. Павличко, І. Глинський, І. Драч, В. Коптілов.

ЦИПРІЯН КАМІЛ НОРВІД

(1821—1883)

Життєва і творча доля поета була дуже складною. Його творчість майже не сприймалася сучасниками (цинував її хіба приятель Т. Шевченка Броніслав Залеський) через ускладненість, густу метафоричність. Помер у забутті, і лише після смерті поет і критик З. Пшесмицький (Mipriam) виявив зацікавлення його особою і творчістю. Перше зібрання творів Норвіда вийшло у Львові 1908 р. В Народній Польщі творчість «поета думки» здобула нове життя.

Норвід — співець свободи, гуманізму — один з перших виступив на захист прав американських негрів, він злагатив поезію новими мотивами й образами. До ювілею видавництво «Дніпро» під редакцією і з передмовою М. Бажана видало збірку Норвіда в українських перекладах (1971).

АДАМ АСНИК

(1838—1897)

Поет і драматург. Учасник повстання 1863 р. Провідне місце в його ранній творчості посідає лірика, пройнята болем, спричиненим пораюкою польського визвольного руху та особистими розчаруваннями. 80-ті роки — новий етап в його творчості, позначений вірою в суспільний прогрес. Асник — автор історичних драм і побутових комедій. Деякі поезії Асника перекладав І. Франко, який сказав про нього: «Життя природи в її вічному руху і перетворенню і духовне життя одиниці в існастаний грі

настроїв, мрій та думань — оце головна домена його поезії».

Українською мовою перекладали Асника також В. Щурат, П. Грабовський.

ЛЕОПОЛЬД СТАФФ

(1878—1957)

За влучним висловом К. І. Галчинського — «Аполлон польської поезії». Прожив велике творче життя, сповнене ненастаних пошукув. Чільне місце в спадщині займають переклади із світової класики.

Народився у Львові. Закінчив Львівський університет. Літературну діяльність почав 1900 р. Перша поетична збірка — «Сни про могутність» (1901). Згодом видав цілий ряд високоталановитих книг. У творах післявоєнного періоду Страфф оспіував народно-демократичну Польщу; її успіхи у будівництві нового життя на засадах соціалізму. Українською мовою поезії Страффа перекладали М. Жук, М. Рильський, М. Рудницький, Г. Кочур, Д. Павличко, В. Колодій, В. Лучук, В. Струтинський, І. Гнатюк та ін.

ЮЛІАН ТУВІМ

(1894—1953)

«Бліскавицями і полум'ям осяяна була любов Тувіма до рідної землі, «вічної Вітчизни» — Польщі — і до людства. Це бліскавиці і полум'я минулого, що кидають відсвіт на сучасне і опромінюють майбутнє». Так відізвався про творчість одного з найбільших поетів ХХ ст. М. Рильський у передмові до однотомника поезій Тувіма українською мовою (1963). І ще одна з прикметних рис творчості — виняткове замилування буйним словом, що яскраво втілена в «Словотворчій фантазії» та циклі «Слопспівні».

Багато і плідно перекладав з світової класики, зокрема з російської поезії. Це збірка «Лютня Пушкіна», поеми, вірші М. Лермонтова, Є. Баратицького, Б. Пастернака, О. Твардовського. Зробив два варіанти перекладу «Слова о полку Ігоревім» (1928 і 1940 рр.). З української — перекладав М. Рильського. Українські перекладачі Тувіма: М. Рильський, Г. Кочур, М. Лукаш, Є. Дроб'язко, Д. Павличко, В. Лучук.

ВЛАДИСЛАВ БРОНЕВСЬКИЙ
(1897—1962)

Визначний революційний поет. Довгий час жив у Львові, брав участь у Антифашистському конгресі на захист культури (1936). Працював і товаришував з О. Гаврилюком та іншими прогресивними письменниками Західної України.

Вірш «Поліцейські пси в Луцьку» написав у 1930 р. Кілька разів бував у Радянському Союзі, встановив творчі контакти з М. Рильським. До збірки своїх перекладів «Мої товаришування поетичні» включив твори О. Пушкіна, В. Маяковського, С. Есенина, Б. Пастернака, М. Рильського («Міцкевич»), Х. Ботева, Н. Вапцарова та ін. Історія перекладання Броневського на Україні дуже багата — від поетів-вікнівців до сучасних перекладачів.

ВЛОДЗІМЕЖ СЛОВОДНІК
(нар. 1900)

Народився на Україні, що знайшла свій відбиток на тематиці віршів — «Київ», «Україна моого батька», «До Миколи Бажана» та ін.

Під час другої світової війни був в СРСР, співпрацював у журналі «Нові обрії». Основні мотиви його поезії: патріотизм і оспівування традицій польської національної культури. Перекладає з О. Пушкіна, М. Лермонтова, В. Маяковського, П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, А. Малишка, І. Драча. Під його редакцією в Польщі вийшли «Твори» Т. Шевченка (1955), «Поезії» М. Рильського (1964).

КАЗІМЕЖ АНДЖЕЙ ЯВОРСЬКИЙ
(нар. 1897)

Поет та перекладач. У 1933 р. заснував у м. Холмі журнал «Камена», де систематично вміщувались переклади з усіх слов'янських літератур, у тому числі з української. Перекладав Т. Шевченка, О. Олеся, П. Тичину, Б. Антонича, М. Зерова, М. Рильського, а нині — сучасних поетів. 1972 р. видав книги перекладів: «Від Йомоносова до Євтушенка» та «Переклади поезії української, білоруської і народів Кавказу».

Був редактором польської збірки М. Рильського «Лірика» (1960). Автор численних статей про Т. Шевченка, нотаток «Поезія наших сусідів», «Тичина, Рильський, Бажан — найвидатніші українські поети» та ін.

ЮЛІАН ПШИВОСЬ

(1901—1970)

Поет, ессеїст. Засновник літгрупи «Авангард», 1939—1941 рр. жив у визволеному радянському Львові, був членом Львівської організації СПУ. Після визволення Польщі у 1945 р. був першим головою Спілки польських письменників. Високою громадянськістю пройняті твори періоду окупації, а також післявоєнних років: «Місце на землі» (1945), «Найменше слів» (1955), «На знак» (1965) та ін. Автор праць «Читаючи Міцкевича», «Поетичний сенс» тощо. Переклав кілька віршів І. Тичини.

ЮЗЕФ ЧЕХОВИЧ

(1903—1939)

Поет і перекладач. Жив і працював у Любліні, вміщував твори у редактованому К. А. Яворським журналі «Камена». Йому належать численні і найталановитіші переклади з П. Тичини. Перекладав також Т. Шевченка, М. Бажана та ін.

МЕЧИСЛАВ ЯСТРУН

(нар. 1903)

Поет, прозаїк, ессеїст та перекладач. Дебютував 1925 р. в журналі «Скамандер». 1939—1941 рр. перебував у радянському Львові, брав активну участь у політичному і літературному житті міста, перекладав з української, російської та інших мов. Засуджував фашизм, закликав до боротьби з ним. Автор біографічно-белетристичних повістей про А. Міцкевича, Ю. Словацького та Я. Кохановського. Перекладав поезії Т. Шевченка, П. Тичини, М. Рильського, О. Пушкіна, В. Маяковського. Українською мовою перекладав М. Яструна В. Коротич.

КОНСТАНТИ ІЛЬДЕФОНС
ГАЛЧИНСЬКИЙ
(1905—1953)

Один з найулюбленіших польських поетів. За висловом Леопольда Страффа, показав, скільки дрібниць, є в поезії і скільки поезії — в дрібниці. Тут малася на увазі парадокальність, гротескність, поєднання казкової фантазії, фольклорних мотивів з найбуденінішими реаліями.

Був в'язнем фашистських концтаборів, після війни співпрацював з гумористичним журналом «Пшекруй». Збірки: «Поетичні твори» (1937), «Вірші» (1946), «Зачарований фаетон» (1948), «Весільні обручки» (1949); поеми: «Ніобе» (1951), «Віт Ствол» — про автора всесвітньовідомого різьбярського шедевру — віттаря Мар'яцького костелу у Кракові.

Перекладав з Шекспіра та російських поетів. На Україні став відомий у післявоєнні роки.

СТАНІСЛАВ П'ЄНТАК
(1909—1964)

Народився в сім'ї столяра. Тема села займає чільне місце в його творчості. Свою першу книжку назвав «Нешадною сповіддю», сильний емоційний і фольклорний струмінь пронизує його лірику і прозу. Збірки: «Азбука очей» (1934), «Щастя і страждання» (1958), «Між стихіями» (1964), «Закликання» (1963) та ін.

ТАДЕУШ РУЖЕВИЧ
(нар. 1921)

Один з найяскравіших виразників дум і почувань покоління «Тих, що вціліли» у війні. Гостро соціальна, новаторська творчість різко протистоїть ідилічності, душевному нейтралізму. Популярний як драматург і есеїст. Перша книжка — видана на ротопрінті в підпіллі у 1944 р. Наступні збірки: «Неспокій» (1947), «Зелена троянда» (1960), «Обличчя» (1964), «Третье обличчя» (1968) та ін. Переклади українською — Г. Кочура, Л. Череватенка.

ТАДЕУШ СЛІВ'ЯК

(нар. 1928)

Народився у Львові, де під час фашистської окупації його батько працював у міській бойні. Враження тих часів відбилися у «Посмі про міську бойню» (1965). Наполегливе шукання своєї теми виявилося у зб. «Живиця» (1969), «Читання муравліська» (1969). Багато подорожує — опоетизував свої враження від перебування в Москві, Ленінграді, Бірменії. Найновіша з книжок — «Рухома пристань» (1971). Опублікував у періодиці переклади віршів Р. Братуня, І. Драча, В. Лучука.

ЄЖИ ГАРАСИМОВИЧ

(нар. 1935)

Поєднує у своїй творчості лірику і гротеск, своєрідно трансформує мотиви гуральського й лемківського фольклору. Книжки: «Дива» (1956), «Башта меланхолії» (1958) «Міф про святого Єжи» (1960), «Польські пасторалі» (1960) та інші.

ЧЕСЬКА ПОЕЗІЯ

ЯН КОЛЛАР

(1793—1852)

«Словацько-чеський поет і писатель і всеслов'янський патріот» (І. Франко), речник національного відродження, поборник єднання слов'янських народів. Родом словак, писав чеською мовою. Свої погляди і переконання втілив у славнозвісній поемі «Дочка Слави» (1824), написаній у формі сонетів та в трактаті «Про літературну взаємність слов'ян» (1836). Здійснив фундаментальне видання словацьких народних пісень. Особа і творчість Коллара були дуже популярними на Україні. І. Франко присвятив Я. Коллару дві статті, де відзначає вплив великого гуманіста і просвітителя на молоду українську літературу. До перших перекладачів Коллара належить галицький поет Б. Дідицький, що писав «язичісм». Згодом перекладав Коллара П. Грабовський, нині ... Д. Павличко.

КАРЕЛ ГІНЕК МАХА
(1810—1836)

Основоположник чеського революційного романтизму, йшов у руслі розвитку всієї європейської літератури, глибоко переосмислював у своїй творчості фольклорну традицію. Автор ліро-епічної поеми «Май» (фрагменти з неї переклав Д. Павличко).

ЙОЗЕФ ВАЦЛАВ ФРИЧ
(1829—1890)

Відомий революційний діяч, поет-демократ. Живо цікавився Україною, українською літературою. Через О. Герцена познайомився з Марком Вовчком. Написав драму «Мазепа», інсценізував для театру «Тараса Бульбу» М. Гоголя. Переклав у 1863 (і видав за межами батьківщини) «Послання» Т. Шевченка П. Шафарикові, написав оповідання з українського народного життя та баладу «Дніпро».

Вірш «Учитель» переклав І. Гончаренко.

РУДОЛЬФ МАЙЕР
(1837—1865)

Поет революційно-демократичного напрямку. Цікавився Україною, присвятив їй вірші «Україна», «Козацька», написані під впливом Т. Шевченка. Деякий час жив і працював у Львові. Вперше у чеській поезії змалював образ пролетаря (вірш «Опівдні», 1861).

Переклади українською—Д. Павличка, І. Гончаренка.

ПЕТР БЕЗРУЧ
(1867—1958)

Справжнє прізвище Владимир Вашек. Видатний чеський поет, народний митець ЧССР. Автор славетних «Сілезьких пісень», що в 1970 р. вийшли на Україні окремою збіркою.

КАРЕЛ ТОМАН
(1877—1946)

Справжнє прізвище Антонін Бернашек. Перші вірші опублікував у 90-х роках. Найхарактерніші збірки — «Сонячний годинник» (1913), «Столітній календар» (1926). В останній вміщено вірш «Ленін» — один із перших творів у чеській літературі про воїнсько-пролетаріату. Автор циклу епіграм проти німецьких загарбників та їх прислужників.

Поєднав у своїй творчості риси традиційної і модерної поетики.

Українські переклади — Д. Загула, Г. Кочура, В. Лучука.

ЙОЗЕФ ГОРА
(1891—1945)

Визначний пост і перекладач, представник чеської «лівиці». Друкувався в «Рудому праві». У грудні 1925 р. відвідав СРСР. Брав участь у виданні прогресивної літератури. Великий вплив на творчість справила світова війна та Велика Жовтнева революція. У 30-ті рр. Його твори часто друкувалися на сторінках львівського журналу «Вікна», зокрема у вільному перекладі С. Масляка. Визнаний майстер перекладу, автор «Книги слов'янської поезії», куди ввійшли переклади російських билин, творів О. Пушкіна, М. Лермонтова, О. Блока, Янки Купали та ін.

Перекладали поезії Й. Гори М. Драй-Хмара, М. Тещенко, Г. Кочур.

ІРЖІ ВОЛЬКЕР
(1900—1924)

Поет-комуніст. Відомий також як критик-публіцист. Твори Волькера перекладалися на Україні вже в 20-х рр. Для їх популяризації чимало зробили революційні письменники Західної України (М. Ірчан, В. Бобинський, С. Масляк та ін.). Перша стаття про І. Волькера належить перу М. Деркач. Широко представлений у публікаціях журналів «Всесвіт», «Жовтень», в «Антології чеської поезії» (К., Держлитвидав України, 1964).

ВІТЕЗСЛАВ НЕЗВАЛ
(1900—1958)

Ісповторний майстер слова, народний митець ЧССР, лауреат Міжнародної премії Миру, співець дружби між народами Чехословаччини та Радянського Союзу. Визначний перекладач творів О. Пушкіна, Г. Гейне, А. Рембо, П. Елюара, Нізамі та ін.

Перекладали В. Незвала, П. Тичина, М. Бажан, М. Рильський, Г. Кочур, Л. Череватенко.

ОНДРА ЛИСОГОРСЬКИЙ
(нар. 1905)

Справжнє прізвище Ервін Гой. Пише ляським діалектом чеської Сілезії, підносячи його до рівня літературної мови. Бував у Радянському Союзі, відвідав Україну, присвятивши їй кілька творів. Його поезії друкувалися в «Жовтні», «Літературній Україні». Українською мовою перекладали М. Рильський, Г. Кочур, В. Лучук, М. Петренко.

ФРАНТИШЕК ГРУБІН
(1910—1971)

Заслужений митець Чехословаччини, поет, прозаїк, драматург. Книжки: «Проспівано вдалини» (1933), «Сталь і хліб» (1945), «Хіросіма» (1948), «Серпневий ранок» (1958) та ін. Перекладав твори П. Тичини для збірки його поезій (1953) та антології «Перемагать і жити» (1951).

Перекладачі українською — Борис Тен, Г. Кочур, С. Голованівський.

ДОНАТ ШАЙНЕР
(нар. 1914)

Сучасний поет і прозаїк. Визначальні мотиви творчості — соціальна заангажованість митця, любов до рідної землі, прославлення людини праці, оптимістична настроєність. Автор понад двох десятків книг, зокрема збірки «На мотив з Онсгіпа» (1946).

ІВАН СКАЛА

(нар. 1922)

Лауреат Державної премії Чехословацької Соціалістичної Республіки. Автор книг «Огниво» (1946), «Ранковий поїзд надії» (1958), «Привіт вам, вікна» (1962), «Блакитний календар» (1963).

СЛОВАЦЬКА ПОЕЗІЯ

ГВЕЗДОСЛАВ

(1849—1921)

Справжнє прізвище Павол Орсаг. Найбільший словацький поет, автор ліричних, епічних, драматичних творів. Багато перекладав із світової поезії, зокрема пісні слов'янських народів. У вірші «2000» славить майбутнє — щасливу добу в житті слов'янства.

Першу імперіалістичну війну затаврував у славнозвісних «Кривавих сонетах» (українською мовою переклав А. Патруш-Карпатський). М. Рильському належить переклад знаменитого сонета Гвездослава «Ти помилився, Пушкіне великий». Перекладали Гвездослава також М. Бажан, А. Малишко, Б. Тен, І. Цитович та ін.

ЕМІЛЬ БОЛЕСЛАВ ЛУКАЧ

(нар. 1900)

Митець нелегкої долі, складних духовних і творчих пошуків — таким є відомий поет, що від урбаністичних рефлексій прийшов до філософського оптимізму, прославлення матерії і буття, оспівування бессмерття людського генія. Найкращі твори зібрані в книзі «Музика батьківщини» (1965).

ЯН ПОНІЧАН

(нар. 1902)

Свій життєвий шлях пов'язав із Комуністичною партією Чехословаччини.

Бував у Радянському Союзі, напередодні війни виступав як антифашист, поборник дружби з радянськими людьми. Після війни видав книги «Магістралі», «Потік не мовкне», опублікував переклади з О. Блока, С. Есенина, М. Рильського. Живо цікавиться історією України, написав вірша «Зимова пісня про Київ» (переклав А. Кацнельсон).

ЛАЦО НОВОМЕСЬКИЙ
(нар. 1904)

Видатний сучасний поет-комуніст. Творчу діяльність тісно поєднав з діяльністю Комуністичної партії Чехословаччини. Виступав на сторінках партійної преси як публіцист, зокрема писав про боротьбу трудящих Закарпаття за своє визволення. Здобув широку популярність у Радянському Союзі, його твори активно друкуються в радянській періодиці. Українською мовою перекладали Л. Первомайський, І. Драч, Лариса Мольнар, В. Лучук.

АНДРЕЙ ПЛАВКА
(нар. 1907)

Відомий поет і прозаїк, творчо осмислює здобутки словацького фольклору та художні відкриття сучасної поезії.

Неодноразово бував у Радянському Союзі, опублікував книгу репортажів про СРСР «В країні щасливих людей».

ЯН КОСТРА
(нар. 1910)

У літературі ввійшов наприкінці 20-х рр. На перших творах відбилася гнітуча дійсність буржуазної Чехословаччини.

В атмосфері наростаючої фашистської загрози в поезії Костри посилюється громадсько-демократичнезвучання.

Збірки: «Моя рідна» (1939), «Ошкірений час» (1940). Трагічними тонами забарвлена лірика восинного періоду. Після війни поезія Костри йде від індивідуалізму до соціалістичного гуманізму. Поет слав-

вить нове життя в збірках «За цей травень» (1950),
«Вірш — твоя справа» (1960).

Найбільш довершеною у творчості поета є інтимна лірика.

ПАВОЛ ГОРОВ

(нар. 1914)

Сучасний поет, відзначається своєрідним творчим обличчям. На початку творчості позначилися модерністські впливи, які поет успішно подолав, прийшовши до гуманістичної, світлої поезії, що славить красу життя. Виbrane — «Високе літнє небо» (1960) — яскравий приклад високого громадського звучання лірики.

Перекладає з російської, української, польської, болгарської, а також мов народів Югославії.

ЮЛІУС ЛЕНКО

(нар. 1914)

Сучасний поет і перекладач. На початку творчості зазнав впливів сюрреалізму. Жорстокі випробування другої світової війни спрямовують поста на шлях реалізму. Оспівує героїку Словацького повстання, темі боротьби з фашизмом присвячує твори збірок «Родюче каміння», «Салют борцям», «Епоха». Ленко — ніжний лірик, співець природи й кохання, що виявився в його найновішій книзі «Обійми» (1970).

ВОЙТЕХ МИГАЛІК

(нар. 1926)

Відомий сучасний поет і перекладач (Ю. Словацького, Ю. Тувіма, Я. Івашкевича, В. Шимборської, Є. Гарасимовича, С. Грохов'яка). Об'єктом дослідження поета є складний і багатий світ сучасної людини. окремі твори переклали Г. Кочур, Д. Павличко.

МИРОСЛАВ ВАЛЕК

(нар. 1927)

Належить до покоління, що голосно заявило про себе в 50-ті рр. Видав збірки «Дотики» (1959), «Тяжіння» (1961). У післямові до книжки М. Валека «Чотири книги неспокою» (1971) критик С. Шматлак назначає, що автор «відкрив нею погляд на поріг нових творчих можливостей, бо творчина поетичного світу Мирослава Валека ще далеко не завершене».

Перекладає з російської (М. Цвєтаєва, А. Вознесенський) та української поезії. 1969 р. видав збірку П. Верлена в своїх перекладах.

МІЛАН РУФУС

(пар. 1928)

Належить, як і М. Валек, до найяскравіших творчих особистостей. Друкується порівняно мало, але вже збіркою «Поки дозріємо» (1956) надійно утвірдився в поезії. Характерні риси творчої манери — філософічність, м'яка роздумливість, сміливі шукання свого погляду на відоме. Автор праць про І. Волькера та С. Єсеніна, перекладає з російської.

Українською мовою перекладали М. Руфуса Г. Кочур, Д. Паламарчук.

СЕРБО-ЛУЖИЦЬКА ПОЕЗІЯ

ЯКУБ БАРТ-ЦІШИНСЬКИЙ

(1855—1909)

Видатний поет і громадський діяч, активний «будітель» сербо-лужицького народу. Писав верхньолужицькою мовою. Українською мовою перекладали Л. Барта-Цішинського П. Грабовський, А. Волощак, Г. Кочур, Д. Павличко, Д. Паламарчук, В. Лучук, Г. Мовчанюк та ін.

ЯН РАДИСЕРБ-ВЕЛЯ

(1882—1904)

Народний учитель, поет, збирач фольклору. Засновник дитячої літератури. Писав верхньолужицькою мовою.

ЯН ЛАЙНЕРТ
(нар. 1892)

Сучасний письменник, автор прозових і поетичних творів. Пише верхньолужицькою мовою. В антології «Поезія лужицьких сербів» (К., 1971) вміщено його краці ліричні твори.

ВЯЦСЛАВ СЕРБ-ХЕЙНІЦАНСЬКИЙ
(нар. 1901)

Нижньолужицький поет, чех за національністю, що запікавився долею лужицького народу і вирішив творити його мовою.

ЮРІЙ БРЕЗЛАН
(нар. 1916)

Член Академії мистецтв НДР, лауреат Державних літературних премій. Пише верхньолужицькою та німецькою мовами — вірші і прозу. Переклади українською — В. Гжицького, Д. Павличка, В. Лучука.

ЮРІЙ КОХ
(нар. 1936)

Належить до наймолодшого покоління сербо-лужицьких поетів. Пише вірші й прозу (верхньо-і нижньолужицькою мовами), переклав «Вічний революціонер» І. Франка, окремі вірші Д. Павличка, М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, Р. Братуня, М. Петренка та інших українських поетів. Подорожував по Україні, написав вірша «Якби Франко у Лужиці з'явився!..»

КІТО ЛОРЕНЦ
(нар. 1938)

Талановитий поет, критик, упорядник антологій і хрестоматій. Пише переважно верхньолужицькою мовою.

ЮГОСЛАВСЬКА ПОЕЗІЯ

З сербської

ПЕТАР НЕГОШ

(1813—1851)

Великий чорногорський поет, державний діяч. Найбільший Негошів шедевр — драматична поема «Гірський вінсць» (переклад О. Жолдака). Це своєрідна енциклопедія народного життя Чорногорії, пронизана пафосом боротьби проти загарбників. Автор закликає слов'ян до єднання і братерства, проповідує гуманізм і любов до рідної землі.

Твори П. Негоша вражают глибокою філософічністю. Кілька віршів П. Негоша переклав П. Гравовський.

БРАНКО РАДЧЕВИЧ

(1824—1853)

Сербський поет, близький друг славетного діяча сербського національного Відродження, засновника нової сербської літератури Вука Караджича (1787—1864). Під враженням думок останнього про те, що фольклор — школа поетичної майстерності, ввів у літературу живі інтонації, різко заперечуючи скользистичну літературщину. Автор романтичних поэм «Гойко», «Могила гайдука». У поемі «Прощання з друзями» використав образ кола — національного південнослов'янського танцю, що дало авторові можливість в образах танцюристів підкреслити характерні особливості національних та етнічних груп, які населяють Югославію.

Українською мовою перекладали С. Руданський, П. Грабовський.

ДЖУРА ЯКШИЧ

(1832—1878)

Поет, прозаїк, художник. Один з найсильніших ліриків доби пізнього романтизму. Творив у найрізноманітніших жанрах. Натхненно оспіував волю, братерство. Так, у вірші «Поклін» славить українських козаків, що боролися проти турецьких загарбників:

Ой козаче, брате вірний,
Як у край повернеш рідний,
Вірну кобзу взявши в руки,
Знай, що ми у час розлуки
Свій поклін шлемо юнацький
Славній матері козацькій —
Україні.

(Переклад наш.— Р. Л.)
Перекладав Д. Якшича П. Грабовський.

ЙОВАН ЙОВАНОВИЧ (ЗМАЙ)
(1833—1904)

Писав громадсько-соціальні та сатиричні твори, інтимні посії, віршовані фейлетони, вірші для дітей. Викривав суспільний лад в Астро-Угорщині і Сербії. Створив прескрасні цикли «Троянди» і «Зів'ялі троянди», що близькі настрою до «Зів'ялого листя» І. Франка. Перекладав з Ш. Петсфі, Я. Араня, В. Гете, М. Лермонтова. Українською мовою перекладав Й. Йовановича (Змая) П. Грабовський.

МІЛАН РАКІЧ
(1876—1938)

Поетична спадщина відносно невелика. Автор трьох книг. У творчості відбилися впливи символізму. Модернізував сербський вірш, оновив його ритмо-мелодійну структуру. Геройко-патріотичні мотиви найсильніше звучать у циклі М. Ракіча «Косове поле».

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЧ
(нар. 1898)

Видатна сучасна поетеса. Пише поезію, прозу, твори для дітей. Поезія відзначається багатством мотивів, філософською заглибленістю, проникливою ліричністю. Явищем у літературі Югославії є книга Д. Максимович «Прошу помилування», де авторка, уявно полемізуючи з кодексом законів сербського царя Душана (1349), підносить голос на захист людей, звеличує ідеали добра і благородства. Перекладає із світової і слов'янських літератур. У виданні

«Кобзаря» Т. Шевченка (1969) ій належить 12 перекладів, Лесі Українки (1971) — 29 перекладів. Твори Десанки Максимович виходили окремими виданнями в Москві, друкувались у періодиці багатьох союзних республік. Друкувалась у ж. «Всесвіт», «Дніпро», «Жовтень». На прохання журналу взяла участь в інтер'ю про творчість Лесі Українки і так висловилась про неї: «Померла Лариса Петрівна Косач, але як поет Лесі Українка буде жити, допоки є Україна, Слов'янія, допоки живуть прихильники поезії на світі».

Українською мовою перекладали твори Д. Максимович З. Гончарук, Майя Львович, В. Лучук, О. Шевченко.

РАДОВАН ЗОГОВИЧ
(нар. 1907)

Поет і публіцист. Народився в Черногорії. Брав участь у революційному русі, пропагував ідеї Комуністичної партії. Під час другої світової війни був у партизанах. Як поет формувався під впливом В. Маяковського, є одним з найкращих його перекладачів. Представник «соціальної літератури», оспівує людину праці, рідну природу, батьківщину.

ОСКАР ДАВІЧО
(нар. 1909)

Поет, романіст, публіцист. Творчий шлях суперечливий і складний. Належав у 20-х рр. до групи лівих сюрреалістів, наблизився до реалізму в післявоєнні роки. Останнім часом вдається до формальних шукань. Широко відомий за межами батьківщини.

ІЗЕТ САРАЙЛІЧ
(нар. 1930)

Поет, автор кількох збірок віршів. Живе і працює в Сараєві.

ДОБРІЦА ЕРІЧ

(нар. 1936)

Добріца Еріч — своєрідне явище в сербській поезії. Закінчив чотири класи сільської школи, займається хліборобством. Часто друкує в періодиці вірші, поеми, п'еси. Автор збірок «Світ у сонcekрузі», «Орфей між сливами», «Виноградар», «Старий селянський календар» тощо. Пише також для дітей. Упорядкував антологію творів селянських поетів Сербії, бере участь у виданні журналу «Расковник», редакція якого міститься в його рідному селі Доня Црнуча. Опоетизовує сільський побут, природу, працю хлібороба.

З хорватської

ІВАП МАЖУРАНІЧ

(1814—1890)

Видатний поет, історик, політичний і державний діяч епохи національного відродження Хорватії. Завдяки йому заснована Югослав'янська академія наук і Загребський університет. Літературна спадщина пройніята ідеями боротьби за національне визволення, перегукується з творчістю великого дубровницького поета Івана Гундуліча (1589—1638), автора поеми «Осман», де йдеться про Хотинську війну. Найкращий твір — поема «Смерть Смаїл-аги Чентіча», спрямована проти турецького феодалізму. Перекладав твори І. Мажураніча українською мовою П. Грабовський.

ПЕТАР ПРЕРАДОВИЧ

(1818—1872)

Поет-романтик, співець пробудження національної самосвідомості хорватського народу, палкій поборник слов'янського єднання. Відомий і як перекладач. У 1863 р. пише вірш «Русинам» (українцям), присвячений боротьбі українського народу за своє соціальне і національне визволення.

Українською мовою перекладав П. Прерадовича П. Грабовський.

СІЛЬВІЕ СТРАХИМІР КРАНЬЧЕВІЧ
(1865—1908)

Ішов у руслі патріотично-романтичної поезії, порушував гострі соціальні проблеми. Згодом виростас до революційного демократа, викривача суспільної несправедливості. Один з останніх віршів «Видіння» присвячений російській революції 1905 р. Відчував на своїй творчості вплив Т. Шевченка. У вірші «Слов'янська липа» висловив віру в щасливе майбутнє слов'янських народів.

ЛАНТУН ГУСТАВ МАТОШ
(1873—1914)

Поет, новеліст і літературний критик. окремою збіркою вірші вийшли лише після смерті (1923 р.). Відстоював у статтях принципи «чистого» мистецтва, але в художніх творах викривав соціальне зло. Його новелістика започаткувала хорватську психологічну прозу.

МИРОСЛАВ КРЛЕЖА
(пар. 1893)

Сучасний видатний поет, прозаїк, драматург, публіцист. Під час першої світової війни перебував в австро-угорському війську на карпатському фронті. Імперіалістична війна, Велика Жовтнева соціалістична революція та революційний рух у Югославії зіграли виняткову роль в ідейно-творчому формуванні письменника. Випустив десятки поетичних збірок, кілька книг есе, статей, щоденників, нарисів. За плідну й успішну працю у Загребському лексикографічному інституті, який він очолює вже близько чверть віку, а також за успішне завершення роботи над «Енциклопедією Югославії» отримав Орден братерства і єдності з золотим вінком. У перекладі С. Панька вийшов роман «Хорватський бог Марс» (1968).

ІВАН ГОРАН КОВАЧИЧ
(1913—1943)

Поет і новеліст, за фахом — славіст. Брав участь і загинув у народно-визвольній боротьбі народів Югославії проти фашистських окупантів. Найвидат-

ніший твір-поема «Яма» яскраво репрезентує всю югославську літературу періоду визвольної війни.

Українською мовою перекладав поета З. Гончарук.

ВЕСНА ПАРУН

(нар. 1922)

Своєрідна постеса. В літературі прийшла в післявоєнні роки. Видала більше десяти збірок, в яких новочасна ускладненість тісно переплітається з ясністю, прозорістю і значимістю рядка.

З словенської

ФРАНЦЕ ПРЕШЕРН

(1800—1849)

Великий словенський поет. Своєю творчістю підняв словенську поезію до рівня світової. Наскрізь передова, сповнена палкої любові і до рідного народу поезія Прешерна відзначається досконалістю і вишуканістю форми (прищепив на рідному ґрунті сонет і газель). Вершиною творчості є «Вінок сонетів». Проповідував ідеї братання слов'янства, підтримував контакти з відомим українським і російським славістом Ізмаїлом Срезневським (1812—1880), присвятивши йому «На спомин великої неділі літа 1841»:

Слов'янин еси від роду.

Ти прийшов до нас зі сходу,

Вернешся в свою господу,—

Сину матірньої Слави,—

Спогадай братів з-над Сави.

(Переклад наш.—Р. Л.)

У 1945 р. на батьківщині Прешерна побував М. Рильський і написав сонет «Дім Прешерна».

Українські переклади — П. Грабовського, а останнім часом — А. Малишка, І. Драча, Д. Паламарчука («Вінок сонетів»).

АНТОН АШКЕРІЦ

(1856—1912)

Один з найавторитетніших і найплідніших словенських письменників. Відмовившись від священичого сану, зайнявся журналістикою, редакторською

і творчою роботою. Подорожував по Росії. Прославився історичними віршами «Словенська легенда», «Стара правда», «Заповіт Святополка». У 1901 р. з групою поетів видав «Російську антологію в словенських перекладах».

Українською мовою вірш А. Ашкера «Вуглекопи» переклав В. Щурат.

ЙОСИП МУРН
(1879—1901)

Трагічно складалася поетова доля. Все життя провів у злиднях і вмер од туберкульозу, маючи залишивши 22 роки. Посмертно вийшла збірка «Пісні та романси» (1903).

Оспіував село, красу природи, кохався в народністі стихії.

СРЕЧКО КОСОВЕЛ
(1904—1926)

Яскрава творча особистість зробила поета популярним уже після його передчасної смерті. Належав до прогресивного крила словенської молоді, виступав як революційний поет. У статті «Мистецтво і пролетар» (1926) декларує свою політичну і теоретичну платформу. Вірш «Хто ходив» присвятив близькому за переконаннями чеському поетові Петру Безручу (1867—1958).

З македонської
БЛАЖЕ КОНЕСЬКИЙ
(нар. 1921)

Видатний письменник і вчений. Автор першої наукової граматики македонської мови та «Історії македонської мови», за яку удостоєний найвищої нагороди — премії імені П. Негоша. Під керівництвом і за участю В. Конеського створено перший словник македонської мови. Автор поем і віршів, перекладів з В. Шекспіра, Г. Гейне, П. Негоша, Б. Пастернака, Е. Багрицького. Відвідав Україну як учасник міжнародного шевченківського форуму (1964).

АЦО ШОПОВ

(нар. 1923)

Представник покоління, на долю якого випали важкі випробування.

Разом з Народновизвольцою Армією звільняв Югославію від загарбників. Автор біля десяти поетичних збірок.

ГОГО ІВАНОВСЬКИЙ

(нар. 1925)

Своєрідний поет і перекладач. Почав друкуватися після другої світової війни, автор кількох поетичних книг і поеми «Лазар-поле».

До збірки «Л'олос» (1957), куди входить цикл «Портрети», умістив переклади з Д. Якшича та М. Лермонтова.

БОЛГАРСЬКА ПОЕЗІЯ

КОСТАНТИН ПРЕСЛАВСЬКИЙ

(нар. 830 (?) р.—дата смерті невідома)

Перший болгарський поет, учень Кирила і Методія. «Азбучна молитва», що відкрилася його «Учительне євангеліє» та «Пролог»,— перші поетичні твори в болгарській літературі.

ІВАН ВАЗОВ

(1850—1921)

Основоположник нової болгарської літератури. Поет, прозаїк, драматург, що своєю багатою творчістю підняв болгарську літературу до світового рівня. В перших збірках «Пррапор і гусла» та «Смутки Болгарії» відбито переддень повстання 1876 р. Після звільнення Болгарії творить цикл поем «Епopeя забутих», присвячений борцям за визволення Батьківщини. Події національно-визвольної боротьби розкриває широковідомий роман «Під ігом». Поет глибоко національний, Вазов бачить щастя свого народу в єднанні з слов'янськими, передусім росій-

ським, народом. Глибоко зінав і популяризував творчість Пушкіна, Лермонтова, Некрасова. Виступав ревним поборником чистоти і краси рідного слова. Вірш «Болгарська мова», написаний у Пловдиві 1883 р., спрямований проти тих, що сумнівалися в її перспективності.

Українською мовою перекладали твори І. Вазова П. Грабовський, П. Тичина (останньому належить перший переклад вірша «Росія! Як оте ім'я...»).

ПЕЙО ЯВОРОВ
(1878—1914)

Справжнє прізвище Крачолов. Видатний поет, перекладач, драматург, критик. Творчість відзначається глибокою психологічністю, високим соціальним звучанням. Творець прекрасних зразків громадянської, пейзажної й інтимної лірики. Ілідно черпає з історії й фольклору, що яскраво відбилося в циклі «Гайдуцькі пісні» (українською мовою переклав В. Лучук).

НИКОЛАЙ ЛІЛІЕВ
(1885—1960)

Справжнє прізвище Михайлов. Поет і відомий культурний діяч, представник символізму в болгарській поезії. Майстер плавного й мелодійного вірша, багатого на тонкі інтонаційні переливи. Виступав як критик та перекладач з російської, французької, англійської мов.

ДІМЧО ДЕВЕЛЯНОВ
(1887—1916)

Лірика Д. Дебелянова відзначається умінням відчути й передати найтонші порухи людської душі; вона гуманістична й світла. Разом з тим поет уміло користуватися й засобами сатири. У 28-річному віці загинув на фронті. Єдина книга — «Вірші» — вийшла друком у 1920 р. У 1970 р. випущено двотомне видання творів Д. Дебелянова.

СЛІЗАВЕТА БАГРЯНА
(нар. 1893)

Справжнє прізвище Белчева. Видатна сучасна поетеса, чиї твори перекладені багатьма мовами. Лірика С. Багряної є своєрідним літописом життя народу. Вона наповнена громадським змістом, патріотична й людяна. Враження від численних подорожей також своєрідно відбилися в творчості поетеси. Талановита перекладачка О. Пушкіна, Ф. Тютчева, О. Блока, А. Ахматової.

Українською мовою перекладав твори Багряної П. Тичина. Її поезії регулярно друкуються в українській періодиці.

АСЕН РАЗЦВЕТНІКОВ
(1897—1951)

Справжнє прізвище Коларов. Голосно заявив про себе як автор збірки «Жертвоні вогнища», присвяченої жертвам Вересневого антиреакційного повстання 1923 р. З нарощанням реакції переживає глибоку внутрішню кризу. Після революції 1944 р. у творчості Асена Разцветнікова з'являються оптимістичні ноти. Талановитий дитячий поет, майстер перекладу.

НИКОЛА ВАПЦАРОВ
(1909—1942)

Полум'яний поет-комуніст, «один з найбільших європейських поетів Опору», як його називав Сальваторе Квазімодо, щирий друг радянського народу. Розстріляний фашистами. Нагороджений посмертно Все-світньою премією Миру (1953). Ім'я болгарського поета-комуніста, як імена Г. Лорки, М. Джакалія, Ю. Фучіка, О. Гаврилюка, знають і люблять на Україні. Твори Н. Вапцарова кілька разів виходили в українських перекладах. Збірка «Пісні про людину» (Львів, 1961) високо оцінена громадськістю Болгарії. Газета «Работническо дело» відзначила працю цілого ряду українських перекладачів.

Досліджував творчість Вапцарова М. Малярчук, присвятили поетові свої твори П. Воронько та Д. Павличко.

БОЖИДАР БОЖИЛОВ

(нар. 1923)

Належить до покоління, що прийшло в літературу напередодні другої світової війни. Працював у редакціях газет і журналів, на радіо, у видавництві «Болгарський письменник». Поетові притаманний оптимістичний погляд на життя, він тонко бачить і відтворює глибокий емоційний світ сучасника. Виступає також як драматург.

ІЛАНЕЛ МАТЕВ

(нар. 1924)

Прийшов у літературу після другої світової війни. Активний, проникливий митець, зрілий майстер слова. Пристрасно утверджує любов до рідної Болгарії, активно бореться за ідеали гуманізму, добра, миру. Перекладає болгарською твори П. Воронька.

ГЕОРГІЙ ДЖАГАРОВ

(нар. 1925)

Творчість відрізняється пристрасною партійністю, громадською активністю. Юнаком брав участь в антифашистському русі, після 1944 р. вчився в СРСР. Відданість народові, неспокійні роздуми про час і про людину — ось доля мотиви його творчості. Переклади українською — Д. Білоуса та Д. Павличка.

ІВАН ДАВІДКОВ

(нар. 1926)

Талановитий поет, автор, між іншим, поетичних збірок «Українець з білою гармонією», «Дніпро тече біля вікон моїх». Систематично друкується в українській періодиці. У 1960 р. видавництво «Радянський письменник» випустило в світ його книгу «Лірика». Разом з А. Германовим переклав том поезій А. Малишка (1964), видав у власному перекладі збірки творів М. Рильського (1963), Д. Павличка (1965) тощо.

ПИРВАН СТЕФАНОВ

(нар. 1931)

Утverдився в літературі в 50-х рр. Автор кількох поетичних збірок, в яких відстоює моральну чистоту, оспівує духовне здоров'я людини. Проводить думку про спадковість епох і поколінь.

АНДРЕЙ ГЕРМАНОВ

(нар. 1932)

Друкується з 1951 р. Поетичний голос відзначається романтичною схвильованістю, свіжістю інтонацій. Змальовує свого сучасника й ровесника — будівника соціалістичної Болгарії. Перекладає з української та російської мов. Упорядник і редактор антології молодої української поезії «Ранкова перекличка» (1962). В співавторстві з І. Давидковим видав книгу поезій А. Малишка (1964), у власному перекладі збірки поезій М. Бажана (1963), В. Сосюри (1965).

ДАМ'ЯН П. ДАМ'ЯНОВ

(нар. 1935)

Автор багатьох книг, належить до середнього покоління сучасних болгарських поетів.

СТЕФАН ЦАНЕВ

(нар. 1935)

У літературу вступив у 60-х рр. Вчився в Москві. Автор кількох поетичних збірок.

ЗАХАРІ ІВАНОВ

(нар. 1946)

Представник наймолодшого покоління болгарських поетів. Вчився і працював на Україні. У видавництві «Молодь» в українських перекладах вийшли збірки «Закохані очі» (1968) та «Гарячі тіні» (1971).

Перекладає з української поезії.

З МІСТ

Від перекладача	5
---------------------------	---

ПРОМОННЯ ВІД ТЕВЕ, РОСІЄ...

Гаврило Державін. Володарям і суддям	9
Кіндрат Рицєв. Наливайко	10
Олександр Пушкін. Вольності	11
До Чаадасва	14
Євген Баратинський. «Мій дар убогий, голос не- помітний»	15
Олександр Одосвський. Слов'янські діви	16
Михайло Лермонтов. Романс	17
Балада	17
Афанасій Фет. Шопенові	19
Аполлон Майков. Стрибожі внуки	20
Микола Некрасов. На смерть Шевченка	22
Валерій Брюсов. Прийдешні гуники	23
Жовтень 1917 року	24
Олександр Блок. На полі Куликовім	25
Борис Пастернак. Весна	26
Микола Тихонов. Анна Ярославна	27
Олександр Прокоф'єв. Імена	28
«Звідніля в нас на Лা- дові...»	29
Володимир Луговський. Богні	30
Микола Браун. Пам'ятник Леніну	33
Микола Заболоцький. Про смерть замислився я	34
Леонід Мартинов. «Я пролітав крізь вечорові зорі...»	35
Дмитро Кедрін. Краса	36
Павло Васильєв. Бути майстром	37
Олександр Твардовський. Про суттєве	38
Володимир Солоухін. Приступне людям відчуття краси...	39
Євген Винокуров. «Він умирає. Де шукать при- чину?...»	42
Андрій Вознесенський. Крізь стрій	43
Стара пісня	44
Володимир Костров. Співаю «Інтернаціонал»	46

ГОЛОСИ СИБРІВ

Георгій (Францішк) Скорина. З передмови до книги «Юдіф»	49
Францішк Богушевич. Пісня	50
Карусь Каганець. Кобзар	51
Алоїза Цьотка. Музика	52
В дорогу	52
Максим Богданович. «Народес, відколи твій рід...»	54
Романс	54
Білорусь	55
Янка Купала. Ворогам білорущини	56
Якуб Колас. Полісся	58
Михась Чарот. Бунтар	59
Володимир Дубовка. О Білорусь, моя шипшино	60
Михась Машара. На ріллі	61
Пилип Пестрак. Словачка	62
Лариса Геніош. «Мати моя селянська...»	63
«Така вжетиша — листя ледве mrіe...»	64
Максим Танк. І. П. Котляревському	65
Вартовий пасіки	66
Володимир Короткевич. Білоруська пісня	67
Ніл Гілевич. «Далеко в полі, на узгір'ях вар- ненських...»	69
Олег Лойка. Скорина — королівський садівник на Градчанах	70
Янка Сіпаков. Петля Кастуся Калиновського	72
Ригор Бородулін. Янці Купалі	74
Василь Зуйонок. «Коли б я не народився...»	75
«Обіцяю ночі безсонні...»	76
Мар'ян Дукса. Небо	77

ГОЛУБИ НАД ВАВЕЛЕМ

Ян Кохановський. Трен VI	81
Адам Міцкевич. Пісня	82
Богдан Залеський. Степ	83
Юліуш Словацький. Сумління	85
Ципріян Каміл Норвід. До селянки	86
Адам Аєник. Веселкова казка	87
Леопольд Страфф. Гнів праведний	91
Юліан Тувім. З циклу «Слоспівне»	93
Владислав Бронсвський. Поліцейські пси в Луцьку	95
Друзям-поетам	96
Владзімеж Слободнік. Шевченко	98
Казімеж Анджей Яворський. Земля	99
Юліан Пшибось. Могила невідомого солдата .	100
Юзеф Чехович. Меланхолійні кольори	101

Мечислав Яструн. Пісня Ярославни	102
Константи Ільдефонс Галчинський. Пісенька про Віта Ствоша	103
Станіслав П'єнік. Проста пісня	105
Тадеуш Ружевич. Кіска	106
Тадеуш Слів'як. Лист до Світлани в Ленінграді	107
Єжи Гарасимович. Пасторалька з царями	109

АРФА ЗЛАТОУ ПРАГИ

Ян Коллар. Звідки встане	113
Сонет 259 (Із поеми «Дочка Слави»)	113
Карел Гінек Маха. Пісня	115
Йозеф Вацлав Фрич. Учитель	116
Дніпро	116
Рудольф Майер. Україна	118
Петр Безруч. Воїнська сорочка	120
Реалізм у поезії	120
Карел Томан. Бродяги	121
Йозеф Гора. Пісня про війну	123
Юржі Волькер. Іронічна пастель	125
Вітезслав Невзval. Зітхання	126
Ондра Лисогорський. Балада про волосся	127
Балада перед кузнєю	127
Франтішек Грубін. Пора закоханих	128
Донат Шайнер. Каміння	129
Іван Скала. На Красній площі	130

ДОРОГАМИ СЛОВАЧЧИНЫ

Гвоздослав. 2000	133
Еміль Болеслав Лукач. Музика батьківщини	135
Ян Понічан. Вже відлетів усміх	137
Лацо Новомеський. З вікна в'язниці	138
Андрей Плавка. Переказ	139
Ян Костра. Снігова притча	140
Павол Горов. Жиціца	141
Юліус Ленко. Потоплений дзвін	142
Войтех Мигалік. Комуністи	143
Мирослав Валек. Сонце	144
Мілан Руфус. Вірші	145

ГОМИН ЗЕЛЕНОУ ЛУЖИЦІ

Якуб Барт-Цішинський. Моє перо	149
Гельголанд-Лужиця	150
Сербська мова	151
Ян Радисерб-Веля. Ян Гус	152
Ян Лайнерт. Бий доле!	153
Квітич, червоне знамено	153

Вяцлав Серб-Хейніцанський. До зброй	155
Юрій Брезан. Ленін	156
Юрій Кох. Згадка	157
Кіто Лоренц. З подорожі в Білорусь в 1965	158

У ЮГОСЛАВСЬКІМ КОЛІ

З сербської

Петар Неготі. Сном тяжким забулася людина	163
Бранко Радічевич. Прощання з друзями	165
Джура Якшич. Опівночі	167
Йован Йованович (Змай) «Як на світ прийшов я, кажуть...»	168
Мілаш Ракіч. Сімоніда	169
Десанка Максимович. За людей, котрі ясно бачать	170
Радован Зогович. Яблуня на вітрі	171
Оскар Давічо. Кохання	172
Ізет Сарайліч. Народжені 23, розстріляні 42	173
Добріца Єріч. Поет і виногроно	175

З хорватської

Іван Мажураніч. До пера	176
Петар Прерадович. Покликання слов'янства	177
Сільвіє Страхімір Краньчевич. На бойовиці	178
Антун Густав Матош. Спорідненість	179
Мирослав Крлека. Пісня загиблому	180
Іван Горан Ковачич. Ранок	181
Весна Парун. Моя батьківщина	182

З словенської

Франце Прешери. Поетові	184
Магістралі	184
Антон Ашкерц. Моя муз	186
Йосип Мури. Народна пісня	187
Сречко Косовел. Хто ходив отут	188
Балада про народ	189

З македонської

Блаже Конеський. Вишивальниця	190
Ацо Шопов. Пісня	191
Гого Івановський. Поет	192

ТИ, БАЛКАНЕ РІДНИЙ НАШ...

Костянтин Преславський. Лазбучна молитва	195
Іван Вазов. Болгарська мова	196
Росія! Як оте ім'я...»	197
Пейо Яворов. Май	198

Ніколай Лілісв. До Вітчизни	199
Дімчо Дебелянов. Мрії	200
Єлизавета Багряна. Моя земля	201
Асен Разцвєтников. «Бідний і шаївний Дон Кіхот...»	203
Никола Вапцаров. «Іде борня, безжалільна і жорстока...»	204
Прощальне	204
Божидар Божилов. Мистецтво поетичне	205
Павел Матев. У батька	206
Георгій Джагаров. Клятва	207
Іван Давидков. Гори під зірницею	208
Нирван Стефанов. Питання	211
Андрей Германов. Білоруський сніг	213
Дам'ян П. Дам'янов. Ботев	215
Стефан Ісанев. Поезія	216
Захарі Іванов. Україні	217
Коротко про авторів	218

Редактор
В. Колодій
Художник
В. Пузанкевич
Художній редактор
Л. Морозов
Технічний редактор
Ц. Буркатовська
Коректор
М. Стакур

СЛАВЯНСКОЕ НЕБО.
(На украинском языке)

**Стихи
славянских поэтов
в переводе
Р. Лубкинского**

Здано до набору 23/VIII 1972 р.
Підписано до друку 2/XI 1972 р.
Формат 60×90^{1/24}.
Папер. арк. 5,5. Друк. арк. фіз. 11.
Авт. арк. 7,85. Видавн. арк. 8,71.
Зам. 863. Тираж 6000. Папір офсет.
Ціна 1 крб. 32 коп.
Видавництво «Каменяр»,
Львів, Підвальна, 3.
Друкарська фабрика «Атлас»
Державного комітету Ради Міністрів
УРСР у справах видавництв, полі-
графії і книжкової торгівлі. Львів,
Зелена, 20.

1-32

